

Др. Видан О. Благојевић, адвокат.

АНТОН РАНДА

Ове године 8. јула навршило је се сто година од рођења великог чехословачког правника Антона витеза од Ранде. Том приликом сви чехословачки, а са њима и многи инострани правни листови и часописи посвећују успомену овог великог правника читаве чланке и публикације. Наш Бранич овај свој двоброј посвећује Антону Ранди, да на тај начин одужи дуг који правници дугују великом Чехословаку и правнику.

Антон витез од Ранде рођен је 8. јула 1834. год. у Бистрици у Чешкој у породици правника — отац му је био правосудник (јустисијар). Гимназију је свршио у Клашову, а правне науке апсолвирао у Прагу, где је промовисан за доктора *utrisque juris*. Прве године по свршетку школе провео је у судској струци, да већ 1860. год. добије катедру грађанског права на Прашком Универзитету. 1862. год. постављен је за ванредног професора на новоустановљену катедру на чешком језику за грађанско, трговачко и менично право. Редован професор постао је 1868. год. и то остао до 1904. год. кад је постао министар у кабинету Кербера. Напуштајући овај положај јуна 1906. год. он се враћа на Универзитет као хонорарни наставник и на том положају остаје до смрти.

Ранда је у младости био под утицајем прво проф. Мишлера, који га је упутио у политичке науке, да би доцније над њим преовладао утицај проф. Шамбона, младог романтисте, који је код Ранде развио вољу за изучавање приватног права.

Правну науку, у времену кад је почео да пише, Ранда је примио у веома скромном стању: ограничавала је се тада ова наука на шумачење штекстова, без ширих замаха. Нову оријентацију у аустриском приватном праву даје Унгер 1835. год. у својој студији „О научном поступању код аустриског простог приватног права“, која уз Савињијеве списе, даје младом Ранди солидне основе на првим упознавањима са

науком, тако да ће Ранда доцније бити шумач и поборник методе Историјске школе у аустријском приватном праву.

Најважнији Рандини радови јесу из области имовинског права — поседа, који су му пронели славу и у земљи и у иностранству. Не мање су му значајни радови из области наследног права (штицање наследства), као и из области облигационог права. Нарочито га је интересовала, данас веома актуелна, материја о накнади штете. Он удара основне објективне одговорности. Сем тога, Ранда је издао уџбеник о аустријском трговачком праву, који је значајан по томе, што је и у немачком издању био један од најбољих који су изашли у Аустрији. Најзад, Ранда је, као веома плодан правни писац, обогатио многе правне часописе и листове својим студијама и чланцима који одају одличног система-тичара и правника као и првокласног стилисту.

Ценећи велике заслуге за правну науку, многе домаће и иностране академије бирале су га за свога члана.

И као професор, Ранда је имао необичну привлачну моћ на студенте. Његова предавања нису била ни ваљана ни патетична и нису расламшела осећање слушаца. Али су се зато одликовала достојанственом мирноћом у излагањима, из којих је избијала велика стручност и струјала велика љубав за науку која се предаје. Оно што је нарочито давало живост његовим предавањима то је, што је сваки појам из права Ранда везао за добро нађене примере из живота и јуриспруденције.

Главна и битна црта Рандине личности било је његово префињено осећање. Оно се показало већ у спољњем напуцању ошмености и благонаклоности, како у литерарном саобраћају, тако чак и у полемикама, у мирном и достојанственом тону и благонаклоној поштори млађих снага, које су тежиле науци. Ова финоћа Рандина карактера излазила је из високог осећања љубави ка добром и ка правичном. Уз ту доброту, Ранду је целог века пратила јединствена воља за рад, тако да је у правној науци познат као један од ретко плодних писаца.

С тога наш Бранич, посвећујући овај свој двоброј успомени великог чехословачког научника Антона Ранде, верује, да ће служити Рандиним идеалима, ако се у раду буде руководио оном ширином концепција које су овог великог Чехословака карактерисале, а то су у првом реду правда и истина које има да служе као идеал пре свега млађим снагама жељним да дођу до изражаја, које Бранич нарочито окупља. Ранда је основао школу чехословачких правника. Ако је наш Бранич ма и најмање послужио као школа правде и истине наших правника, може бити задовољан што је се и на овај начин одужио успомени великог Ранде.

Драгић Н. Солдашовић суд. касац. суда у пенз. — Београд

И ПО НОВОМ МЕНИЧНОМ ЗАКОНУ УДАТА ЖЕНА МОЖЕ СЕ ПО МЕНИЦИ ОБВЕЗАТИ САМО ПО ОДОБРЕЊУ СВОГА МУЖА

Предмет, који је дао повода овоме чланку, изложићемо укратко. Учитељица Даница Ш... а рођена Ј... дугује као акцептант по меници 4000 дин. Петру, па како о року дуг није платила, то Петар затражи забрану на трезину њене плате, за обезбеду овог дуга, и суд исту одобри. На ово решење жали се муж Даничин подносећи венчаницу из које се види, да је се Даница, у време потписа менице, већ била венчала за њега, а он јој није дао одобрење за ово задужење, те њена обвеза не стоји.

Касациони Суд прво врати акта да ову жалбу усвоји и Даница, па када је она то учинила, онда решење поништи да суд оцени жалбене наводе и доказе.

По поновном рассмотрењу акта први суд нађе, да је одредбом § 97. Мен. Зак. предвиђено, да у меничну обвезу може ступити свако лице у колико се може уговорима обвезати према прописима Грађанског и Трговачког Законика. Па како се удате жене по § 920. Грађ. Зак. уподобљавају малолетницима, а малолетници сами не могу самостално никакве уговоре закључивати, то овде нема ни меничне обавезе Даничине, јер је у време задужења и потписа менице већ била удата, а муж јој није одобрио поступак, па зато повериоца Петра одбије од тражене забране, а по његовој жалби ово решење Касациони Суд једногласно оснажи, као на закону основано.

И ако оно питање на први поглед изгледа просто и ни мало компликовано, ипак кад се мало више у њега уђе, наићи ћемо на извесне правне интересантности.

Члан комисије за израду Меничног Закона Г. *Др. Велизар Мишровић*, професор нашег Универзитета, код § 97. Мен. Зак. који говори о пасивној меничној способности, дао је овако своје одвојено мишљење, које је одштампано у мотивима предлога Меничног Закона:

„По пројектованом Закону о поступку судском у грађанским парницама мандатни (кратки) поступак предвиђа се само за случајеве обвеза, које се доказују јавним исправама или исправама, на којима се налазе потписи признати пред влашћу. Изузетно од тог општег правила, допушта се мандатни поступак и за случаје меничних обвеза, према чему обвезе, најприватније начињене, простим потписом на меници, добивају сву строгост у наплати као и обвезе по јавним исправама, било у погледу целог садржаја било у погледу признатог потписа.

„Ова вајкадања особина меничне обвезе т. ј. строгост у поступању са менично обавезним лицима, спроведена је у овом предлогу. Према наведеноме, жена у браку као менично обавезано лице, изложена је исто као и мушка лица свој строгости судског поступка у наплати. Изван сваке

је сумње, да ово може подривати брак, ма колико се тицало наплате дуга жениног и из њених параферналних добара, јер и ова добра служе као економска подлога брака и засноване породице. Овај утицај меничне строгиности на одржај брака нарочито се истиче у случајевима, кад би супруга, без знања мужевљевог, дала потпис из услужности или у изнуди, коју не би смела мужу да опише, нити да се на њу позове пред судом.

„При одлучивању о овом питању менично правне способности удате жене, још је од значаја разгледати: да ли је жени у браку неопходно потребно преузимање меничних обвеза за њено привредно руковање својим параферналним добрима? Жена, било на основи брачног уговора, било на основи закона, у управљању својим изузетним добрима може се послужити свима грађанско правним институцијама, те јој се очигледно, употреба овог изузетног кредитног средства може без штете по њено привређивање условити одобрењем мужа. Међутим ако је жена трговац, она ће то право преузимања меничних обвеза без одобрења мужевљевог, имати.

„Породица, као основ данашње друштвене организације заслужује особиту пажњу, те се при модернизирању брака мора без сентименталности добро промислити, да ли се изабивањем појединих каменова из зграде брака неће и сама зграда пољуљати.“

Са изложенога Г. *Dr. Мишровић* је предложио да се у предлогу Меничног Закона дода као засебан став §-у 97. одредба:

Жена у браку може се менично обвезивати само са одобрењем свога мужа.

Ово одвојено мишљење г. *Dr. Мишровића* као што је познато, није усвојено, и оваква одредба у нашем Мен. Закону није предвиђена, али и без ње, као што се види из напред изложеног правног предмета пред нашим судовима, ово је питање расправљено у смислу одвојеног мишљења г. *Dr. Мишровића*, те је његов предлог за данашње прилике нашег законодавства потпуно излишан.

Очевидно г. *Dr. Мишровић* одвојио је се с обзиром на предлог новог Грађанског Законика, који ће важити за целу нашу земљу, а који жену неће третирати, као наш садашњи у § 920.¹⁾

Г. *Dr. Ајснер* у својој опширној и документованој расправи приказујући и страно законодавство по овом питању наводи, да је идеја једнакости правног положаја жене са правним положајем мушкарца свуда продрла. Ограничење пословне и процесне способности удате жене укинута је скоро у свима законодавствима у којима је постојало. У нашој држави постоји такво ограничење за удату жену само на подручју раније Србије и Црне Горе, али су правници из ових подручја сагласни у томе да треба ово ограничење као неоправдано укинути. У овом смислу донесена је резолуција, која је једногласно прихваћена на трећем конгресу

¹⁾ Види расправу „Приватно правни положај жене по данашњем праву Југославије и њено уређење у јединственом Грађанском Законику“ од Г. *Dr. Берисолда Ајснера* професора Универзитета у Загребу — Спо-меница Мауровићу прва књига стр. 403. и 409.

правника одржаном у Сарајеву 1927. године која гласи: „Приватно правни положај жене у брачном, имовинском и наследном праву треба уредити на основу равноправности.“²⁾

Наши коментаристи Меничног права г.г. *Dr. Мил. Стражњици*³⁾ и *Г. Тома Павловић*⁴⁾ у својим коментарима наводе, да се по нашем Меничном Закону жене било удате или не-удате могу менично обвезивати, мислећи сигурно на нови пројект Грађанског Законика, који неће ни код нас више стављати ограничења удатој жени као што је данашњи чинио. Једино г. *Драг. Кнежевић*⁵⁾ секретар Апел. Суда у Београду, у својој књизи, која је као уџбеник намењена школи трговачких омладина у нашој земљи, вели, да удата жена за менично задужење мора имати одобрење од свога мужа. Остали коментаристи г. г. *Dr. Драг. Јанковић*,⁶⁾ *Dr. Мил. Бартош*,⁷⁾ *Dr. Ернест Чимић*⁸⁾ и *Dr. Милан Шкерљ*⁹⁾ ништа не говоре код § 97. Мен. Зак. о меничној способности удате жене.

Према наведеноме ми, на подручју нашег законодавства, можемо лако доживети двојаку примену § 97. Мен. Зак. односно удате жене. Докле буде у важности наш данашњи Грађански Законик удата жена да би се могла менично обвезати, мора имати одобрење свога мужа, а кад се донесе и ступи у живот нов Грађански Законик, и не буде имао овог ограничења, тада жена може и нетражити одобрење мужевљево, па да се може пуноважно менично обвезивати.

Одобрење мужа жени да се може менично обвезивати може бити дато и прећутним начином, нпр. кад је муж меницу акцептирао, а жена је на истој меници трасант или обрнуто, јер се тада то одобрење изводи из саме садржине и суштине менице.

Ако удата жена води трговачку радњу на своје име протоколисану код надлежног суда, она је по § 3. Трг. Зак. већ морала претходно добити одобрење свога мужа да може трговати, а тим самим по § 4. истог закона може се пуноважно обвезивати и без нарочитог одобрења, па и по меници, јер се тада равна еманципованом малолетнику.

Ако би муж неоправдано ускратио жени одобрење за задужење, онде где је потребно да га она има, или га из ма

²⁾ Додатак Споменици трећег конгреса правника стр. 92.

³⁾ Тумач закона о меници стр. 431.

⁴⁾ Основи меничног права и коментар новог Меничног Закона стр. 42. и 395.

⁵⁾ Менично и чековно право стр. 19.

⁶⁾ Коментар Меничног Закона и Закона о чеку стр. 123.

⁷⁾ Менични Закон и Чековни Закон стр. 126.

⁸⁾ Менични Закон стр. 90.

⁹⁾ Менични и чековни закон стр. 195.

каких било других узрока не би могао дати, жена се може на основу чл. 146.а. Правила о поступању у неспорним делима обратити старатељском судији, да јој он да одобрење. Ако судија по свестраној оцени навода и доказа обеју страна нађе, да муж заиста неправедно ускраћује одобрење својој жени, он га може дати, и то ће бити довољно, као да јој је и муж одобрио поступак.¹⁰⁾

Оваква одредба из чл. 146.а. неспорних правила није унета у Предлог Закона о судском ванпарничном поступку, који је поднет Народној Скупштини, нити је Одбор за проучавање овог предлога у Нар. Скупштини исту додао, јер и предлог и извештај законодавног одбора имамо у рукама те смо се о овоме могли уверити. Вероватно да то неће бити ни потребно према новом иредлогу Грађ. Законика, који је већ спремљен, пошто је заиста веома велика неправда учињена удатој жени стилизацијом § 920. Грађ. Зак. као што је то лепо представио Г. *Живојин Перућ*, професор Универзитета у свом чланку „Жена у српском Грађ. Законнику.“¹¹⁾

Могли би овде рассмотрити неколико питања, која се у пракси врло често постављају, а у вези су са меничном обвезом удате жене.

Ако пунолетној жени, потписаној на меници, одобри поступак малолетни муж, обвеза је жене пуноважна, јер по чл. 113. Закона о старатељству, „кад се малолетник по дозволењу старатељског судије ожени, онда се сматра као да је и за пунолетног оглашен.“ Према томе, кад се такво малолетно ожењено лице може лично менично обвезивати, онда и његово одобрење дато жени на меници вреди.

Обратно, обавеза малолетне жене на меници не вреди ако јој поступак одобри чак и пунолетни муж.

На малолетну жену не може се применити одредба § 152. Грађ. Зак. у вези са чл. 113. Зак. о старатељству, јер наш закон сматра само мушко лице пунолетним кад се ожени, а не и женско лице, кад се уда. Дакле изрична и прећутна еманципација малолетника има примене само на мушка, а не и женска лица, што се види још и из прописа чл. 111.—114. Зак. о старатељству.

По § 153. Грађ. Зак. и законодавном решењу од 25. октобра 1852. г. В. № 1041. које је отштампано уз ову одредбу, способност малолетне удате жене за правне послове условљена је одобрењем њеног поступка од стране суда, односно старатељског судије по тач. 9. чл. 75. Зак. о старатељству, што вреди и за менично задужење.

¹⁰⁾ Породично право Г. *Др. Лазе Марковића* стр. 118.

¹¹⁾ Архив, књига 33.—1928. год. стр. 6.

Ако удатој жени, потписаној на меници одобри поступак муж под стечајем, њена је обвеза пуноважна. Сам дужник, који се налази под стечајем, може се менично обвезивати и закључивати друге правне послове¹²⁾ само ако има кога ко му верује по § 3. Стечајног Закона. Једно овакви послови стечајног дужника немају никаквог дејства на имовину уписану у стечајну масу и интересе поверилаца, који су се у исту пријавили. Такве обвезе стецишног дужника, које би он створио док стечај траје, могле би се наплаћивати само из оне имовине дужникове, које би он после скинућа стечаја приновио или из оне, која би по исплати свих поверилаца пријављених и признатих у стецишној маси преостала.

Па кад се менично може обвезивати сам стецишни дужник онда и његово одобрење својој жени очевидно је пуноважно.

Муж не може жену своју потписати на меници без њеног овлашћења. И ако муж има право уживати мираз женин докле год брак траје у сили и важности по § 766. Грађ. Зак. ипак је он без одобрења не може у опште задужити па ни менично према § 613. Грађ. Законика.

Лаза М. Костић, професор Универзитета — Суботица.

„ОДОБРАВАЊЕ“ УПРАВНИХ АКТА ФИНАНСИСКИМ ЗАКОНИМА

I. О нашим финансиским законима писано је много; упозорено је да они садрже најразноврсније одредбе којима ту није место, упоређивани су са „омнибусима“ (*Слободан Јовановић*) или „циганским торбама“ (*Велимир Бајкић*). Па ипак, једна њихова особина ретко је, или никако, истицана; није се указивало на то, да наши финансиски закони, из године у годину, „примају знању и одобравају“ читав низ управних аката; нико није покушао да утврди домашјај тога поступка, да определи правну природу управних аката које је законодавна власт примила знању и одобрила. А то је потребно из много разлога учинити; кад се приђе том послу, видеће се да проблем није тако прост и да његово решење није нимало лако.

Мора се, одмах у почетку, учинити разлика између одобравања уредаба (на пр. у т. 1 и 2 § 77 Финансиског закона за 1934/35) и чистих управних аката (т. 4 истог параграфа Ф. з.). Мора се, уз то, рећи да међу одобреним и на знање

¹²⁾ Г. Др. Мих. Стражњицки стр. 432. и Г. Др. Тома Павловић, стр. 397.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

WWW.UNILIB примљеним управним актима неки се означају само бројем, а код других се укратко наводи на шта се односе. Бројеви који означају управне акте некад су прости, некад поверљиви, некад строго поверљиви. Најчешће су то „решења“ Министарског савета, затим министра финансија, али има и одлука другог министра, па чак и указа. У § 84 Финансиског закона за 1933/34 годину, „примљено је на знање и одобрено“ неколико одлука Одбора за молбе и жалбе Народне скупштине. И тако даље.

Која је снага тих одобравања и примања на знање?

II. Ако изузмемо уредбе и „одлуке“ (предлоге) одбора за молбе и жалбе законодавних тела¹⁾, неоспорно је да се овим одобравањима не може признати важност озакоњења. Ван сваке сумње је да ти акти, која су законодавна тела на неки начин усвојила, још увек нису и не могу бити закони. За законе се тражи да буду садржајно проглашени и обнародовани: „Законе проглашује Краљ указом који садржи сам закон решен од Народног Претставништва.“ Тако диспонира чл. 56 важећег Устава. Истина је да судови немају право да цене материјалну уставност закона, да испитују сагласност законских одредаба са текстом Устава; али се баш овде не ради о материјалној већ о формалној повреди Устава. И судови и све друге власти имају да испитују да ли је нешто што се презентира као закон у истини закон. Ови одобрени управни акти не могу бити закон, јер нису у прописној форми промугловани и публиковани; њихова садржина је јавности уопште непозната. А ниједне одредбе нема у Уставу, ни у законодавству уопште (ма да обични закони то не би смели ни прописивати), да се, макар кад, имају примењивати необјављени и непознати „закони“.

III. Али, ако ови акти нису озакоњени, сме ли се тврдити да су они позакоњени; ако нису легализирани, да ли су бар легитимирани? Чим су они поднети законодавној власти на одобрење, значи да су манљиви, значи да управна власт сама сумња у њихову исправност и законитост. Да ли њиховим одобравањем од законодавне власти ти акти постају накнадно исправни; да ли се њихови недостатци отклањају, да ли се њихова незаконитост санира? Тешко би било прихватити овакво мишљење. Законодавна власт је у стању да од незаконитог акта учини законити али само путем доношења формалног односно специјалног закона. То значи да она може незаконитост санирати само онда ако незаконити акт

¹⁾ Питање је данас да ли је могуће и само одобравање уредаба. Нема у данашњем Уставу ни речи о правним уредбама; нема прописа, као у Видовданском Уставу, по коме би Народно претставништво могло уредбе стављати ван снаге, а то значи и потврђивати их, озакоњавати. Исто тако, предлози одбора за молбе и жалбе морају бити усвојени у форми закона и публиковани као закони.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

о закон: ако га прогласи као закон, ако га учини саставним делом земаљског законодавства. Свако друго поступање је лишено правног основа, непознато нашем праву, као и праву уопште.

IV. Ако овако „одобрени“ управни акти нису ни озаконени ни позакоњени, какво значење има онда то одобравање уопште? Може се мислити да законодавна власт одобравањем тих аката даје управној власти индемнитет, проглашује управне органе који су те акте донели неодговорним, унапред се лишава права да их оптужи и позове на одговорност. И ако акти остају и даље незаконити, бар неће за њих нико одговарати. Иако незаконити, они су извршени, они су произвели своје дејство; остаје једино да се ослободе евентуалне одговорности они који су их, мимо закона, донели. Пошто су то увек органи врховне управе, дакле министри, они одговарају само пред Народним претставништвом и пред Краљем. Народно претставништво и Краљ, то су законодавни чиниоци; ови су се сагласили и ту сагласност свечано прокламовали у финансиском закону да неће због тих незаконитости министре повлачити не одговорност. Они им грешке опраштају, јер сматрају да су ти акти били корисни; они се унапред обавезују да министре неће због тога оптуживати.

Ово би све, теориски, било могуће. Али код нас изгледа да би и једно такво решење дошло у сукоб са Уставом. Јер по нашем Уставу „министар може бити оптужен како за време трајања своје службе тако и за пет година после отступања“. Право оптужбе има Краљ и Народна скупштина. Очигледно је да се горњом одредбом ишло за тим, да се пружи могућност бар још једној Скупштини да оптужи министра, а не само Скупштини за време које је министровао (скупштинска перијода траје максимално четири године). Та одредба је умесна: у парламентарном режиму Скупштина штити министра, али ако га штити једна не мора да га штити и друга, новоизабрана Скупштина. Ако би се сад узело да се одобравањем незаконитих управних аката појединих министара Народно претставништво резигнирало на подизање оптужнице уопште, значило би да је одлуком једне Скупштине ускраћено право следећој Скупштини да своју уставну функцију врши, да је обичним законом повређен и суспензован један уставни пропис. Са правног гледишта ово мишљење не би могло опстати.

V. Могућа је и четврта претпоставка важности ових одобрења. Може се мислити (јер што акти садрже нико сигурно не зна) да су то акти којима је Главна контрола дала т. зв. „визу са резервом“ по чл. 59 Закона о Главној контроли; њиховим примањем од законодавне власти, виза са резервом постаје дефинитивна виза. Ово мишљење би се дало бранити под претпоставком да су сви одобрени акти

били визирани са резервом. Та претпоставка никако не може бити потпуно тачна, јер међу одобреним актима има и указа, који су се могли нападати тужбом код Државног савета а не оспоравати резервном визом. Али, нека су сви ти акти чисто финансиске природе, нека су сви они извршени помоћу визе са резервом, какве ће даље последице по њих настати тиме што су примљени на знање и одобрени од законодавне власти? Њихова извршност постаје комична, Главна контрола не може тражити обештећење; цивилно-правно, наредбодавци се разрешавају од обавеза. То, у најбољем случају, и ништа више. Нити ће ти акти постати законити, нити ће они који су их потписали бити ослобођени сваке одговорности (политичке и кривичне). Ти акти се могу нападати тужбом код административних судова уколико има легитимисаних лица за тужбу и уколико рок за поднашање тужбе није прошао; ти акти се могу нападати код грађанских судова од стране лица која су њима оштећена: иако је министар покривен „одобрењем“ тих аката, није покривена Држава, јер акти нису постали законити, одобрењем је Држава преузела на себе да плати евентуалну накнаду штете приватним лицима. Ако Главна контрола не може тужити наредбодавце, не значи то да ни приватни оштећеници не могу тужити Државу. Ти акти нису постали закони, нису постали чак ни законити уколико су били незаконити: о њиховој законитости суд може исто онако слободно да решава као и да нису одобрени и примљени на знање од законодавне власти. Исто тако може и кривични суд („Државни суд“) оцењивати њихову законитост и одмеравати кривичноправну одговорност оних који су их издали као да никад нису ни поднешени законодавном телу на одобрење.

VI. Као што се види, практично дејство ових одобрења је минимално, правни значај њихов је скоро никакав. Међутим, она су врло опасна по правилан ток ствари. Највећи део одобрених управних аката није публикован, за многе се не зна уопште ни на шта се односе, неки су чак и поверљиви. Ко ће гарантирати да ти акти неће бити мењани, да се неће замењивати поједине речи или цифре, да се неће, после извесног низа година, под истим бројевима моћи читати потпуно други акти? Није та пракса добра, о томе нема сумње. И ако би се њој прибегавало у изузетним случајевима (на пр. кад су у питању интереси народне одбране), још би се дало и толерирати. Али је очигледно да она узима непотребног маха и да се злоупотребљава (како се друкчије могу тумачити одобрени Укази о постављењу једног управника казненог завода, једног финансиског директора итд.). Дужност је правне науке да скрене пажњу на ту појаву и да је осветли са свога становишта.

www.unizg.hr
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
 Проф. Др. Еуген Сладовић — Загреб.

ХОЛДИНГ-ДРУШТВО У ПОРЕЗНОМ ПРАВУ

У новије вријеме баве се правна знаност и знаност политичке економије интензивније с појавом привредних предузећа и привредних асоцијација те с њиховом правном нарави. По себи економске појаве, које се вањски појављују под различитим називима (картел, концерн, конвенција, интересна заједница, труст, холдинг и сл.), добивају постепено и правни значај, јер их државно законодавство настоји обухватити својом законском нормом. Тако спомиње примјерице § 10 немачке наредбе од нужде о картелима (са снагом закона) од 2. XI. 1923. трустове, интересне заједнице, синдикате, картеле, концерне и сличне везе као посебне врсте привредних асоцијација, чиме су ти економски појмови постали и правни појмови.

У правној науци запажају се покушаји да се одреде опћи појмови права асоцијације предузећа, и то нарочито гледе питања њихове правне конструкције. У битности означаје се моменат власти (доминације) карактеристичним, а појављује се према унутра (власт над сложеном творбом, читавом асоцијацијом или предузећем и свим његовим деловима) и према вани (господство над тржиштем). За то питање мјеродавни су цивилно-правни и трговачко-правни појмови. С јуристичког стајалишта потребно је код проматрања тога проблема осврнути се на његову: цивилно-правну, трговачко-правну, јавно-правну и порезно-правну страну. Постепено опажа се тенденција, да се из тога комплекса одвоји посебна правна материја, која обухваћа право привредних асоцијација уопће, којима држава посвећује пажњу у својем законодавству ради њиховога моћног утјецаја на народну привреду као и обзиром на голему моћ, коју врше на појединачне привреде (продуценте и конзументе). Према схваћању Fitza Hausmann-а претстављају холдинг-друштва један дио те правне материје, а њихов утјецај манифестира се у трајном судјеловању (утјецају) у управи одређеног предузећа (асоцијације) с доминантном позицијом одлучујућег фактора. Порезно право не регулира начелно холдинг-друштва као таква, него уважаје њихову опстојност као важне економске појаве те статуира за њих одређене порезне олакшице.

Приказ холдинг-друштва наилази према већини позитивних права на знатне потешкоће с разлога, што не опстоји јединствена кодификација као примјерице за дионичарска друштва. Поред тога опстоје потешкоће и у томе, што многе привредне асоцијације не наступају према вани као холдинг-друштва и ако им у битности припада такав значај. Поред тога има готово свако предузеће своје особености.

и то према опсегу, врсти и сврси његових интереса. Холдинг-друштво је поврх тога појава најновијег времена па ради тога није могуће изнети његову структуру тако, да би то могло вриједити опћенито.

Израз „холдинг-друштво“ преузет је према својем етимолошком поријеклу из енглеске правне терминологије. „Holding“ означаје у језичном смислу: држање, моћ, власт, утјецај и посјед, а потјече од ријечи „hold“ (inf.) што означаје: држати, садржавати; изразом „holder“ означаје се лице, које држи, посједник, закупник, заштитник. Исто као што израз „shareholder“ означаје имаоца (власника) акције („he is holding the share“); тако означаје израз „холдинг-друштво“ да је одређена асоцијација трајни овлашћени имаоц знатних имовинских дијелова одређенога другог предузећа (асоцијације). Код тога мора се у сваком конкретном догађају установити, да ли држању имовинских вриједности одређенога другог предузећа (асоцијације) припада трајан значај, и то без обзира да ли се тиче акција или облигација.

Холдинг-друштву припада у правној форми значај дионичарског друштва, но то не значи, да конкретно може претстављати холдинг-друштво и привредна задруга, односно макар која друга форма привредно-правне асоцијације. У пракси је ипак холдинг-друштво већим дијелом дионичарско друштво па се за то на њ примјењују правне норме дионичарског права. То показује подједно, да холдинг-друштво не претставља никакав посебан изграђени тип привредно-правних асоцијација као примјерице: јавно тргов. друштво, командитно друштво, привредна задруга, друштво с ограниченим јамством и сл. Разлика између холдинг-друштва, које је по правној форми дионичарско друштво, и другога дионичарског друштва, које нема значаја холдинг-друштва, не просуђује се према правним моментима, него искључиво према привредној сврси за коју је основано. Анализа холдинг-друштва с јуристичке стране према легислативи и јудикатури, не даје нам јединствену дефиницију, а ни односни порезно-правни појам не може се јединствено извести из одредаба порезног законодавства. Из околности, да чиста холдинг-друштва не врше никакву властиту трговачку ни продукцијону делатност у привредном процесу, изводи се *интернационалишет* као њихова битна значајка, јер купњом акција макар којега туземнога или иноземног предузећа (асоцијације) посједују могућност, да без великих мука у њему трајно врше доминантан утицај. Такво холдинг-друштво може једноставно ставити у *portefeuille* своје ефекте, па променити свој домицил, јер није везано на творничке уређаје ни на сталан настан.

Пошто не предлежи легална дефиниција холдинг-друштва, мора се увијек испитивати конкретно да ли такво по-

стоји или не. Опстоје многа дионичарска друштва, која су холдинг-друштва, и ако се то не види из њихове трговачке фирме (статута); исто тако су многи трустеви holding-company-е и ако израз „труст“ по себи има више значења, а нарочито енглески правни институт „труст“ нема изравне везе с холдинг-друштвом. Често говори се према њемачкој терминологији о „Muttergesellschaft“ (друштво, које судјелује и набавља акције) и „Tochtergesellschaft“ (друштво, код којега судјелује прво друштво и чије акције ово набавља), а употребљује се и израз „Dachgesellschaft“. Према француском начину означавања употребљују се изрази: Holding trust, société de portefeuilles, omnium, société de sociétés ili société de participations.

Поред чистих холдинг-друштва постоје и мјешовита холдинг-друштва, којима није сврха да само (трајно) судјелују код других предузећа (асоцијација), него поврх тога обављају и трговачке и продукцијоне послове. Ту околност уважају порезна права, па тако примјера ради, швајцарско порезно право разрезује код таквих мјешовитих холдинг-друштava порез само на добитак, који је получен из изравне трговачке или продукцијоне дјелатности, док за капитал, који је инвестиран у „судјеловање“ вриједе посебне порезно-правне олакшице и погодности.

Guido Feger заступа (Holding-Gesellschaft, Zürich. 1931) диобу према привредним моментима па дијели холдинг-друштва у активне и пасивне форме предузећа. Пасивне форме предузећа искоришћују опстојеће организацијоне форме у сврху управе и инвестиције без да саме судјелују у привредном процесу, док активне форме предузећа судјелују у привредном процесу.

Холдинг-друштво управљено је а priori на то, да стећењем акција другог друштва над овим врши своју власт и да га контролира (to control it). Пошто холдинг-друштво располаже с већином акција и већином гласова, може у односном друштву (предузећу) одређивати начин пословања и одлучивати код раздиоба добитка.

Разлози због којих се оснивају холдинг-друштва, могу према социјално-економском схваћању постојати у: а) привредној заједници (на мјесто правне фузије), ако се више сродних творничких предузећа сједине привредно, а остају и надаље правно одељена дионичарска друштва са засебном организацијом. То могу диктирати различити привредни и политички разлози (ако се жели заједницу према споља сакрити и маскирати, и то нарочито с обзиром на правне норме, које у појединим државама вриједе за проведбу фузије) или б) у рационалној поделу рада. Холдинг-друштво преузима финансирање, а фабрикацију препушта дионичком друштву, које оно финансира. Robert Liefmann разликује (Beteiligungs-

und Finanzierungsgesellschaften. Jena, 1923) више типова холдинг-друштава. Спомињу се: холдинг-друштва као чиста друштва за финансирање; холдинг-друштва код којих готово ишчезава значај финансирања. Robert Liefmann познаје три основна типа, и то: investment trusts (друштва за финансирање или инвестирање капитала), holding-companies (друштва за вршење контроле над подређеним друштвима или предузећима) и друштва за преузимање. То разликовање нема међутим никакав утједај ни на материјално право уопште као ни на порезно право, и в) порезним олакшицама. Оснивањем холдинг-друштва може се конкретно постићи, да се имаоцима акција или облигација осигурају порезне олакшице. Привилегирани посебни положај холдинг-друштава у порезном праву изводи се из тежње државе на повећање њезиних порезних прихода. Тиме, што се предузећима, која су богата на капиталу, признају порезне олакшице, принуђава их да своје сједиште оснују у дотичној држави. Поред тога настоји се тиме избјећи двоструко опорезовање једног истог порезног објекта, које би могло настати, кад би се истовремено опорезовало холдинг-друштво као посебан порезни обвезаник и предузеће (асоцијација), које је холдингу подвргнуто. Холдинг-друштво није, — како је споменуто — обзиром на његову сврху и начин рада изравно везано за никакво стално сједиште, односно државу, па мјења свој домицил према томе, гдје за њега опстоје најповољнији порезно-правни увјети.

Те економске формације налазе се у непрестаном развоју и кретању. Ради тога предлеже знатне потешкоће за њихово тачно одређење. Често једна захваћа у другу, а често се повезују различите устаљене правне форме (комбинације) привредних асоцијација да створе нову формацију. Потешкоће задаје и неједнака терминологија. Позната је њихова диоба у: вертикалне и хоризонталне привредне асоцијације. Под вертикалним привредним асоцијацијама разумјевају се оне, које укључују по својем пословању и раду предузећа, која слиједе једно из другог (или у ступњевању) у привредном процесу, и то почевши од момента добивања сировина па све до пласирања готових продуката на тржиште. Под хоризонталним привредним асоцијацијама разумијевају се оне, које се налазе на истом степену привредног процеса те су међусобно повезане у хоризонталној линији. Та диоба важна је примјерице за картелно право, које начелно свраћа позорност на хоризонталне асоцијације, којима је тенденција да загосподаре над тржиштем (т. ј. дјеловање према вани за разлику од концерна, који дјелују према унутра концентрацијом капитала у сврху заједнице добитка.

Схваћање порезног права је у многим другојачије (Dr. Othmar Bühler: Lehrbuch des Steuerrechts. I. Band. Berlin. 1927), јер оно уважаје стање подређености или субординације (овамо

спадају вертикалне асоцијације, у којима превладава моменат доминације једне над другом), односно стање испоређености или координације (овамо спадају већином хоризонталне асоцијације као примјерице картели). Карактеристично је за холдинг-друштво у ужем смислу, да у својој власти држи судбину одређеног предузећа тиме, што је овлашћено у њему вршити предоминантан утјецај, и то у првом реду помоћу већине гласова. То показује, да је такво предузеће подређено холдинг-друштву, а правна база такве власти основана је на посједу већине његових акција. Та појава најбоље се показује у одредбама новог енглеског дионичарског права према Companies Act, od 10. V. 1929 (198,20, Geo. 5, Chapter 23). Међу „company“ не убраја се према енглеском праву само дионичарско друштво у ужем (континенталном) смислу, него и друге сродне форме асоцијација, чији капитал није подијељен у акције и код којих барем дјелимице јамче другари с властима имовином (преко улога) као примјерице код unlimited companies, дотично код company limited by guarantee (код којих се јемство протеже на посебно гарантирану своту). Тај закон разликује (art. 127) „холдинг-друштво од „subsidiary-друштва“ над којим прво доминира те просуђује доминантно друштво као „холдинг-company“, а друго (подређено) као „subsidiary-company“, ако предлеже слиједеће правне претпоставке, и то ако актива једног друштва потпуно или дјелимично се састоји у акцијама другог друштва, а: а) износ таквих акција у времену рачунског закључка холдинг-друштва премашује 50% исказаног дионичког капитала тога другог друштва, односно ако холдинг-друштву припада више од 50% свију гласова, или б) холдинг-друштву припада право да директно или индиректно именује већину директора (равнајства, управног одбора) другог друштва. Енглеско право одређује за такав случај посебне прописе о саставу биланце холдинг-друштва, јер се из његове биланце мора точно разабирати тотални добитак и тотални губитак, који је настао из судјеловања код subsidiary-company (art. 126). Међутим не садржаје ни енглеско право других специјалних правних одредаба гледе холдинг-друштва.

Arthur Curti напомиње, да се ни у приватном (трговачком) праву осталих европских држава не налазе посебне правне норме о холдинг-друштву. У швицарском приватном (облигацијоном праву не сусреће се израз „холдинг-друштво“, а према швицарском кантоналном порезном праву сматра се холдинг као „друштво са сједиштем, настаном“ у односном кантону „Sitzgesellschaft“. Према швицарском порезном праву може се (Oscar Härty) холдинг-друштво одредити као право самостално друштво, којему је сврха, да стиче и држи ефекте других привредних друштава да могне ова надзирати (у њима доминирати), а да при томе само не извршује никакву

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilib.rs

трговачку ни продукциону дјелатност. Битна значајка холдинг-друштва састоји се према томе у јако акцептираној вољи за влашћу, јер тежи затим, да загосподује у другим предузећима (асоцијацијама), а то врши помоћу већине гласова. У томе лежи гаранција за холдинг-сопрану, да ће се чисти добитак таквога предузећа (асоцијације) подијелити према његовој вољи.

Припомиње се, да ни швицарски закон о облигацијоном праву од 30. III. 1911 (ни његови нузгредни закони, који регулирају дионичарско право) не спомињу ниједном ријечи холдинг-друштво, јер ово у правном смислу не претставља правно различиту форму од дионичарског друштва. Но с друге стране налазе се одредбе о холдинг-друштву у швицарским кантоналним порезним законима (нарочито у законима у погледу редовних пореза и у савезном закону о изванредном ратном порезу). У тим швицарским порезним законима је холдинг-друштво различито дефинирано, али се ипак слажу у томе, да под том формом асоцијације разумијевају друштво, чија се сврха састоји у судјеловању код других предузећа и обртних радња, односно у пукој управи једнога или већег броја лица у форми акција или зајамских облигација. Но у пракси се то интерпретира увијек у екстензивном смислу. У Швицарској Републици означају се холдинг-друштва с тим називом, дотично с ознакама: друштва за судјеловање (Beteiligungsgesellschaft) или друштво за инвестиције (Investierungsgesellschaft), али им се даје исто значење (Dr. Zimmermann: Die direkte Aktiengesellschaftssteuer in der Schweiz. 1928). У појединим швицарским кантонима назива се холдинг-друштво и „домицил-друштво“, којему се признају порезно-правне олакшице, које им се другдје не дају, и то обзиром на околност, да је за пословно дјеловање таквог друштва посве ирелевантно гдје му се налази сједиште (настан, домицил). Поред тога дјелују често и други мотиви (тако примјерице жели се, да је сједиште предузећа на неутралном, привредно и правно солидно и једноставно изграђеном правном подручју, и то нарочито обзиром на могућност брзог и неформалног оснивања предузећа, промјену статута, преноса и отуђења појединих имовинских дјелова, акција и сл. Према одредбама швицарског порезног права је ирелевантно установљење сврхе друштва, а мјеродавна је само околност, да односно дионичарско друштво у одређеном кантону не врши пословање и да не стиче у њему никакав непокретни посјед. Ако предлеже те претпоставке потпада такво друштво под порезни привилегиј гледи холдинг-друштва те плаћа максимални порез у одређеном постотку његове дионичарске главнице, који се може код друштва, које располажу с капиталом од више милијуна, и знатно снизити по споразуму с финансиј. управом; резерве таквих друштва и конкретно

исказани добитак су потпуно слободни од пореза. Тако примјерице у кантону Graubünden плаћају холдинг-друштва (арт. 28. порезног закона) максимални порез од $\frac{1}{2}\%$ њихове дионичарске главнице, а друштво с једним милијуном дионичарске главнице плаћа годишњи порез од 500 фр., у којему су износу укључена сва јавна подавања за кантон и опшину.

Порезне олакшице за холдинг-друштва немају субјективни, него објективни значај. То значи да се ту не ради о поговдавању холдинг-друштва као порезног објекта, него о порезним олакшицама на добитке, које примају та друштва од оних друштава, у којима врше доминантну улогу. Холдинг-друштво је дионичар у таквим подређеним друштвима (предузећима) па би његов капитал и добитак могао лако бити извргнут двоструком фискалном оптерећењу.

Послератна оснивања таквих друштава и предузећа сматрају многи порезни фискуси као „друштва за бијег капитала“, нарочито у вези с периодом „бјежања“ њемачкога и француског капитала у Швицарску, Лихтенштајн и Луксембург. Капитал настојао је обзиром на особите појаве привредног живота провести т. зв. „порезну економију“ те га инвестирати у холдинг. Та појава не наилази на приговоре са стајалишта политичке економије, но са стајалишта државних интереса настојало се подесним законским мјерама запријечити „бијег“ капитала у форми давања порезних олакшица. Спомине се примерице лихтенштајнски закон од 11. VI. 1923. с новелама од 10. V. 1924 и од 14. VII. 1930. гледе опорезовања холдинг-друштава, у којему се налази и њихова дефиниција (арт. 72), и луксембуршки закон „loi sur les sociétés commerciales du 10. VIII. 1915, modifications du 13. IV. 1923, du 15. I. 1927, i loi sur le régime fiscal des holding companies du 31. VII. 1929. Овамо спада и друга наредба њемачкога државног председника за осигурање привреде и финансија од 5. VI. 1931. (R. G. Bl. 1931, Nr. 22. S 312.—3) über die Kapitalverwaltungsgesellschaften, који уживају устављене порезне олакшице; таквим предузећима сматрају се она, која у форми дионичарских друштава воде предузећа, која се баве управом (отуђивањем) акција, удјела и сл. код других течевних друштава, а чије се сједиште налази на државном подручју. (Ludwig Wertheim: Holding- und Kapitalverwaltungsgesellschaften. Frankfurt am Main. 1932).

Од 25 швицарских кантона признаје већина холдинг-друштвима знатне порезне редуције; у 14 кантона одустаје се посвема од опорезовања добитка (прихода) друштва, а у 19 кантона признаје се знатна редуција пореза од капитала на основну главницу. Холдинг-друштвима признаје се знатна редуција и гледе јединога (изванредног) швицарског савезног пореза (ратног пореза). Да могу таква друштва

уживати тај порезни привилегиј, морају имати своје сједиште у једном од тих кантона, а уз то може се управа налазити у другом кантону или мјесту (на. пр. заступник страних интересата, правни заступник, одвјетник, банка или друго лице). Обзиром на привилегирано опорезовање холдинг-друштва у појединим кантонима разријешила су многа велииндустријална предузећа свој првобитно „мјешовити“ начин пословања тако, да раде само с два друштва, од којих се једно бави с индустријално - техничким предузећем (па ради тога има стално сједиште), а друго има значај чистог друштва за финансирање, инвестирање или судјеловање, којему пристоји слободан избор сједишта (јер за њ није стално везано), него га изабире према томе гдје је повољније опорезовање за холдинг-друштва.

Према савезно-судској швицарској пракси потпадају „судјеловања“ (Arthur Curti: Aktiengesellschaft und Holdinggesellschaft in der Schweiz. Berlin. 1930) холдинг-друштва код других предузећа и друштва у туземству и иноземству искључиво под опорезовање у кантону, у којему се налази сједиште главног друштва (друштва-мајке), јер се односи према друштву просуђују као цјелина. Имовина, која састоји од таквих судјеловања, просуђује се порезно-правно као пословни капитал предузећа, па је ради тога искључено двоструко опорезовање холдинг-друштва у већем броју кантона.

Луксембуршки закон од 31. VII. 1929. sur le régime fiscal des holdings companies садржаје (арт. 1) дефиницију холдинг-друштва под којим сматра свако луксембуршко друштво, које се у макар каквој форми бави искључиво судјеловањем код луксембуршких или иноземних друштва, дотично управом тако, да се директо активно не бави привредним-течевним радом нити води трговачки посао, који би био изравно приступан публици. Према луксембуршком праву претставља „искључиво“ судјеловање претпоставку за статуиране привилегије, јер ако предлежи другачије судјеловање (као на пр. код société mixte), опорезује се као обично трговачко друштво. Луксембуршко право не позна према томе дјеломично опорезовање аналогно лихтенштајнском и швицарском кантоналном праву. Према пракси сматра се опћенито довољним за „судјеловање“, ако износи једну двадесетпетину, а код друштва с преко 100 милијуна достаје и судјеловање у мањем постотку, само не смије бити фиктивно. Тиме се према луксембуршком праву сужује појам société de participation financière.

Гледе састава биланце код холдинг-друштва примјећује се, да по себи мора дионичарско друштво своје ефекте биланцирати према берзовним или тржним цјенама тако, да их мора према њима снизити, ако су ниже од набавних цјена. Но код тог трајног судјеловања (а нарочито у случајевима као код холдинг-друштва) није потребан отпис судјеловања пре-

Ума одређеној берзовној или тржној цјени гледе поједине акције, јер се поменуто начело не тиче већих пакета акција, којима припада значај судјеловања. С друге стране мора се и код холдинг - друштва провести отпис судјеловања према опћој вриједности, ако се према савјесној трговачкој процјени управе мора сматрати, да је вриједност читавог пакета акција трајно пала (Hausmann, Flechtheim). Питање, да ли (колико) је холдинг-друштво дужно у својој биланци и својим пословним извјешћима исказати (извјестити) предузећа код којих судјелује, овиси о томе, што нормално мора знати о својем судјеловању; конкретно спада то међу односе друштва, о којима ово мора предложити извешће.

Драг. Кнежевић, секретар Београдског апелационог суда.

НЕКОЛИКО НАПОМЕНА О ЗАКОНУ О ПОБИЈАЊУ ПРАВНИХ ДЕЛА ИЗВАН СТЕЧАЈА И О ЊЕГОВОЈ ПРИМЕНИ*)

Изгледа да је у доба просперитета и економског благостања морал на вишем ступњу него у време сиромашења и немања. У борби за одржањем људи кадкад не бирају средства. Газе утврђене моралне принципе. Често долазе у сукоб и са законом. Служе се и преваром, ради заштите својих интереса. На разне начине избегавају своје обавезе. Нарочито се то испољава у доба општих недаћа, економске кризе. Тада се користе те опште признате невоље. Покушава се, да се оне наведу као главни разлог немогућности извршавања обавеза уопште. Нас у овом излагању интересује однос повериоца и дужника. Овај први прати имовинско кретање свога дужника. Овај пак, у жељи да опстане, избегава чак и недозвољеним средствима. Отуђује своју имовину на штету повериоца. Та отуђења махом иду на искључиву корист дужника. У том циљу обављана она су и фиктивна. Све се то чини, да би се наплата повериоцевог потраживања осујетила. Такви правни послови врше се под окриљем закона. Другим речима, добију и законски облик не би ли били ефикаснији. Поверлиоци су често били у немогућности да оваквим несавесним дужницима стану на пут.

У Српском Грађанском Закону постојао је истина § 303а. По њему су се могли, као што знамо, побијати преноси ствари и права дужника, ако се утврди његова намера да

*) Ограничен простор и обзир према гостопримству „Б р а н и ч а“ гони нас да ово излагање буде скраћено.

је тиме ишао на оштећење својих поверилаца из доба преноса. Но овај законски пропис није био довољан да обухвати целу једну правну материју. Увидело се, да су многи дужници и поред овога на други начин, могли оштетити своје повериоце. Услед овога судска пракса је лутала и лагано проширивала одредбу § 303 а грађ. зак. и на друга правна дела осим преноса (на пр. на задужења).

Онемогућењем поништаја појединих правних послова дужника на штету повериоца слабио је и кредит. А осим тога, на очиглед ствари пролазиле су и морале су се толерирати злоупотребе поверења несавесних дужника, Тако на пример, поједина пропуштања од стране дужника којим се губе права а која би увећала његову имовину, нису се могла подвести под § 303 а гр. зак. Исто тако, ни поједина располагања дужника, која су сада законом изједначена са бесплатним — такође нису била предвиђена у § 303 а грађ. зак. Како је овако стање било у супротности са утврђеним правним нормама а и са правicom о којој се такође води рачуна у позитивном законодавству, то је ради заштите поверилаца, који су с обзиром на све веће опадање морала код дужника бивали све више оштећивани — донет 1931 године *Закон о побијању правних дела изван стечаја*. Овим законом оштећени поверилац је овлашћен да тражи поништај правног посла свога дужника. Но како се оваквом тужбом иде на уништај једног правноснажног посла, то је предвиђена и извесна препрека за повериоце. Наиме, није довољно да поверилац сматра, да је нападнутим правним послом свога дужника оштећен, већ мора да докаже, да је покушао да се намира из дужникове имовине па у томе није успео, будући да је она отуђена или отуђењем умањена. Овим се као што видимо, ишло се и на заштиту дужника од могућности излишних спорова, који су свакако непријатни а често је морална штета ненадокнадива.

По закону о побијању правних дела, један правни посао тек по истеку десет година постаје необорив то јест снажан. За све то време, он се може под извесним условима нападати.

Иста идеја о могућности побијања правних дела постоји и у случају када дужник падне под стечај. Али се увидело, да правни поступци извесног лица, над чијом имовином није отворен стечај, могу такође да произведу штетна дејства по његове повериоце. Осим тога, стечајно поступање је скупо. Често већи део дужникове имовине иде на нужне стечајне издатке. Зато се овим законом даје могућност повериоцу да изван стечаја и са мање издатака дође до заштите свога права.

Као што и наслов овог излагања каже, овде ће се говорити само о побијању правних дела изван стечаја.

Г Садржина институције побијања правних дела

Правило је, када се закључи један правни посао, да уговорне странке желе да он остане на снази. Даље, законска је претпоставка, да је он добронамерно сачињен. Лојалност и исправност странака сматра се као норма. Кад власт потврди један уговор, онда се с правом закључује, да ће такав правни посао бити још сталнији, будући да је она била дужна претходно да испита све околности, које би биле противне закону (способност странака, да ли је предмет уговора по закону дозвољен, да ли су плаћене државне дажбине и т. д.). У случају пак да је ипак код једне уговорне странке било лажи, преваре или заблуде, онда на вољној страни једино, припада право да за законом опредељено време, тражи поништај тога посла.

Појавом пак законске институције побијање правних дела уздрмава се читав један правни појам. Дозвољава се и трећим лицима, да се мешају у правне послове оних са којим немају непосредне везе. Разумљиво је још, да поверилац има права да интервенише у пословима свога дужника, али као што видимо, закон му даје право да тражи поништај правног посла чак и на штету трећег лица. Јер, дужников уговорач могао је и дати извесну против — вредност овоме за уступљену му ствар или право. Ако побијач докаже, да је тим правним послом он — поверилац оштећен а да је за то оштећење дужников контрахент могао знати — онда закључени посао пада до износа повериоачеве тражбине. Овом институцијом видимо, да је спроводено и морално и правно начело, да су уговорне странке дужне да одговарају својим обавезама. Свако одступање од овога, даје право противној страни, ако је тиме оштећена, да ништи сваки правни посао закључен од њенога контрахента, па макар и на штету трећег лица. Дужник треба да се стара о својој имовини и привредној моћи, како би могао одговорати својим обавезама. Не чини ли то, закон даје право његовом повериоцу да интервенише свуда па чак и онде где је он пропустио да се његова имовина увећа па следствено томе и његова платежна моћ ојача. То имамо код случаја одрицања наследства или пропуштања чинидби или приговора.

Овим законом дужник се ставља у ствари под старатељство свога повериоца. Наравно, ово старатељство је ограничено висином његовог потраживања. С обзиром на тежину последица које удовољени захтев за побијање производи потребно је разумети прави смисао закона о коме је овде реч и узети у обзир све околности пре изрицања осудне пресуде.

Овим законом нарочито су погођена трећа лица — учесник у правном послу који се побија. Али и њему је дружена

довољна заштита овим законом. Ако побијач не утврди његово саучесништво у дужниковој намери да се поверилац оштети, нападнути правни посао остаје снажан. А ако је пак то треће лице корисник бесплатног располагања дужниковог, па се оно уништи, онда треће лице ништа не губи, јер ништа није ни дало. Тенденција закона о побијању правних дела изван стечаја је заштита поверилаца од несавесних дужника. Успех захтева зависи од врсте посла, који се побија и односа — сродничког или не, који постоји између дужника и трећег лица.

II Услови за побијање

Као општи — основни услови за побијање могу се навести ова четири захтева:

1. *Поверилац мора да докаже своју тражбину извршном одлуком.*

2. *Услед правног дела које се побија, треба да је за побијања наступила штета.*

3. *Да је поверилац — побијач покушао да се намира из дужникове имовине.*

4. *Захтев за побијање мора се истаћи за законом опредељено време.*

А — Несумњиво је, да побијач мора да докаже у поступку за побијања да је поверилац. *Закон тражи извршну тражбину.* Када би се задржали на тумачењу значаја овога услова који је у § 8 зак. о побијању изражен речима, да је на побијање овлашћен сваки веровник „чија је тражбина извршна“, онда би могли узети да је за успешно побијање повериочево довољан сваки доказ о његовом потраживању. Другим речима, побијач треба да има макакав потпун доказ о својој доспелој тражбини. Значи, меница којој је рок приспео, облигација дужника и т. д. Међутим, из стилизације и овог §-а 8 зак. о побијању и других одредаба из тога закона јасно је, да поверилац треба да има *извршну одлуку* о својој тражбини. На то нас упућује и одличан коментатор закона *Др. Иво Полишео.*

Закон о извршењу и обезбеђењу у своме § 2 опредељује које се исправе сматрају *извршним насловом.* Тако примера ради као извршни наслов наводимо: извршне пресуде и закључке (решења, налози, наредбе), које донесу редовни судови у грађанским парничним стварима, извршне платне налоге издате у мандатном, меничном, и чековном поступку, правоснажне одлуке редовних судова у кривичним предметима о трошковима кривичног поступка или о приватно правним захтевима, поравнања закључена пред редовним судовима.

Из овога што смо казали видимо, да се желело да поверилац има несумњив доказ о своме праву т. ј. такву исправу:

на основу које може одмах захтевати и извршење. Ово је потребно и с обзиром на озбиљност посла који се предузима. Ништи се један правно пуноважни акт. Једна исправа о дугу ако није прошла кроз нужно судско односно законом прописано чистилиште, не улива потпуно поверење, будући да се она може оборити у предузетом поступку. У овоме се даје могућност дужнику да своју престављену обавезу побија. Истина, то би могао да чини и у спору за побијање, али овде се нарочито напада треће лице са којим је он закључио правни посао. О њему се ипак морало водити рачуна. Зато, када закон захтева од повериоца да поднесе за доказ своје тражбине извршни наслов онда је тиме свакако ишао на то, да бар ово питање буде у поступку за побијање неспорно.

Б — Оправданост за покретање спора од стране повериоца лежи у *штети* коју он има услед закљученог правног посла између дужника и трећег лица. Из правног дела дужниковог произилази штета за побијача. Он ту штету треба да докаже. Иначе, ако штета за њега не постоји, нападути правни посао неће се уништити а он ће се од свог тужбеног захтева одбити.

Штета о којој је овде реч је основа институције побијања правних дела. Она је у непосредној вези са правним актом, који се побија. Значи, поверилац треба да утврди и несумњиво постојање правног дела које напада да би се и из те чињенице закључила штета за њега.

В — Ради утврђивања овог другог услова, навели смо као трећи услов за успешно побијање: *безуспешан покушај повериоцев да се намири из дужникове имовине*. Штета од правног посла који се побија, не претпоставља се. Она мора бити утврђена. Поверилац је предходно имао да покуша намирење своје тражбине. И тек ако у томе не успе, будући да је правним послом дужникова имовина отуђена или умањена — из чега за њега произилази штета, може да подигне тужбу за поништај тога закљученог правног посла.

Не тражи се, да намирење тражбине није могло да се изврши у потпуности. Довољно је, да оно ни делимично није могло бити извршено. Ово се утврђује исходом поступка за извршење. Побијач је ослобођен предузимања поступка за извршење ако се потпуна или делимична немогућност наплате може утврдити и другим околностима. На пр. теретима који постоје на дужниковој имовини. Или, ако је обавеза дужникова заснована на приходима извесног његовог објекта — па он овај отуђи а другог нема. Исто тако није потребно покушати намирење тражбине из дужникове имовине ни онда, када дужник отуђи сву своју имовину а другу није прибавио. Или, ако је већ и други који поверилац покушао измирење из имовине истог дужника, па у томе није успео.

Г — *Захтеви за побијање морају се учинити за време законом одређено.* Протеком законом предвиђеног времена поверилац губи право на побијање правних дела свога дужника. После овога времена правна дела дужникова постају стална према повериоцу. Рокови предвиђени за истицање захтева за побијање су различити. У колико је већи размак времена од доба правног посла који се жели побијати и изјављеног захтева за побијање у толико су тежи и услови за обарање тога правног дела. Ово је логично. Тежња је законодавчева да промет правних добара буде сигурнији. Зато се и времену даје извесна улога, јер оно својим трајањем правним актима повећава сигурност.

За побијање дужникових правних дела, повериоцу се оставља рок *од десет година, две године или шест месеци.*

1. — За време од *десет година* од дана закључења, поверилац може побијати сва правна дела која је дужник учинио у *намери* да оштети своје веровнике но под условом, да је та намера и другој страни била позната.

2. — За време од *две године* поверилац може побијати сва правна дела свога дужника, од дана када су учињена — а којима му је нанета штета и то онда, ако је друга страна морала знати за намеру оштећења.

У првом случају поверилац је дужан да докаже, да је друга страна знала за намеру оштећења. Док у другом случају, треба да наведе околности, из којих ће се закључити, да је друга страна морала — требала, по логици ствари, знати за дужникову намеру оштећења.

Овде долази и побијање бесплатних и њима изједначених располагања. Но о њима ће доцније бити речи.

3. — Најзад за време од *шест месеци*, поверилац може побијати све продаје, промене, лиферације свога дужника која се врше за испод уобичајену цену — у бесцење.¹⁾

И поред олакшице, када је у питању побијање правног посла у коме је интересовано лице дужников рођак — о чему ће доцније бити речи — ипак, као што видимо повериоцу су стављене извесне релативно тешке дужности, које мора да испуни, ако жели да једно већ правно постојеће дело у погледу на њега не постоји. У наведеним условима:

¹⁾ Рокови о побијању могу се и продужити за две године од времена повериоцеве доставе. — § 9 зак. о поб. Може се десити, да је поверилац још у спору са дужником. Али у међувремену дужник, у намери да оштети повериоца који још нема извршну судску пресуду о својој тражбини, отуђи имовину. Или, док поверилац још није могао прибавити доказ о немогућности наплате свога потраживања у међувремену дужник отуђи своју имовину. Време за побијање међутим тече. Да би поверилац избегао да му захтев за побијање застари, законодавац му дозвољава да „може судском или јавно-бележничком доставом поднеска извести о својој намери да ће побијати дело онога, према коме је ово дело учињено“. Ако то учини, онда ће се за његов случај рок побијању продужити за две године.

доказивање тражбине извршним насловом, утврђивање штете и немогућности наплате као и вођење рачуна о роковима и најзад обавеза утврђивања и мере за оштећењем код контрахената — лежи заштита нарочито за трећа лица. Овако, ти услови стављају се као брана, која ће држати све догле док сва бујица испуњених услова не наиђе. А тада ће пасти и правна конструкција трећих лица за онолико, колико је дозвољено да та навала слободно прође, крчећи пут повериоцима интересима.

III Која се правна дела могу побијати

За разлику од раније постојећег § 303 а срп. гр. зак. који је дозвољавао побијање преноса, отуђења ствари, права примања и обавезе од стране дужника на штету свога повериоца — садањи закон о побијању правних дела, обим оборивих правних послова проширује на *сва правна дела, која се тичу дужникове имовине*. (§ 1 зак. о поб.). Према томе, правна дела која нису имовинске природе, већ су везана за дужникову личност, не могу се побијати.

Побијати се могу дакле сва отуђења у виду теретних уговора; пропуштања т. ј. када је услед нерадне дужникове изгубљено какво право имовинске природе, које би увећало дужникову имовину; бесплатна и њима изједначена располагања.

С обзиром на рокове и доказни материјал, потребан за успех захтева, правна дела подложна побијању могу се поделити у три групе: на правна дела, за чије се побијање тражи утврђивање дужникове намере за оштећење; на правна дела за чије се успешно побијање о овој намери не води рачуна у првом реду и најзад, на правна дела код којих се побијање врши због отуђења имовине у бесцење.¹⁾

А — *Правна дела дужникова за која је потребна намера за оштећењем да би се могла побијати.*

Овде долазе сва правна дела дужникова која се тичу његове имовине. То су обично двострани правни акти. У питању је и треће лице, које је такође погођено захтевом за побијање. Ту се тражи, да побијач утврди дужникову намеру, да је тим отуђењем ишао на оштећење свога повериоца. Штавише, тражи се за успешно побијање, да се утврди, да је та намера и противној страни — дужниковом контрагенту била или морала бити позната. Потребно је, несумњиво саучесништво трећег лица у извођењу дужникове намере да се тим правним актом оштети поверилац. Другим речима, да се

¹⁾ § 6. зак. о поб. вели, да се једно правно дело може побијати чак и онда, ако је за исто стечен извршни наслов па чак да је и остварено извршењем. Даље речено, и само извршење нападнутог правног дела ништи се према побијачу.

правним послом којим се напада, онемогућава поверилац да дође до остварења своје тражбине.

Дужникова намера за оштећењем треба заиста да се утврди. На пример у моменту продаје, дужник има два објекта у вредности од по 150.000 и 100.000.— динара. Он дугује 100.000.— динара. Јасно је, да може отуђити један од ова два објекта. Али у том, објекат који му је остао — пропадне случајем. Из овога излази да у моменту отуђења другог објекта није постојала дужникова намера за оштећењем. Према томе, такав правни посао не би се могао ни успешно побијати.

Ако је пак треће лице — блиски својак, онда на њему лежи терет доказивања, да није знало за дужникову намеру односно, за стање ствари, да се правним послом у коме и оно учествује а који се напада, иде на штету дужниковог повериоца.

Исто тако, као што је напред речено, ако се правни посао побија за време последњих двеју година од његовог постанка, онда побијач треба да утврди околности из којих ће се закључити, да је учесник у правном послу који се напада, *морао знати* за намеру оштећења. По протеклу ових двеју година а за наредних осам година (укупно десет година од закључења правног посла), побијач ће имати да докаже да је и учеснику дужникова намера за оштећењем била позната. Другим речима, да је свесно и у разговору са дужником ишао на повериочево оштећење.

Нападати се могу и *пропуштања* дужникова. То су такве радње или омисије дужникове, услед којих је он изгубио једно већ стечено право. Овде се мисли на пример на случај: кад је дужник смрћу извесног лица постао његов наследник, па у циљу избегавања својих обавеза, овога се наследства не прими, те оно пређе на наредног по закону наследника. Оваким дужниковим поступком поверилац може бити оштећен. Даље, дужник допусти, да му извесно право на тражење накнаде штете, наплате или друго које — застари. Или услед свог нехата учини, да се противу њега конституише извесно право. На пример, у спору не пружи успешну одбрану, а то је могао, будући да је имао доказа.

У циљу заштите поверилаца дозвољава се и побијање продаје појединих покретних ствари у дужниковом обртном предузећу (§ 5. зак. о поб.)¹⁾

¹⁾ Видимо, да законодавац увек, код свих правних делања претпоставља исправност. Сви се правни послови закључују добронамерно у границама закона и правце. Напротив, кад дужник заснује један правни посао којим се штете интереси његовог повериоца, са својим брачним другом или другим којим блиским својаком, како закон каже (§ 2 у в. § 4. зак. о поб.), онда се већ не претпоставља добронамерност и исправност. Такав дужников саговорач ставља се у много тежи положај но други саговорач који вије-

WWW.UNILIB.RS Б — *Побијање бесплатних и њима изједначених располагање.*

Код ових правних дела законодавац је много блажи према повериоцу, а строжији према учесницима дела које се побија. За њихово побијање, тражи се само фактичка штета која је њима произишла за повериоца. Утврђивање намере за оштећењем код ових послова се нарочито не тражи. Законодавац полази од гледишта, да дужник не може чинити бесплатна и њима пододна располагање на штету свога повериоца. Даље, чим је штета утврђена, лишава стеченог права — остварене добити и корисника бесплатног правног дела. Сматра, да овај није ништа ни дао за прибављање дужникове ствари. Зато му одузима, чим се утврди да је то уступљење учињено на повериочеву штету. Као кад дете учини поклон своје другу — а мајка просто одузме од поклонопримца даровану ствар, остављајући оба учесника покуњена.

Уништај оваквих располагања има се тражити за две године од њиховог постанка. У оваквој релативно краткој застарелости захтева за побијање, лежи ипак извесна заштита учесника оваквих правних послова.

1 — *Сва бесплатна дужникове располагање.* Изузетак од овога, то јест, не могу се побијати она бесплатна располагања која се чине у циљу извршења какве законске дужности. На пример, давање издржавања својој жени; алиментација детету. Даље, не могу се нападати убичајени пригодни дарови или располагања у примерној висини, која су учи-

блиски својак дужников. Он је с обзиром на ово својство према дужнику, по самом закону осумњичен. На њему је да се брани да није знао нити је опште могао знати за намеру оштећења онога са којим је закључио правни посао у питању.

Да ли је овако гледиште оправдано? Изгледа донекле да јесте. Међутим, овим се очигледно врши напад на морално схватање људи. Свуда и увек се поштење и исправност претстављају а када је у питању брачни друг или рођак онда се претпоставља непоштење. Према овакој законској поставци испада, да постоје два морална схватања. Једно је опште — према целом свету, друштву, држави и околини а друго је према своје рођаку или брачном другу. По оном првом, сви врше своје радње лојално. Ко тврди противно, нека докаже. По другом домаћем моралу, све што се ради, чини се само у корист куће, породице, фамилије па макар то било и противно општем моралу и закону. Ко тврди да ово није тачно, нека докаже. Ето, докле смо дошли! Али, живот нас учи да је у многим случајевима тако. Штита се поверилац, његово материјално добро па макар и на уштрб општих моралних схватања. Несумњиво је, да је у доста случајева ово законодавчево схватање тачно. Оправдано је да не треба несавесном дужнику дозволити да разним недопуштеним сретствима штети свога повериоца али, приликом оцене сваког конкретног случаја, судија треба да буде врло опрезан када има да одлучи, да ли је или није блиски својак доказао, да није знао нити је могао знати за намеру оштећења свога рођака. Јер та намера не мора увек да буде тако очигледна блиском својаку, како то по закону изгледа, често пута баш зато, што су у питању рођаци где се поверење једно у другог просто натура родбинским везама.

њена за опште корисне сврхе или којима је дужник испунио какву моралну дужност или чак захтев пристojности. Све ове околности „уобичајени пригодни дарови у примерној висини“, „општа корист“, „морална дужност“ или „захтеви пристojности“ имају бити у даном случају посебно цењене.

2 — Прибављање дужникових ствари на основу одлуке судске или правне власти, ако се утврди да је прошивредност дата из дужникових средстава. У ствари и такво прибављање је бесплатно, пошто је дужник удесио са трећим лицем — својим пријатељем, да овај тобоже купи дужникову ствар за себе, док у ствари он је купује за дужника. Ово се може учинити и путем судске одлуке. Али и овде је законодавац доследан својој идеји неповерења према дужниковим рођацима. Па вели, ако је прибављач ствари дужникових његов блиски својак, онда на овоме лежи терет доказивања, да противредност није дата из дужникових средстава, пошто се то претпоставља. Напротив, у редовном случају поверилац има да утврди да је прибављање дужникових ствари учињено из његових средстава, што није увек лако доказати, те ће се и нападнути правни посао теже моћи оборити.

3 — Осим тога, кад дужник врши обезбеђење или повраћај мираза својој жени, закон сматра ово као располагање изједначено бесплатном. Такав се посао по овом основу може побијати. Да би се дужник или оно лице коме се повраћа мираз могло успешно одбранити потребно је утврдити, да је брачна заједница престала или да се то ради на основу уговора који је закључен на две године пре побијања.

4 — Најзад, као изједначено бесплатном располагању може се побијати и обезбеђење или предаја узмиразја или удовичког издржавања. Овде нема изузетака као код претходног става.¹⁾

¹⁾ Из излагања случајева о побијању бесплатних дужникових располагања видимо, да се као таква не могу побијати она располагања која дужник чини у циљу извршења какве законске дужности или уобичајеног пригодних даривања. Даље, ако се располагања врше за општу корисну сврху, којима је дужник испунио какву моралну дужност или чак захтев пристojности. Док међутим, могу се побијати обезбеђења или предаја узмиразја или удовичког издржавања. Изгледа да су ове две одредбе у противности. Јер кад се као бесплатно располагање може побијати давање мираза и удовичког издржавања онда се у толико пре треба дозволити побијање располагања којим дужник испуњава какву моралну дужност или захтев пристojности. Дужникова имовина је оптерећена дугом. Он може располагати пуноважно само оним чим није потребно за одговарање његовим обавезама. И сада, ако он располаже бесплатним актом на штету свога повериоца, онда такво располагање има да падне баш по овом основу без обзира, да ли је он тим чином испунио какав захтев пристojности.

Уопште § 3. зак. о поб. не изгледа нам посве умесан. Јер док је за правна дела из тачке 2 законодавац према дужниковим својацима строг, чак

В — Побијање дужникових правних дела по основу отуђења у бесцење.

Симптоматично је, кад један дужник отуђује имовину у бесцење. Закон о побијању хтео је да оваква правна дела подвргне судској оцени. Но само нама изгледа, да се није отишло овде у остварењу те намере до краја. На име, у § 2 тач. 4 пом. зак. вели се, да се могу побијати уговори о куповини, промени и добављању (лиферацији), које је дужник склопио за последњих шест месеци пре побијања; но ако је друга страна *знала* или *морала* *знаши*, да дужник поменутих уговорима отуђује имовину на штету својих поверилаца. Ако поверилац жели да побија отуђење дужникове имовине по основу располагања у бесцење, он је једино ослобођен дужности да доказује дужникову намеру за оштећење. Та чињеница, међутим, доказује се самом продајом дужникових ствари у бесцење из које произилази штета за повериоца. Иначе, захтев за побијање мора да истакне за шест месеци од дана обављеног правног посла, да докаже продају или трампу у бесцење и најзад, околности из којих ће се закључити да је купац знао или морао знати да дужник поменутих уговорима отуђује имовину у бесцење на штету својих веровника.

Кад побијач треба да утврди, да је противна страна знала, да се тим отуђењем у бесцење иде на штету дужникових поверилаца — онда је јасно, да је у таквом поступку лежала у толико пре и намера дужника за оштећењем. Сматрамо, да кад је већ идеја отуђења у бесцење убачена као основ за побијање, да је она била довољна у вези са штетом за повериоца — за уништај таквог правног посла. Терет доказивања да противна страна није знала, да се том продајом у бесцење штете дужникови повериоци, треба да падне на дужниковог контрахента — корисника тог отуђења у бесцење. Чим дужник отуђује имовину у бесцење — купцу то треба да буде сумњиво. Као исправан грађанин он треба да потражи узрок таквом отуђењу. Слетствено овоме, треба одмах

немилосрдан, претпостављајући код њих непоштење и на тај начин иде на корист побијача, дотле је у тач. 1 преблаг према дужниковим бесплатним располагањима. Сматра се за оправдано да их он врши кад су у питању убичајени дарови, општа корист и захтев пристојности. Даље, кад је у питању повраћај жениног мираза он га не дозвољава изузев ако је брак разведен или је уговором на две године пре побијања то утврђено. И најзад у тач. 4 одједном, не дозвољава давање мираза или удовичног издржавања — као да оваква располагања нису испуњења моралне дужности или бар захтев пристојности.

Сматрамо, да кад је већ закон донет у циљу заштите поверилаца, онда треба тај принцип заштите интереса поверилаца спровести до краја: свако бесплатно располагање на штету повериоца је обориво по овом основу са изузетком, за располагање којим се испуњава каква законска дужност (алимантација).

да се обавести о имовинском стању дужника. Резултат те анкете определиће га за даље делање. Па ако дужникова имовина није оптерећена дуговима, другим речима, обавезе дужникове нису биле јавне — он може слободно приступити куповини. Напротив, ако он не докаже да је предузео све мере предострожности, треба га изједначити са корисником бесплатног располагања. Уосталом, баш иако претрпи штету услед поништаја закљученог правног посла — ту штету има приписати својој кривици: небрежни. Осим тога, хтео је да се користи једним нередовним случајем: куповао је робу не јефтиније од обичне цене него у бесцење.

IV — *Тужба за побијање и садржина тужбеног захтева* (§§ 12 и 13 зак. о поб.).

Захтев за побијање остварује се тужбом. Он мора бити изложен у тужби. На име, побијач ће изложити у ком обиму и на који рачин има тужени нешто да учини или трпи ради намирења тражбине односно остварења оног због чега се захтев и чини.

Побијање се може вршити и приговором.

Циљ је захтева за побијање, да правни посао који се напада не вреди за повериоца — тужиоца у колико је потребно да се његова тражбина намири. Нападнути правни посао ништи се само према побијачу и то за износ његове тражбине. Иначе, он и даље остаје на снази за контрахенте и за трећа лица. Побијено правно дело се ништи у толико, што ствар која је била предмет закљученог правног посла служи за измирење повериоачеве тражбине. Шта више, ако то није могуће, тужени ће бити дужни дати накнаду и у новцу. Ствар се не враћа дужнику, већ служи за намирење повериоачеве тражбине.

Тужени се сматра да је несавестан поседник. Према томе, дужан је накнадити и све бесправно уживане плодове ствари коју је побијеним правним делом прибавио. Његов пак наследник, сматраће се непоштеним само онда „ако је знао или морао знати за околности које заснивају захтев за побијање против оставиоца.“

Најзад, добронамерни бесплатни корисник вратиће само ствар или накнаду ове, коју је добио побијеним бесплатним располагањем и то у толико у колико је њом обогаћен.

Душан М. Томашевић — Београд.

ИСПЛАТНИ РЕД ПОТРАЖИВАЊА ОКРУЖНИХ УРЕДА ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА НА СЛУЧАЈ СТЕЧАЈА

У ст. 1 §-а 43 Закона о осигурању радника (*Службене новине* бр. 117 од 30 маја 1922 год.) прописано је да се на случај стечаја потраживања Средишног уреда за осигурање радника имају уврстити у исти ред са државним порезом.

Могло би се поставити питање, пошто овде нису спомнути Окружни уреди за осигурање радника, да ли и они имају на случај стечаја исти исплатни ред за своја потраживања. Окружни уреди за осигурање радника су истина месни органи Средишног уреда за осигурање радника, али имају и карактер самоуправних јавних тела (§§ 119 и 143 З. О. Р.). У забуну може довести и то што се у §-у 42 истог Зак. говори о платежним налозима и Средишног и Окружних уреда за осигурање радника; а у §-у 44 о застарелости тражбина Средишног уреда за осигурање радника и његових месних органа. Но довољно је позвати се само на одредбу ст. 1 §-а 140 пом. Зак. за доказ да и Окружни уреди за осигурање радника имају исти исплатни ред, према којој све приходе прикупљају и издатке врше Окружни уреди за осигурање радника на име и за рачун Средишног уреда за осигурање радника. Према томе и у прикупљању прихода на случај стечаја Окружни уреди за осигурање радника морају имати исти исплатни ред као и Средишни уред. Сад је довољно јасна и разумљива и одредба ст. 2 §-а 42 пом. Зак., која ставља у дужност Првостепеним судовима да надлежном Окружном (не дакле Средишном) уреду за осигурање радника достављају све издане одлуке о обустави плаћања и отварању стечаја.

Могло би се, осим тога, оспорити на први поглед исти исплатни ред приреза Јавних берза рада и Радничких комора, које прирезу такође прописују и наплаћују Окружни уреди за осигурање радника заједно са осталим приносима по З. О. Р., пошто се у ст. 1 §-а 43 овог Зак. говори само о исплатном реду потраживања Средишног уреда за осигурање радника на случај стечаја. Али чим је Окружним уредима за осигурање радника, на основу других законских прописа, стављено у дужност да прописују и наплаћују прирезу Јавних берза рада и Радничких комора заједно са осталим приносима по З. О. Р., самим тим потраживање приреза Јавних берза рада и Радничких комора ушло је искључиво у домен потраживања Окружних односно Средишног уреда за осигурање радника. Тако у чл. 2 Наредбе Господина Министра социјалне политике и народног здравља, од 2 априла

1932 год., издате на основу овлашћења у §-у 51 Финансијског закона за годину 1932/33. прописано је да за прирезе Јавних берза раде и Радничких комора важе прописи главе VIII З. О. Р.; и да тај прирез убира Средишни уред за осигурање радника уједно са приносима за осигурање радника. А глава VIII Обухвата и § 43 З. О. Р. Исто тако, што се тиче приреза за Радничке коморе, прописано је у ставу другом §-а 62 З. О. Р. да ће тај прирез преко послодавца наплаћивати органи радничког осигурања једновремено са осталим приносима осигурања.

У ст. 1 §-а 43 З. О. Р. није реч само о потраживањима Средишног уреда за осигурање радника на име дугованих приноса, већ о свима потраживањима која проистичу из тог Зак. Потраживања Средишног уреда за осигурање радника по приватно-правном основу немају према томе овај исплатни ред на случај стечаја.

Потраживања Окружних уреда за осигурање радника дакле по правилу имају исти исплатни ред на случај стечаја као и државни порез. Међутим од како је ступио на снагу З. О. Р., од 30 маја 1922 год. исплатни ред државног пореза на случај стечаја претрпео је доста измена, па није без интереса проследити све те измене. Ово тим пре што се о исплатном реду појединих потраживања из ранијих година просуђује као о стеченом праву према законским прописима који су тада били на снази (в. чл. 13 Зак. о увођењу у живот Стечајног закона и Зак. о принудном поравнању ван стечаја од 22 новембра 1929 год.).

Док је био на снази Зак. о непосредном порезу, који је важио на територији предратне Србије до закључно 31 децембра 1928 год., потраживања Окружних уреда за осигурање радника на том делу територије имали су фактички исти исплатни ред као и Држава за порез; али је и државно потраживање дуговоаног пореза имало знатно бољи исплатни ред него ли данас сходно чл. 108 тог Зак. И одлуком опште седнице Касационог суда од 17 септембра 1908 год., под Бр. 9241, био је протумачен чл. 108 Зак. о непосредном порезу тако, да је Држава за наплату целокупне дужне порезе преча од свих поверилаца пореског дужника у сваком оном случају кад је овоме продато целокупно имање, што бива разуме се на случај стечаја, али да није тако и онда кад се дужнику за наплату његових дугова продаје само поједини објект његовог имања: онда је држава додуше преча у наплати од заложних поверилаца али само за дуговани порез са дотичног објекта, изложеног продаји. Ово задње тумачење овако исто само детаљније, дао је Касациони суд и на својој општој седници од 14 априла 1909 године под број 4342.

У судској пракси је међутим Држава на територији пред-

ратне Србије, па према томе и окружни уреди за осигурање радника на том делу територије, уживала особито привилегисан исплатни ред за наплату пореза, јер се наплаћивала не само пре свих у стечај пријављених поверилаца (било заложних или хирограферних), већ и пре свих поверилаца из стечајног поступка (браниоца масе и др.). На случај да стечишна маса не би достигала за измирење дугованог државног пореза и потраживања окружног уреда за осигурање радника онда би се наплаћивали сразмерно својим потраживањима, јер су истог исплатног реда без међусобног првенства. Пошто пак целокупна стечишна маса гарантује за уредско потраживање, то се из појединих стечишних маса издваја потребна сума сразмерно износу потраживања окружног уреда за осигурање радника из појединих маса.

Оволико привилегисан исплатни ред државе и окружних уреда за осигурање радника на територији предратне Србије био је увек разлог за жучне протесте неизмирених поверилаца, и с правом. Јер често пута се нису могли због већег износа неплаћене државне порезе и потраживања окружног уреда за осигурање радника измирити ни дугови стечајне масе.

Но у начелу не би се могао нападати привилегисан исплатни ред потраживања окружних уреда за осигурање радника. Истина је додуше да је циљ стечаја равномерна наплата свих поверилаца; али би ипак било посве целисходно не признати потраживањима окружних уреда за осигурање радника привилегисан исплатни ред. Окружни уреди за осигурање радника, на име, имају пред собом масу дужника (послодаваца), па су због тога готово у апсолутној немогућности да прате промене у материјалном положају њиховом, како би могли на време обезбедити своја потраживања према оном дужнику чије се материјално стање почело осетно погоршавати. И кад поверилац има пред собом само једног дужника, па ће му често бити немогуће да примети измену у његовом материјалном стању на горе; а како ће окружни уреди за осигурање радника то моћи кад имају пред собом масу дужника? Иначе би окружни уреди за осигурање радника били приморани да свако своје потраживање према сваком послодавцу без разлике одмах обезбеђују. То би опет без фактичне потребе могло на индиректан начин изазвати падање под стечај масе послодаваца; и то је оно што је нецелисходно, и што се апсолутно не сме дозволити, а што даје право потраживањима окружних уреда за осигурање радника на привилегисан ранг. Не може се дозволити да окружни уреди за осигурање радника буду проузроковачи отварању стечаја над имовином масе послодаваца. Мислимо овде на оне послодавце који се труде, јер на делу показују добру вољу, да одговоре својим за-

конским обавезама, али су не својом кривицом запали у тежи материјални положај. Шта више окружним уредима за осигурање радника требало би признати и бољи ранг него ли што га држава има, јер то су једини њихови приходи што их прикупљају од послодаваца да би одговорили својим законским обавезама, док то није случај са државом. Осим тога од осигурања радника имају користи не само радници већ и привреда, послодавци и држава.

И правичност захтева да се уредским потраживањима призна привилегисан ранг. Јер послодавци имају право по З. О. Р. (§ 35) да један део приноси задрже и од својих радника, који им узгред буди речено — стварају економска добра, и они то у доста случајева и чине. Другим речима један део радничког новца, задржаног им за њихово осигурање, већ се налази у рукама послодаваца, па је правично да окружни уреди за осигурање радника у циљу наплате тог новца добију привилегисан исплатни ред.

Ступањем на снагу у целости новог Закона о непосредним порезима (за целу Краљевину), тј. од 1 јануара 1929 год. (Службене новине, бр. 29 од 8 фебруара 1928 год.), мења се исплатни ред дугованог државног пореза на случај стечаја, изгубивши много од своје дотадање привилегије (scil. на територији предратне Србије). Али што се тиче овде исплатног реда потраживања окружних уреда за осигурање радника, настаје фактички велико диференцирање према исплатном реду државног пореза на штету пом. уреда. На тај начин се фактички одступило од постављеног начела у ст. 1 §-а 43 З. О. Р.: да на случај стечаја потраживања окружних уреда за осигурање радника имају исти ред са државним порезом. Додуше у чл. 88 Уредбе о осигурању, принудној уплати и ненаплативости пореза, донетој на основу чл. 159 Зак. о непосредним порезима, која је ступила на снагу такође 1 јануара 1929 год. (Службене новине бр. 304 од 29 децембра 1928 год.), предвиђено је, да ће одредбе стечишних поступака, како где у држави постоје бити меродавне у погледу утврђивања права првенства пријављивања пореских и других јавних потраживања. Пре свега ову одредбу чл. 88 пом. Уредбе ставља индиректно ван снаге, побољшавајући исплатни ред извесних државних пореза, чл. 146 Зак. о непосредним порезима, у коме је реч о стварном јемству за дуговани државни порез (в. и објашњење Правилника уз чл. 146 Зак. о непосредним порезима Службене новине бр. 225 од 28 септембра 1928 год.). У погледу тог стварног јемства држава је уживала ову бенефицију:

а) За дуговани порез на приход од земљишта и на приход од зграда држава има законску хипотеку на односном земљишту и зградама, и то има увек прво место пре

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К И А К А Д Е М И Ј А Београд
свих хипотека, али само за неплаћени порез у току последње три године рачунајући уназад од дана егзекутивне продаје објекта.

б) За дуговани порез на приходе од предузећа или радњи држава има законску хипотеку на сопственим непокретностима предузећа или радњи које служе непосредно предузећу или радњи у границама (за последње три године) и са истом снагом као и у случају под а).

Ове одредбе о стварном јемству тешко да би се могле применити на уредска потраживања, под претпоставком да је судска пракса расположена да их аналого примени и у оним случајевима где би то ипак некако било могуће. Али на случај стечаја ово стварно јемство је индиректно добијало карактер привилегисаног исплатног реда, па је замењивало на тај начин односне одредбе стечајних поступака.

Затим, и по самом Зак. о стечишном поступку, који је на територији предратне Србије важио до 1 маја 1930 год., а до 1 јануара 1929 год. био дерогиран чланом 108 старог Зак. о непосредном порезу, окружни уреди за осигурање радника на тој територији нису фактички могли имати исти исплатни ред са државним порезом. Тако по §-у 8 пом. Зак. о стечишном поступку из добивене цене за продато непокретно добро државни порез на то добро само за једно прошло и једно текуће полгође исплаћивао се трећи по реду пре заложних поверилаца; а остали дуговани државни порез са тог добра шести по реду, после свих заложних поверилаца. Ове одредбе такође тешко да су се могле применити кад је у питању уредско потраживање, јер говоре о исплатном реду пореза који се дугује само са дотичног непокретног добра. Остали пак неплаћени државни порез, где спадају и потраживања окружних уреда за осигурање радника, и то само за једно прошло и за једно текуће полгође, наплаћивао се из опште стечишне масе, првог реда поверилаца, који немају један пред другим првенства већ се напљућују сразмерно својим потраживањима ако маса не би достигала за потпуно измирење свију (§ 14 пом. Зак. о стечишном поступку). Сав остали неплаћени државни порез долазио је у трећи ред поверилаца из опште стечишне масе, који се такође наплаћују сразмерно својим потраживањима ако маса не би достигала за потпуно измирење свију (§ 16 истог Зак.)

Но и у погледу ове једине привилегије у односу на општу стечишну масу не би могло бити ни речи о дугованом приносу за осигурање радника за једно текуће полгође, јер од дана отварања стечаја престајао је уговорни однос између радника и презадуженог (чл. 52 Зак. о радњама који је тада важио на територији предратне Србије). Ако би пак одбор поверилаца са пристанком Суда решио да се сви или неки

радници задрже ради продужења радње презадуженог још за неко време, то би за дуговани принос за њихово осигурање из тог времена одговарала стечишна маса, јер ту би се окружни уред за осигурање радника са овим својим потраживањем појавио као поверилац из стечаја (§ 8 тач. 1, 2 и 3; § 11 и § 14 тач. 2 и 4 пом. Зак. о стедишном поступку).

Другим речима ако би што остало за личне повериоце опште стечишне масе, могао је и окружни уред за осигурање радника наплатити своја потраживања.

А код таквог стања ствари није могло дакле бити више ни говора о неком боље привилегисаном исплатном реду уредских потраживања на случај стечаја; а још мање о томе да уредска потраживања на случај стечаја имају фактички исти ранг са државним порезом.

Очекивали смо с правом да ће нови Стечајни закон за целу Краљевину, који је ступио на снагу 1 маја 1930 год. (Службене новине бр. 282 од 1 децембра 1929 год.) поправити исплатни ред потраживања окружних уреда за осигурање радника. Он то донекле и чини, али ни из далека не онако и онолико као што је то било безусловно потребно из разлога који смо већ навели.

Да пођемо редом. Према тач. 2 §-а 45 новог Стечајног закона сматрају се као дугови стечајне масе и све јавне дажбине које у погледу стечајне масе доспевају за време стечајног поступка; па се затим дословно каже ово: „то исто вреди у погледу захтева поменутих у § 157 З. О. Р. као и у погледу приноса за осигурање, прописаних другим законима.“

У §-у 157 З. О. Р. је, међутим предвиђено да ће све тражбине Средишног уреда за осигурање радника које има према извесном саобраћајном предузећу, а које се тичу руковања благајном за осигурање радника, обрачуна или злоупотреба, имати на случај стечаја предузећа исти исплатни ред са државним порезом. Значи, дакле, да ће се приноси за осигурање радника извесног саобраћајног предузећа који доспевају за време стечајног поступања, ако би нпр. веровнички одбор решио да се и после отварања стечаја настави радња саобраћајног предузећа, сматрати као дугови стечајне масе. Као такви ће се сматрати у овом случају и приноси за осигурање прописани другим законима; па се намеће питање: зашто је овде направљен изузетак са приносима прописаним по З. О. Р. за све остале послодавце? Радо бисмо рекли да је по среди нека грешка, јер „јавне дажбине“ јесу и приноси за осигурање осталих радника који доспевају за време стечајног поступка, а које прописују окружни уреди са осигурање радника, али се ипак не може имати довољно сигурности за тачност таквог једног тумачења. На име, са приносима за осигурање радника саобраћајних предузећа начињен је очигледно изузетак, јер да је законодавац у овом случају

www.хтео да привилегише и приносе за осигурање осталих радника код Средишног уреда за осигурање радника, односно његових месних органа било би излишно да се позива само на § 157 З. О. Р. већ би могао обухвативши све случајеве рећи краће: „то исто вреди и у погледу приноса за осигурање радника по З. О. Р.“, А изузетци се морају најстриктније тумачити (exceptiones sunt strictissimae interpretationis). У сваком случају мораће се сачекати да судска пракса реши то питање.

У §-у 46 Стечајног закона препоручено је затим да се онајпре морају намирити дугови стечајне масе, и то из оне масе на коју се односе. Ако маса није довољна за потпуно измирење дугова стечајне масе, измириће се најпре трошкови и издаци поменути под тач. 1 и 2 §-а 45 истог Зак., које је управитељ за масу измирио својим новцем. Остали дугови стечајне масе измирују се у таквом случају сразмерно. Али се не може тражити повраћај онога, што је на име дугова стечајне масе већ исплаћено преко износа који би на њих пао, да су сразмерно измирени.

У §-у 48 Стечајног закона се одређује да ће се из користи ствари и из куповнине продате ствари, која спада у посебну масу, измирити најпре трошкови око управљања, уновчења и деобе те посебне масе. У погледу пак првенственог реда, по којем се измирују поједини захтеви из посебне масе, важе за сва отуђења извршена у стечајном поступку прописи Закона о извршењу и обезбеђењу.

Као што смо већ изнели, садањи Стечајни закон ступио је на снагу 1 маја 1930 год., а садањи Зак. о извршењу и обезбеђењу, који важи такође за целу Краљевину, обнародован је у Службеним новинама тек 23 јула 1930 год. Чл. 7 Закона о увођењу у живот Стечајног закона и Зак. о принудном поравнању ван стечаја регулисао је због тога и питање реда наплате заложних поверилаца за раздобље од 1 маја до 23 јула 1930 год., тако да у том међувремену вреде прописи извршних поступака који су тада били на снази у појединим подручјима Краљевине.

На територији предратне Србије био је тада (а и данас још) на снази извршни поступак садржан у Грађ. суд. поступку. По §-у 489 тог Поступка од новца добијаног од продате некретности, која не би пре пописа била интабулисана — прибележена — полицијска власт је сама намиривала по пресуди кога треба, а остатак враћала осуђеном. Но ако би некретност била интабулисана — прибележена — полицијска власт је добивени новац (по одбитку папирне таксе и за добош) слала окружном суду ради решења о првенственом реду наплате сходно прописима о интабулацијама. Но ако би на продатом некретном добру Државна хипотекарна банка била први интабулант, то је полицијска

власт ону суму која тој Банци припада, заједно са интересом, а према показаном случају и интересом на интерес додана наплате, слала непосредно Банци, а њену признаницу на примљену суму заједно са осталом сумом, ако би такве било, суду. Ако би по распоредном решењу суд нашао да је Државна хипотекарна банка примила више него што јој припада, суд ће затражити да се више примљено врати.

У погледу тог првенственог реда по којем се измирују поједини захтеви из посебне масе, § 177 Зак. о извршењу и обезбеђењу предвиђа да се из деобне масе земљишта имају измирити са правом првенства по следећем реду:

„2) за последње три године пре досуде заостали порези и друге јавне дажбине, које се плаћају од земљишта, у колико им припада законско право залоге или законско првенствено право, заједно са каматима које нису заостале даље од три године;

3) за последње пола године пре досуде заостале плате служинчади и надничара, који су били упослени у шумској привреди или пољопривреди, ако је продато земљиште било намењено таквој привреди;

4) за последње пола године пре досуде заостале тражбине уреда за осигурање лица поменутих у бр. 3, а које власник земљишта мора да плати, као и приноси, које та лица морају дати сама, ако су ти приноси већ одбијени од њихове плате, а нису били предати уреду за осигурање радника“.

Према §-у 178 истог Закона из износа који преостане, пошто буду измирене тражбине наведене у §-у 177, измириће се тражбине обезбеђене залогом на земљишту, урачунавајући ту и залогом обезбеђене порезе и друге јавне дажбине итд. Све те тражбине измириће се по првенственом реду који им припада према упису у јавној књизи односно пленидбеном попису или према другим доказаним правним насловима на којима се оснива дотично право.

Као што се из напред изложених §§ 177 и 178 Зак. о извршењу и обезбеђењу види свега је под тач. 4) §-а 177 признат привилегисан ранг потраживањима окружних уреда за осигурање радника за последње пола године пре отварања стечаја, и то оног дела приноса који терети послодавца за осигурање његових радника запослених у шумској привреди или пољопривреди, ако је продато земљиште било намењено таквој привреди; а за потраживање оног дела приноса који послодавац може одбити од зараде радника само тада, ако је послодавац тај део већ одбио од њихове плате, а није га предао окружном уреду за осигурање радника. Ова задња одредба не само да није у складу са §-ом 35 З. О. Р. према коме су послодавци одговорни окружним уредима за осигурање радника и за део приноса који пада на терет радника, већ ће на случај стечаја задавати окружним уредима за осигурање радника тешкоће око доказивања да је послодавац одбио од зараде радника одговарајући део приноса. Према ст. 1 §-а 6 З. О. Р. за сада још нису

обавезни на осигурање пољопривредни радници и слуге у пољопривредном раду.

Остале одредбе § 177 Зак. о извршењу и обезбеђењу неприменљиве су такође у односу на потраживања окружних уреда за осигурање радника. Јер у чл. 146 Зак. о непосредним порезима се говори о законском праву залогe (стварном јемству) које окружни уреди за осигурање радника немају, а не о привилегисаном исплатном реду на случај стечаја, да би се могла користити одредба §-а 43 З. О. Р. о истом исплатом реду потраживања окружних уреда за осигурање радника као и државног пореза на случај стечаја. Међутим пре се може узети да је пом. одредба §-а 43 З. О. Р. дерогирана ступањем на снагу новог Стечајног закона, него ли да је још у животу.

Ни по карактеристици својој приноси за осигурање радника немају ниуколико сличности са државном порезом на земљиште. Још би се некако могла дати веза и законом предвидети стварно јемство на зградама и фабричним и радионичним постројењима за дуговане приносе за осигурање радника запослених тамо, али — као што смо видели — држава је већ изгубила ово стварно јемство ступањем на снагу Стечајног закона односно Зак. о извршењу и обезбеђењу.

Исто тако ни у погледу исплатног реда, када је у питању посебна маса из продате покретности, окружни уреди за осигурање радника нису нимало привилеговани (§ 237 Зак. о извршењу и обезбеђењу).

Стечајна имовина, која престане после измирења дугова стечајне масе и разлучних веровника, долази у општу стечајну масу. Из ове се стечајне тражбине измирују по утврђеном реду, тако да се тражбине истог исплатног реда измирују сразмерно према износима тражбина (§ 49 Стечајног закона). У други ред, према тач. 1 §-а 51 истог Закона, долазе све јавне дажбине, које су доспеле за време последње три године пре отварања стечаја, а нису измирене из оних ствари, на које се односе; то исто вреди и за захтеве које Средишни уред за осигурање радника, према предузећу под стечајем има у смислу § 157 З. О. Р. као и у погледу приноса за осигурање, прописаних другим законима. Иста дакле грешка које се појављује под тач. 2 §-а 45 Стечајног закона, што се тиче позивања на § 157 З. О. Р., понавља се и овде.

За потраживања пак старија од три године окружни уреди за осигурање радника долазе у трећи ред, јер „у трећи ред спадају све остале стечајне тражбине“ (§ 52 Стечајног закона).

Др. Јурај Кулаш адвокат — Београд.

ПРИНЦИП КАУЗАЛИТЕТА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ.

Постављен на погрешну основицу принцип каузалитета природно је морао у кривичном праву остати нерешен. Безбројне теорије покушавале су да реше то питање, које свакако спада у најмаркантнија питања кривичнога права, али при томе решавању свака од тих теорија наилазила је на потешкоће, које није могла да преброди. Уосталом то је и сасма разумљиво. По филозофском појму узрочности сви су услови узроци и то је факат, који се није могао побити. А постоји и други факат, а то је тај, да се филозофски појам узрочности, онакав какав је, не може употребити у кривичном праву, јер је по њему појам узрока односно услова одвише широк, да би могао корисно послужити у кривичном праву. Није дакле преостало друго него га покушати сузити, а то се вршило на тај начин, да се између узрока бирало оне, који би са кривично правног гледишта били релевантни. Али одабирање узрока односно услова полазећи од њих самих није могло довести до жељеног циља, јер се међу узроцима односно условима, полазећи од њих самих, не може тај избор успешно извршити, а да се тиме не повреди и сам принцип каузалитета, како ћемо то видети доцније.

Принцип каузалитета важи у целој васиони. Нема последице без узрока. Истина присталице индетерминизма кажу, да у духовноме свету тај принцип не важи, а као доказ за то наводе околност, да је духовни свет битно различан од материјалног и према томе за тај душевни свет и не мора важити принцип каузалитета, један принцип, који је карактеристичан само за појаве материјалнога света. Ми ћемо прећи преко овога питања душевнога и материјалнога света и њихових разлика, јер нас то овде ни не може интересовати и само успут можемо споменути, да се у кривичном праву пориче важност принципу каузалитета нарочито појавама воље. У нас је н. пр. Бранислав Петронијевић (О слободи воље, моралној и кривичној одговорности, стр. 54) пошао и даље, па налази, да се чак и у материјалном свету појављују случајеви, за које не важи принцип каузалитета. То би било н. пр. код т. зв. аксиоматичног става, рецимо да је свака ствар једнака самој себи. Нас то тврђење не може уверити у своју тачност. Да је ствар једнака самој себи по нашем мншљењу не лежи то у њој самој него у просторном схватању нашега ума. Кад не би било просторнога сватања онда ни сама материјална ствар не би била једнака самој себи, тако да само услед просторнога сватања нашега ума и пошто ми не можемо ствари да посматрамо

друкчије него у простору кажемо и да је свака ствар једнака самој себи. Али када не би било тога просторнога схватања, онда ни ствар не би била једнака самој себи нити би једно оваково тврђење имало свога смисла и разлога.

Кривично се право обазире само на деловања, која су изазвала промене у вањском свету и за све те промене (Veränderungen) важи принцип каузалитета. Према томе се овај принцип у материјалном свету јавља као општи принцип и није предмет проучавања само у кривичном праву него и у осталим научним дисциплинама. Свака појава овисна је о некој другој појави, без које она не би настала. Антецедентне појаве, без којих не би друге (постцедентне појаве) настале зову се њиховим условима, из чега следи, да се за принцип каузалитета јављају два релевантна момента: сукцесија и нужност. Под сукцесијом разумевамо да је једна појава (антецедентна) претходила другој (постцедентној), док под нужношћу, да постцедентна појава не може настати без свога антецедента, да је дакле претходна појава нужна и неопходно потребна да би могла настати постцедентна појава. То је уједно и филозофски појам узрочности, према томе су сви услови у исто време узроци једне појаве, другим речима, да нема само једног од тих услова, не би могло бити ни дотичне појаве односно последице, како је то формулисао Ц. Ст. Мил. Овај појам узрочности назива се и логичким, а он је уједно једино тачан.

С вулгарнога гледишта стоји ствар сасма другачије. Ту се само извесни, а често и само један од услова, сматра узроком, а коме ће се од тих услова дати назив узрока, овиси о разним моментима. Тако н. пр. за човека, који је усмрћен револверским метком, сељак ће казати да је умро од метка, лекар опет, јер је пукла нека жила, наступио излив крви и т. д. Али ни вулгарни ни филозофски појам узрока нису се могли употребити у кривичном праву.

Вулгарни је био често одвише узак, филозофски опет преширок, услед чега су и један и други доводили до апсурдних закључака. Није преостало друго него да се покуша филозофски појам узрочности сузити и такав — у суженом облику — применити у кривичном праву. Чак се покушало и сасма напустити филозофски појам узрока и за кривично право увести неки специјални појам каузалитета, т. ј. принцип каузалитета, који би важио само за кривично право. Тај се је пут показао незгодним. Рекли смо мало пре да је принцип каузалитета општи принцип, који важи за све појаве вањскога света и баш ради тога није било могуће тај принцип ставити на једну страну и уз њега стварати један нови принцип каузалитета, који би важио само за кривично право. То би било као нека држава у држави. А и по себи је нелогично претпостављати, да се могу наћи два засебна

принципа каузалитета, који би могли егзистирати један поред другог. Ни други начин — да се између услова филозофскога појма каузалитета одаберу само они услови, који су релевантни за кривично право — није донео позитивне резултате. Пошло се са намером ограничити појам каузалитета на кривично право, одабирати по неким правилима услове, који су релевантни за кривично право, а то логично није могло довести до дозвољених резултата. Разлог је врло једноставан и по нашем мишљењу лежи у том, што се заборавило, да услове треба одабирати према последицама, а не између њих самих тражити правило, по коме би се могли издвојити једни од других. Број услова је велик и разноврстан, и просто је немогуће по неком правилу издвојити услове тако, да би се полазећи од њих самих могло пронаћи, који су релевантни за кривично право, а који нису. Факат да су сви услови узроци не може се мимоићи ни на који начин, као што смо то већ једном истакли; филозофски појам узрока је тачан и једино тачан, не могу да постоје два разна принципа каузалитета, од којих би један био општи, док би други важио само за кривично право, и уколико нема неког другог начина за одабирање услова, полазећи од самих услова као таквих ми не можемо никада пронаћи правило, по коме би се они могли одабирати тако, да би нам то било од користи за само кривично право.

Теорије каузалитета обично се у кривичном праву деле у две главне групе: једне узимају као узроке само извесне услове, док друге сматрају узроцима све услове настојећи да пронађу правило, по коме би се услови одабирали тако да би принцип каузалитета био примењив и у кривичној праву.

Биндинг поставља теорију равнотеже услова (*Gleichgewichtstheorie-Die Normen und ihre Uebertretung*, 1, 112). Према тој теорији услови се боре за и против последице и тако одржавају равнотежу. Међутим се ова равнотежа често поремети наступањем једнога узрока, који је коначно превагнуо на страну услова, који су деловали за последицу. Овај услов био би онда узрок дотичне последице. Како ће се пронаћи тај најрелативнији услов у конкретном случају мишљења се разилазе.

Теорија равнотеже може се у најбољем случају узети као једна духовита конструкција и ништа више. Тражење тога услова, који је пореметио равнотежу изгледа много теже од самога решавања принципа каузалитета.

Биркмајер сматра узроком онај услов, који је највише допринео произвођењу последице (*Ueber Ursachabegriff und Kausalzusammenhang im Strafrecht*, стр. 18). Нелогичност ове теорије на први поглед је јасна. Нигде не стоји да је релевантан само онај услов, који је највише допринео произво-

ћењу последице, а у пракси (баш када би се и могао увек наћи такав услов) показује се ова теорија непримењивом ради неоправданости свога сватања и претераног давања важности томе релевантном услову. Но много већу потешкоћу задаје тражење тога услова тим пре, што ће врло често бити ствар личнога схватања, да ли је један услов важнији од другога, а поготово ће настати забуна код оних, који налазе да су сви услови једнако релевантни без обзира на меру, у којој су придонели остварењу последице.

Kohler (Kausalismus und Urheberchaft, Studien aus dem Strafrecht) дао је занимљиву теорију каузалитета. Према њему постоји између узрока и услова квалитативна разлика (стр. 83) тако, да би узрок био онај услов, који одређује квалитет проузроковане последице. Тај узрок, који одређује квалитет проузроковане последице, јест снага, дакле један метафизички појам. Колер узима пример са родним семеном и каже: кад се посије такво семе, да би имали од њега плода, потребна је влага, топлина и други услови. Али само семе одлучује да ли ће то бити плод овај или онај н. пр. цвет, јабука, кукуруз. Према томе би узрок била радња сејање, а влага и топлота само услови, а међу њима је обзиром на последицу разлика квалитативна. Међутим ваљда према правилу „nulla regula sine exsertione“ и Колер чини један изузетак увађајући појам т. зв. рационалног извршиоца. Рационални извршилац је личност, која се послужила узроком, да произведе извесну последицу, другим речима, која је ставила у своју службу снагу, која одређује квалитет последице.

Са становишта каузалитета уопште (а т. зв. теорије метафизичке, међу које спада и Колерова, сматрају да њихово решење принципа каузалитета вреди не само за кривично право него и за филозофски појам узрока) резонување Колерово је без сумње нетачно. У првом реду не зависи само од семена, да ли ће бити последице, јер без влаге и топлоте неће уопште ни бити последице, него од њега не зависи једино ни то, шта ће да буде посланица т. ј. не одређује само семе, да ли ће из њега изићи палма или кукуруз. Једно исто семе, рецимо поморанце, бачено у Италији и у хладним крајевима Русије неће извести исту последицу у оба краја. У Италији, где је довољна топлота, изнићи ће из тога семена дрво поморанце, док у Русији неће изнићи ништа. Дакле није ни само семе довољно да одлучи о врсти плода, јер већа или мања количина топлоте је услов за то као и само семе. Када би семе имало сву снагу у себи да одреди врсту плода, онда би уз исту количину топлоте морало свако семе дати свој плод, што не стоји — јер поморанца тражи већу топлоту од кукуруза, из чега следи, да и тај вишак топлоте одређује и донекле придонеси врсти

плода (противно Живановић, Основи, стр. 91). Без топлоте не би било плода уопште, али без извеснога степена топлоте не би било ни плода становите врсте. У кривичном је праву и ова теорија непримењива. Метафизички појам снаге и одвише је неодређен, да би се могао у пракси згодно употребити. То је натерало Колера да конструише рационалног извршиоца, који се је послужио извесном снагом, да би произвео последицу. Ако X удари У и овај умре, квалитет последице зависиће од јачине удара и телесне конституције жртве, тако да је телесна конституција жртве такођер једна снага, која одлучује о квалитету последице. Да не би сада сама жртва била крива, што је умрла од ударца, Колер је супституишао уместо снаге — рационалнога извршиоца, који је ту снагу употребио у своје сврхе. Незгода је при том једино у томе, што тиме нисмо добили никакво решење принципа каузалитета.

Т. зв. теорије адекватске узрочности су многобројне и јављају се у свим могућим варијантама. Ми ћемо се овде зауставити на Кризовој теорији (Ueber die Begriffe der Wahrscheinlichkeit und Möglichkeit und ihre Bedeutung im Strafrecht, Z, d, 528).

И ова, као и остале адекватске теорије, тврди, да се узроцима могу сматрати само извесни услови. По Кризу су узроци само они услови, који су извршиоцу били познати. Према томе од могућности познавања тих услова зависиће, да ли се они могу сматрати узроцима или не. Подлога Кризове теорије је веома лабава и покретна, јер је и појам могућности врло растегљив, услед чега немамо никаквог сталног критеријума за одређивање каузалитета. Коначно могућност познавања услова је у ствари кривица, која за сами каузалитет као такав није потребна. И са кривично-правног гледишта потребно је решити питање каузалитета без обзира на могућност познавања услова, да и на говоримо да ће опсег те могућности зависити од схватања онога који је оцењује.

Буријева теорија еквиваленције (Zur Lehre vom der Teilnahme an dem Verbrechen und der Begünstung (860), Beiträge zur Theorie des Strafrechts, 1894) сматра све услове узроцима с обзиром на то, да су сви они нужни за последицу. Али како би у пракси оваково схватање услова довело до апсурдних закључака, то је та теорија разделила услове на релевантне и ирелевантне, другим речима са кривично-правног гледишта могу се узети у обзир само извесни услови последице и то су т. зв. релевантни услови. Који су услови релевантни, а који ирелевантни одређује сам судија увек у сваком конкретном случају засебно.

У Буријевој теорији има више момената, који се морају сматрати тачним. У првом реду тврђење да су сви услови

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

узроци по себи је логично и оправдано. Већ сами појам услова тражи то аподиктички и немогуће је један услов не сматрати узроком. Овај факат не може се избећи ни у кривичном праву и свака теорија, која га хоће мимоићи мора довести до апсурдних закључака. Из појма услова следи с обзиром на каузалитет да је он не само подједнако него једнако нуждан. Без обзира на околност да је један услов више материјално придонео произвођењу и настајању последице, он је за њу једнако нуждан, јер без њега не би последица наступила. Полазећи од принципа каузалитета ми не можемо овај факат никако избећи. Слаба је страна Буријеве теорије, што је услове разделила на релевантне и ирелевантне немогући на други начин избећи апсурдне конвенције, које би са својим сватањем створила у кривичном праву. Препуштајући самоме судији да одреди у сваком конкретном случају који је услов релевантан, а који није, она није одредила неки сигурни критеријум за ово диференцирање услова и услед тога може се слободно рећи, оставила је питање каузалитета на његовој полазној тачци, дакле нерешено. Она није умела да нам реши оно најважније питање, да да један сигуран ослонац, по коме би се могло лако разликовати релевантне услове од ирелевантних, услед чега је изашла једна солупија, која нас не може никако задовољити. Готово би смо рекли, без обзира на њене многобројне и у науци кривичнога права угледне присталице, да се она *in ultima linea* изразила овако: препуштамо судији, да он у конкретном случају реши, шта је узрок, а шта није узрок, другим речима, да судија сваки пут изнова решава принцип каузалитета. Јер принцип каузалитета посматран са кривично-правног гледишта и јест у томе, да се реши питање, који су услови релевантни, а који нису, а то је остављено судији да у сваком конкретном случају решава. Већ смо напред у више махова истакли, да је тачна тврдња да су сви услови узроци и да се услови ни са кривично-правног гледишта не могу ограничити полазећи од њих самих. Ограничење је могуће извести само полазећи од последица, чије услове желимо упознати. У кривичном праву су нам потребни само услови кривично-правно релевантних последица, а и ти само у колико су зависили од деловања извршитеља, док сви остали услови у кривичном праву не долазе у обзир. Оваковим схватањем и нећемо морати услове делити на релевантне и ирелевантне, јер се критеријум за такву деобу не може ни наћи. Пођемо ли ограничавати услове од њих самих увек ће нам се јављати случајеви који нису предвиђени нашим правилима и дефиницијама, јер је број услова велик и разноврстан тако, да је могуће ограничити услове полазећи од њих самих по неком правилу, јер такво ограничавање нема ни добру полазну тачку.

Ово браќе услова и њихових последица довело је Хартмана (*Das Kausalproblem im Strafrecht*, стр. 64, § 2) да је за ирелевантне услове рекао да и нису услови, јер не постоји између њих и последице узрочни однос, што дакако није истина. Чим су они услов последице мора међу њима постојати и узрочни однос, иначе не би били услови. У томе баш и лежи тежиште да ови услови јесу т. зв. услови, али не последице, која нас интересује, дакле једне кривично-правно релевантне последице, него неке друге, која је за кривично право ирелевантна.

Пре него што изнесемо своје мишљење по овоме питању осврнућемо се још и на теорију каузалитета Др. Томе Живановића, проф. београдског универзитета. Његова је теорија сразмерно новијега датума и базира у неку руку на теорији *conditio sine qua non*, премда се не може рећи уза све то, да није оригинална и интересантна у истој мери као и најинтересантније теорије каузалитета изложене напред. Др. Живановић се у својој теорији показује аналитичарским духом, који улази у рашчлањавање самога проблема и на основу савесно проведене анализе тражи решење тога питања. Анализирајући садржину услова он доноси једну теорију, која би по његовом мишљењу решила цело питање, а заснива је тако, што је израђује на примерима и случајевима, који су супротстављени досадањим теоријама и по њима нису могли бити решени. Живановићева теорија каузалитета колико је с једне стране придонела рашчишћавању појма каузалитета, толико је опет с друге стране ствар још више компликовала, што је само по себи разумљиво. Она је узела нарочито у обзир т. зв. узрочни однос и применила га тада на случајеве, који су по ранијим теоријама тражили своје решење. По нашем мишљењу то је било без успеха, што ћемо одмах покушати и да докажемо. Др. Живановић каже (Архив, 1910. стр. 181): „Види се јасно да за кривично право ни *de lege lata* ни *de lege ferenda* не могу да се сматрају као узроци услови, који у свом каузалном низу имају за последицу један узрочни однос“. Мало доцније прави изузетак са оним условима, код којих постоји тај узрочни однос и за њих тражи, да су истовремени са конкретним дејством услова, чији је узрочни однос њихова последица. Узмимо сада његове примере па их анализирајмо.

У првом реду морамо истаћи да нама није довољно јасан тај појам узрочнога односа и непосредног услова, јер ми видимо тај узрочни однос и тамо, где Др. Живановић види непосредни услов тако н. пр. бацање некога у ватру је посредни услов, који има за последицу узрочни однос између деловања ватре и смрти. Зар не би смо могли рећи исто и у случају са крхањем моста, да је ступање на мост

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

било посредни услов, који је имао за последицу узрочни однос између деловања крхања моста и смрти?

Претпоставимо сада да А који је послао дечака у шуму може да прави и изазива грмљавину. Дечка удари гром и убије га. Да ли је слање дечка у шуму услов за смрт дечакову релевантан за кривично право? Или још једноставније. Претпоставимо да неко трећи изазива те громове, а А зна, да ће он тога дана то чинити и пошаље дечка у шуму. Гром удари у дечка и убије га. Да ли би А у томе случају одговарао за кулпносно усмрћење? По нашем мишљењу би, а онда настаје питање, какова је разлика између првога и другога случаја. Ирелевантно је, ради ли се овде о грому или можда о топу; услов за смрт би у томе случају био узрочни однос између деловања топа и смрти. Услов у питању је и овде слање дечка у шуму за време грмљавине, а последица је његова не падање грома, дакле непосредни услов смрти, јер би гром пао и без обзира на то, да ли је дечко ишао у шуму или не, (пошто А у случају топовске пуцњаве нема везе са маневрима, он само зна, да ће они бити или да јесу), већ само узрочни однос између деловања грома и смрти дечка, јер да дечко није био послат у шуму, не би га гром ни убио. А ипак мислимо да такав случај не би требао остати некажњен, бар као кулпносно усмрћење. Разлика би између та два случаја била само у томе, што се у првом случају ради о природним појавама, независним од људског деловања, док се у другом случају ради о појавама, које зависе о људског деловања.

Та истовремена егзистенција у теорији Др. Живановића прилично је лабава ствар и несигурна тако, да његовим решењем нисмо добили ништа у коначном решењу овога питања. Судија би имао много муке, док би израчунао, да ли се може још увек говорити о истовременој егзистенцији или је она већ престала, а поготово би му се ствар компликовала, када би почео да сравањава ту истовременост код појединих конкретних примера, где она по Др. Живановићу постоји и тамо где је нема, када би видео, да тамо где она постоји треба више времена, док уопште наступи, него тамо где је никако нема. Тако у Франковом примеру са пијаницом, којег је неко оставио на месту, на којем ће се (што тај добро зна) доцније услед трулења развити островни гасови, изразио се Живановић, да радња непрестано траје за време развијања отровних плинова и одатле та истовременост. Али код слања дечка у шуму може се такођер рећи да радња траје, јер ако није радња прекинута и последица наступила т.ј. лежање, кад смо човека оставили на месту, онда можемо рећи, да и слање дечка у шуму траје докле год иде дечко у шуму, дакле постоји истовременост у моменту, кад га гром удари, дакле када наступи узрочни однос.

Претпоставимо сада да се А и Б возе преко канала Ламанша. Када буду насред канала А баца Б у воду, па по томе продужи сам у чамцу даље. Б као добар пливач плива неколико сати, након тога клоне и удави се. Питање је, да ли и овде постоји истовременост између бацања и смрти, т.ј. узрочног односа деловања воде и смрти, или можда бацање и није узрок? Али и само по себи је неразумљиво, како би та истовременост могла да игра тако важну улогу у принципу каузалитета с обзиром на кривично право. Уопште се и на први поглед чини невероватним, да би истовременост код једних, а недостатак исте код других, дакле један чисто временски моменат, могао одлучивати, да ли ће једно деловање бити узрочно или не. Пример који је Франк ставио на теорију каузалитета Др. Живановића (в. Жив. стр. 102, § 26) сасма је на своме месту. Др. Живановић каже: јер радња у питању се продужава т.ј. врши се од стране А све дотле, док се Б налази на ономе месту, дакле и у тренутку стварања отровних гасова. Али на стр. 89. (Основи) говорећи о радњи каже: Тако код недопуштеног држања у затвору оно што се продужава, наиме држање у затвору, само је последица код овога кривичног дела, а радња је и ту један телесни покрет. Променимо дакле пример Франков утолико, што ћемо рећи да је А бацао Б у затвор, где ће се доцније развити отровни гасови. А је завршио радњу, а само држање у затвору је последица као и доцнија последица смрт. Очито је Др. Живановић дошао сам собом у контрадикцију.

По нашем схватању Др. Живановић као и остали греша и у томе, када каже, да су извесни услови нужнији за последицу од других, према томе у којој мери доприносе проузроковању последице (позитивно) односно колико је један услов придонео проузроковању (негативно). У обичном говору истина постоји компарација адјектива нуждан као и квантитативно диференцирање појма нужде. Према томе се у обичном говору може рећи, да је нешто нужно, нужније и најнужније, али ради тога, што ту појам нужде није одмах узет у своме суперлативном смислу. Сасма друкчије стоји ствар код услова. Код њих наиме, пошто су они сви нужни за проузроковање последице, појам нуждан, макар да је граматички узет у првој степену компарације, логички је узет у највишем степену, т.ј. у суперлативу. Када кажемо да је један услов нуждан за последицу, онда се тиме хтело рећи, да без тога услова не би последица уопште наступила, дакле он је релевантан и нуждан за последицу, онда се тиме хтело рећи, да без тога услова не би последица уопште наступила, дакле он је релевантан и нуждан за последицу у истој мери као и сваки други услов. Истина може се рећи да је један или други услов више или мање придонео про-

извођењу последице, али никако не, да је више или мање нуждан. За наступање последице сви су услови једнако нужни. Из горње тврдње логички следи да је вредност свију услова за настајање последице од једнаког значаја, јер када не би било само једнога од тих услова, не би било ни последице, па како је она зависна од свих услова, они су јој дакле сви апсолутно и једнако нужни. Разуме се, полазимо са претпоставке да су сви услови узроци последице, па на основу тога сматрамо мишљење Др. Живановића погрешним. (в. Жив. Архив, 1910; IX, 183, т. 9. Појам узрока у кривичном праву).

Раније је већ више пута речено, да су сви услови узроци и да је филозофско гледиште о принципу каузалитета једино тачно. Остаје само питање, да ли се може и како употребити то гледиште у кривичном праву. Казали смо да се услови не могу ограничавати обзиром на њих саме, јер свако тако ограничавање значило би повреду принципа каузалитета или што је исто, значило би претпоставити два принципа каузалитета, од којих би један важио само за кривично право. Чим смо се једном уверили, да је логичан и тачан само појам каузалитета схваћен са филозофског гледишта морамо бити на чисто и с тиме, да се у томе појму каузалитета не могу услови ни на који начин одабирати полазећи од њих самих. Ми смо према томе начисто с тиме, да је појам каузалитета тачан само онакав, како га то узима филозофско гледиште и да се као такав мора применити и на кривично право. А да би његова примена била могућа у кривичном праву потребно је, да се одмакнемо мало од услова и обазремо се и на њихово наличје, а то су последице и одатле посматрати узроке, јер ти нас узроци овде једино и занимају н.пр. смрт једнога човека. Човек је могао да умре природном смрћу и онда та последица није кривично-правно релевантна. Он је могао и да се сам убије и онда опет та последица није кривично-правно релевантна. Коначно могао је и неко други да га убије и у томе случају последица може, али не мора да буде кривично-правне релевантна. Како је А убио човека? Послао га је у шуму за време грмљавине и ту је човека ударио гром. Слање у шуму, олуја и гром су услови и ти су услови сви једнако нужни по нашем мишљењу. Да би А са кривично-правног гледишта могао бити одговоран за смрт човека, да би га се с тог гледишта могло сматрати проузроковачем смрти, потребно је, да је он своју радњу хтео, а штети се може само оно, што је могуће, што је дакле на било који начин у нашој власти да постигнемо. Гром је потпуно неовисан о човеку, човек с њиме не управља, па према томе не може ни бити тај узрок релевантан за кривично право. А уколико

се А могао користити том грмљавином, утолико може тај његов рад бити са кривично-правног гледишта релевантан. Према нашем сватању дефиниција би гласила:

„Узроци су сви услови кривично-правно релевантне последице, уколико је стајало до воље проузроковача, да ли ће се њима послужити односно створити их или не.“

Само на основу оваковога схватања принципа каузалитета даде се тај принцип употребити и у кривичном праву. Кривично-правно релевантне последице предвиђене су у кривичним законима. Питање ко је проузроковач такођер се лако решава, јер се то негативним путем даде лако одредити. А лако рани Б, овога одведу у болницу, у болници се зарази тифусом и умре. А није проузроковао смрт Б, јер му по нашој дефиницији недостају извесни услови, тако одношење у болницу и зараза тифусом су од његове воље неодвисни. Напротив крхање моста је ситуација, којом се он може увек користити. Или када А примети да би добро било, када би једва кућа изгорела, а Б и В је запале. Б и В имају услове који су нужни, док се код А ти услови не стичу, јер би паљевина настала и без тога његовога помишљања. Напротив када би се могао узети да без наговора А-овог не би Б и В кућу уопште потпалили, онда би се и код А стекли нужни услови, јер чим се код некога стиче један нуждан услов, стичу се одмах и остали, пошто су услови у сукцесији.

Код случаја преноса у болницу нема никакве контрадикције. А је лако ранио Б и овога пренесу у болницу, сместе га у одељење, где леже болесници заражени тифусом, он се зарази и умре. За А не вреде услови преноса у болницу и зараза тифусом, услед чега не вреди ни услов „лака рана“ наиме као нуждан услов за смрт и она је једино нуждан услов за лаку повреду. Тако је и гром неодвисан од слања дечка у шуму, исто тако и пренос у болницу, као и зараза тифусом, неодвисни су о напашању лаке телесне повреде. Али када би н. пр. лечник лако ранио човека и ставио га у болницу, па се исти заразио онда би лака повреда била неовисна од преноса у болницу, а лекар би одговарао за пренос, јер је овај био овисан од његовог деловања као и од заразе тифусом уколико је лекар био дужан водити о томе рачуна. Да ли је једна радња у конкретном случају овисна од друге то се даде лако установити према личности, која је ту радњу извршила, а од које би друга радња била овисна. Или Франков случај са развијањем плинова; овај је услов овисан о деловању А, који га је могао по вољи искористити или не. Овисни су дакле сви услови којима се извршитељ може по вољи послужити или не. Ако А даде Б отров да отрује В, онда је услов смрти односно покушаја усмрћења овде: давање отрова од стране А Бе-у и стављање отрова од стране Бе-а

Ве-у у храну. И један и други услов су стајали до воље А и он их је могао по вољи искористити или не.

Да се сада осврнемо детаљније на пример Франков, који је овај супротставио теорији Др. Живановића. А остави Б пијаног на месту, где ће доцније, што А врло добро зна, да се развију отровни гасови услед процеса трулења. Процес трулења може бити евентуално уклоњен људским деловањем, а у сваком случају може се проузроковач њиме и не послужити. Напротив деловање грома је независно од човека и он нема власти да га уништи, другим речима, он га у конкретном случају не може уклонити. Деловање грома наступа, хтео се он тим послужити или не, док се деловање гасова може да уклони. Чим гром и олуја постану сигурни они тиме постају и узрок, релевантан, јер их је проузроковач могао искористити.

Када А пошаље преко моста, за који зна да је крхак, и за који зна да ће се том приликом срушити, услови су слање и крхање, а оба та услова су зависна од воље проузроковача и он их је могао по вољи искористити. Или: А и Б ударе ногом (претпоставимо на длаку једнаком снагом В и Г. В умре, а Г не умре. Код В је тај ударац услов смрти, а код Г није, јер смрт није ни наступила.

Узмимо сада пример са пушкарком. А даје пушкарку Б на поправку пушку. Пушкар прегледава пушку и мислећи да није пуна, он се случајно убије. А је извршио кулпноно усмрћење, јер постоје услови за то (давање пушке, да је била напуњена). Питање је само, како стоји ствар, ако је пушкар био дужан пазити на то, да ли је пушка пуна или није. У томе случају мањка А-у један услов, а то је да је пушка пуна. Услов за кривично-правну последицу овде је да је пушка била пуна, али тај услов се испунио код пушкара на тај начин, што пушкар није пазио, иако је био дужан да пази, дакле није био овисан од А. Тај услов А не може испунити, па како се код њега нису испунили сви услови, то по нашем мишљењу он није ни проузроковао у кривично-правном смислу смрт пушкара.

Говорећи о узроцима у кривичном праву ми смо се ограничили само на то, да истакнемо узроке кривично-правних последица и да истакнемо проузроковача, јер без њега не може бити ни говора о кривичном делу. Ко је проузроковач није нам потребно дефинисати, јер као проузроковача можемо сматрати сваку особу и испитати, да ли је она испунила тражене услове или није. Према томе ми се обазиремо на проузроковача свих појединих услова и на тај начин лако констатујемо, коме се може приписати да је проузроковао извесно кривично дело. Дакле смо и ми овде усвојили филозофски појам каузалитета и све услове сматрамо једнако релевантним обзиром на околност, да воља особе игра у

сваком конкретном случају одлучну улогу. Ми смо избацили оне услове, који нису овисили нити могли да зависе од воље проузроковача, али смо у исто време и рекли, да ови услови не могу ни бити узроци кривично-правно релевантних последица. Тако н. пр. деловање грома не може изазвати кривично-правно релевантну последицу сем случаја, да се тај гром дао вољом човека искористити или када би га сам човек могао по вољи изазвати.

Нашем схватању принципа каузалитета могло би се приговорити, да је оставио ствар на истоме месту, на којем и теорија Буријева. Место да судија оцењује у сваком конкретном случају, који је услов релевантан, а који није, он ће по изложеном нашем схватању морати да цени од случаја до случаја, која је последица кривично-правно релевантна а која није. Као што смо већ раније рекли, кривично-правно релевантне последице садржане су у кривичним законима и тамо их се може увек наћи, те према томе по нашем излагању нема судија шта да истражује у погледу последица.

И зависност или независност од воље човека не прави никакве потешкоће. Проузроковати се може само она последица коју се хоће проузроковати, дакле где није било могућности хотења, ту није могло бити ни проузроковања у кривично-правном смислу. Тако проузроковати убиство громом није могуће, јер громови делују неовисно од људске воље односно од нашег хотења. Ако не морају бити само у питању појаве, које су независне од наше радње него могу доћи у обзир и појаве, које могу зависити од људске радње, али у конкретном случају нису зависиле од воље извршиоца. Тако када је А ранио Б пренос у болницу вршен је без обзира на вољу извршиоца, тако да се не може ни рећи да је он тај пренос у болницу проузроковао у кривично-правном смислу, па према томе не може ни бити одговоран за наступелу последицу — смрт од заразе у болници. Може нам се овде приговорити, да је А могао запречити пренос у болницу на тај начин, да не рани Б. То је тачно. Сам пренос у болницу зависан је од воље извршиоца, али од његове воље није ни најмање зависило, да ли ће он бити смештен у одељењу, у којем може да се зирази тифусом. По нашој дефиницији он би могао проузроковати смрт само онда, када би у правилу сви болесници долазили у то одељење и када би услед тога морала да наступи зараза, дакле да се она не може избећи. У томе случају су сви услови релевантни, јер је извршилац ту последицу предвидео, па је према томе својим хотењем и могао да је проузрокује.

Наше схватање нема никакове везе са адекватским теоријама, према то на први поглед можда изгледа. Као што је речено адекватске теорије почивају на појму могућности т. ј. оне узимају у обзир само оне услове, које је било

могуће познати. Наш појам могућности, да воља дође до изражаја, је објективан и да се увек лако одредити. Не тражи се, да ли је извршилац могао предвидети последицу него да ли је уопште могуће да он ту последицу изведе, да ли наиме није дотични услов такав, да искључује његово хотење. Друго, ми решавамо то питање на тај начин, што се обазиремо и полазимо од кривично-правно релевантних последица и при томе сматрамо све услове узроцима. Код тога је немогуће избећи вољу, јер без хотења проузроковача не може уопште ни бити кривичног дела, јер нема ни субјекта тога кривичног дела.

Из нашега схватања појма каузалитета излази и то, да ми тај појам не узимамо у вези са кривицом извршитеља нити је овај од кривње извршитеља зависан, пошто зависност од воље извршитеља није исто што и кривња, јер се у нашем случају ради о једном чисто каузалном моменту то јест хотењу. Тамо где не постоји могућност да неко изврши извесно кривично дело односно утиче на то извршење, тамо не може бити говора ни о томе, да је он то дело хтео ерго ни проузроковао. Да наша теорија није зависна од кривње извршиоца (а донекле ћемо на том истом примеру видети и да нема везе са адекватским теоријама) следи из примера са пушкарком. Ако је А морао сам пазити на то да не даје пуну пушку или упозорити пушкара да је пуна, он је онда проузроковао смрт пушкара.

Конечно да се осврнемо још уз наше мишљење и на пример са поплавом. А поквари водобран и наступи поплава. Б излије неколико литара воде. Да ли је и Б проузроковао поплаву? По нашој дефиницији није. Са кривично-правног гледишта релевантна је поплава као таква, а не поплава у конкретном обиму. Поплаву уопште није могао Б са неколико литара воде да проузрокује, он је с тих неколико литара воде могао само да поплаву измени утолико, што је та поплава постала, макар и у незнатном обиму, већа. Али та увећана поплава није за кривично право релевантна и према томе и не долази у обзир.

Ђура Суботић, судија — Пожаревац.

ДОКАЗНА СНАГА ЗЕМЉИШНИХ КЊИГА

Код среског суда на Убу, Обреновцу, Вел. Градишту и Богатићу основане су нове земљишне књиге и тамо већ редовно функционишу. На територији среског суда за град Београд такође већ постепено почиње земљ. књига своје редовно функционисање, а кроз кратко време отпочеће редован рад земљ. књиге при среском суду у Смедереву, а затим у Пожаревцу и осталим срезovima где је у току поступак за оснивање земљишних књига. С времена на време у нашим правним часописима изнесе се по које мишљење о појединим установама и прописима закона о земљ. књигама, па у једном од тих осврнуло се и на доказну снагу земљ. књига. У томе мишљењу, између осталог, изнето је и ово: „Из ово неколико редака се види да су књиге јавне, да оне саме по себи нису доказ о ономе што гласе и да су само средство за упознавање промена на непокретном добру. Друго се од књига није могло ни очекивати пошто оне постају захваљујући првенствено, техничкој радњи судског особља“^{*)}. Другим речима, по овом мишљењу, земљишне књиге нису ништа боља установа од досадашњег система тапија и интабулационих књига. Ако би се на установу земљ. књига овако гледало, онда се сасвим природно поставља питање, зашто нам је била потребна, не само у садашњем времену тешке привредне депресије, него и уопште, ова установа чије оснивање захтева толике материјалне жртве?

Међутим, без обзира на околност што земљ. књиге постоје и функционишу на опште задовољство како правничких кругова тако и свих друштвених редова уопште, у многим другим добро уређеним државама, па и у новим подручјима наше државе — јер све оно што је туђе није увек и добро — и по мишљењу многих наших одличних правника, па и ранијих законодаваца, а свакако и савременог законодавца, потребно је да се и код нас свуда уведу земљ. књиге, односно да се досадашњи систем тапија и интабулационих књига замени бољим системом баштинских, т. ј. земљишних књига.

Пре свега у систему земљ. књига сједињено је досадашње технички одвојено издавање тапија и вођење интабулационих књига, тако да се у главној књизи земљишне књиге налази потпун преглед онога што су садржавале све тапије и интабулационе књиге на територији једнога среског суда, поред многих других уписа и забележака које

^{*)} Д. П. Мишић: Доказна страна интабулационих и земљишних књига — „Архив“ свеска за фебруар 1934 г. стр. 161.

нису биле изводљиве у досадашњем систему. Из наслова овога чланка види се да овде говоримо о доказаној снази земљ. књига, стога овде прелазимо преко мана досадашњег система као н. пр. што за све непокретности и не постоје тапије, и преимућства земљ. књига у којима је свака непокретност убаштињена на свога сопственика.

Једна од битних и најважнијих разлика између досадањих интабулационих књига и нових земљ. књига састоји се у конститутивности уписа извршених у земљишној књизи. Само уписом у земљ. књигу може да постане, да се промени неко стварно право и то у оном обиму и онако како је уписано у земљ. књизи. Од овог правила постоји само један изузетак и то, да земљ. књига не гарантује за површину уписаних непокретности. Другим речима земљ. књига гарантује да лице које је уписато у неком улошку земљ. књиге [на листу Б.] заиста је власник или сувласник на одређеном идеалном делу непокретности које су уписате у истом улошку [на листу А.], за које непокретности катастарска власт је пронашла површину која је уписата на истом листу [А]. Осим тога гарантује за постојање свих терета уписаних у истом улошку [на листу В.]. Пошто земљ. књига не гарантује за површину уписате непокретности у аустријским земљ. књигама површина није ни уписивана. Међутим на територији бивше Војводине, односно у мађарским земљ. књигама, као и у немачким и по законима о нашим земљ. књигама уписује се и површина, а то стога да, као и збирка катастарских планова, послужи суду и странкама за оријентацију при идентификацији непокретности.

Земљишна књига је јавна и све уписе у њој може свако прегледати и по наплати прописане таксе добити преписе односно извод из главне књиге без обзира дали то за њега има неког интереса. Земљишну књигу води јавна власт од највећег поверења т. ј. суд. Када се овој формалној страни публицијетета и поверења дода и материјална, који се састоји у апсолутној конститутивности уписа, онда свакако земљ. књига, односно уписи у земљ. књизи, морају претстављати потпун доказ онога и у оном обиму како је уписато у земљ. књизи. Такву установу која претставља највећи степен сигурности у промету непокретности и најсигурнији основ јавног кредита морало се претпоставити досадашњем систему интабулационих књига које су само деклараторног карактера. Према интабулационим књигама заложно или пак неко друго стварно право постоји и без уписа у интабулационе књиге, а упис се врши ради информације трећих лица да постоји неки терет о којему се детаљно може сазнати из исправа које се на тај упис односе. Међутим упис у земљ. књигу једновремено је и *modus acquirendi* т. ј. начин стицања као и доказ постојања уписом стеченога права, које овим уписом,

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.unibg.ac.rs

и то онако како је уписато, добија апсолутну важност према свакоме и законска је претпоставка, *presumptio iuris*, да у земљ. књизи уписато право постоји све дотле док његов престанак или промена не буде уписата на истом месту. Ову конститутивност уписа наш законодавац нормира прописом § 4 закона о земљ. књигама. Законодавац дели земљ. књигу на главну књигу и збирку исправа [§ 1 з. з. к.] и само главној књизи признаје конститутивни значај, па према томе и доказну снагу [§ 4]. Од овога правила законодавац је предвидео само један изузетак у § 5, где дозвољава да и збирска исправа може да послужи као доказ, али *само у случају када се сама главна књига позива на збирку исправа, ш. ј. када се самом главном књигом ова доказна снага преноси на збирку исправа.*

Дешава се и може да се деси да збирка исправа противуречи главној књизи, или да главна књига не садржи никакo или не садржи потпуно упис некога права или реалног терета, које је требало да буде уписато према збирци исправа, а при томе главна књига се не позива на збирку исправа. У оваквим случајевима у аустријској судској пракси било је колебања. Неки судови, да би отклонили одговорност судског особља и државе, претпостављали су њихове интересе интересима установе земљ. књига чија *publica fides* не би смела никада да буде уздрмана, па су се у овом случају помагали начелом, да упис у земљ. књигу штити само добронамерног прибавиоца уписатога права. У оваквим случајевима налазили су да постоји *mala fides* код прибавиоца некога права, ако се је ослонио само на упис у главну књигу, а није прегледао и збирку исправа, односно исправе које се односе на упис у главној књизи. И код Врховног суда у овој ствари постоје контрадикторне одлуке. Наше је мишљење да, с обзиром на пропис § 4 нашега закона о земљ. књигама, према којем сва књижна права постају, мењају се и укидају само уписом у земљ. књигу, овде не би смело да буде никаквог колебања, уколико није самим уписом одређен онај изузетак из § 5 з. з. к. Према томе прибавиоц некога права који се при прибављању овога ослонио на упис у главну књигу не сме се сматрати да је поступао злонамерно стога што није прегледао и збирку исправа, осим ако не постоји случај из § 5 з. з. к. где га је сама главна књига упућивала на збирку исправа. Оваквог прибавиоца права треба сматрати добронамерним све дотле док се његова *mala fides* не докаже путем редовног парничног поступка, а доказивање злонамерности у највише случајева је врло тешко. Али баш ово тешко доказивање утврђује поверење у земљ. књигу. Однос интабулационих књига према грађанском законнику постоји као однос између формалног и материјалног права, па је разумљиво да ће у случају којег смо напред изнели, где постоји

неллагање између садржине исправа и уписа у интабулационе књиге, формално право уступити пред материјалним. Међутим, како смо већ истакнули, по закону о земљ. књигама сва књижна права постају, мењају се и престају само уписом у главну књигу земљ. књиге. Ово је одредба материјалног права која једновремено одређује и форму за постојање ових права. По досадашњем систему, тапија је потпун доказ за постојање права својине, а интабулационе књиге су само информативног значаја, па немају никакве доказне снаге у погледу висине дуга. Међутим у земљ. књигама како за право својине тако и за заложна и сва остала права и терете упис у њих има подједнако конститутивно значење и једнаку доказну снагу, односно имају исту доказну снагу коју у систему тапија има тапија за право својине на некој непокретности. Према томе, по мишљењу које смо навели у почетку свога излагања, у којем се изузетак из § 5 з. з. к. узима као правило, за уписе заложног права не признаје се ни у земљ. књигама доказна снага, па доследно томе не би се могла признати ни за уписе права власништва. Стога, по томе мишљењу систем земљ. књига у погледу права својине представљао би један велики минус према систему тапија, а никакав напредак према интабулационим књигама. Уосталом, а то би практичари најпре требали да знаду, одредба у § 5 з. з. к. није унета због тога што се право својине или заложно право не би могло као такво уписати у главну књигу, него стога што се дешава да, поред основног права које се има уписати, исправа често садржи и друге споредне установе, права и обавезе и услове, који би уписом сметали прегледности основног права.

На концу напоменућемо да све одлуке у земљ. књижним стварима, као и остале судске одлуке треба да постану правомоћне. Стога и уписи у земљ. књизи, пошто се врше на основу судских одлука, постају правомоћни када и одлука суда на основу које је извршен упис. Према томе поверење у земљ. књигу, односно у уписе у главној књизи и доказна снага ових важи само од дана када упис постане правомоћан. На уписе за које још није протекао рок у којем се могу побјигати не може се нико ослонити са потпуном сигурношћу.

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
Гојко Терић, адвокат — Београд.

РЕКУРС

Рекурс је редован правни лек против закључака, управо против оних одлука суда које нису пресуде. Пошто је рекурс дакле у тесној вези са закључцима, ја ћу се сумарно обазрети на ову врсту судских одлука. Закључци су оне одлуке суда за које по § 521 гр. п. п. није прописана форма пресуде. Закључак је најчешће решење а може бити налог или наредба. Решење према *Горшићу*, а и у духу закона има значај једне опште судске одлуке, а под наредбама и налозима треба подразумевати мере које парнични суд предузима у погледу управљања парницама.

Код закључака није прописана форма пресуде. Једино диспозитив мора бити одвојен од образложења; па и то није увек потребно, а нарочито не када се образложење састоји само од упућивања на извесан законски пропис или од кратког саопштења. Закључак се не мора у сваком случају образложити, већ само онда кад се предлог одбија или када се оспорени захтеви решавају. Да напоменем још само да има закључака за које је суд везан а има и таквих које може по званичној дужности или на предлог странака преиначити. По правилу суд увек може преиначити налоге или наредбе т. ј. оне закључке, којима се управља парницом.

Да пређемо на рекурс. Ова институција постојала је и у ранијем грађ. поступку Краљевине Србије, у Хрватској и Војводини и ако не по овом имену и обиму који заузима у садашњем парничном поступку. И по нашем старом поступку противу извесних судских одлука-решења могла се изјавити жалба као посебан правни лек. Но док је раније то било потпуно неодређено сада је тачно предвиђено кад се и у којим случајевима може изјавити рекурс. По старом поступку било је на пр. оваквих случајева да суд позове наредбом парничку странку да положи дијурну за вештаке. Позвана странка место да плати дијурну плати 25 динара таксе, затражи решење и противу њега изјављује жалбу Кас. Суду и ако се ни из једног законског прописа није могло видети да ли оваквој процесној радњи има места или не.

По новом парничном поступку имамо три врсте закључака:

Они противу којих није допуштен рекурс. То су закључци формалне природе, који не повлаче последице за странку.

Други и најмногобројнији су они против којих није допуштен рекурс као засебно правно сретство, већ се могу побјигати правним леком противу прве наредне судске одлуке на пр. призивом. То су у већини случајева наредбе суда којима се управља парницом.

Трећа врста закључака јесу они противу којих је допуштен рекурс као засебно правно сретство.

Према § 608 гр. п. п. против закључака допуштен је рекурс ако га закон изречно не искључује. Према томе ја не могу наводити случајеве у којима би могле странке уложити рекурс, у толико пре што нису ограничени разлози и случајеви због којих се исти може изјавити. Рекурс се може изјавити против закључака, које доносе судови у првом и другом степену. Овај други рекурс се назива ревизиским рекурсом. Правило је да се рекурс изјављује само противу закључака. Међутим то правило има изузетака. Рекурсом се могу побијати пресуде првостепених или другостепених судова у погледу одлуке о трошковима, ако се заједно не побија и одлука о главној ствари. Према томе ако је парнична странка задовољна са главном ствари а незадовољна са одмереним трошковима онда не може изјавити призив него рекурс у смислу § 157 гр. п. п. Ако пак једна страна побија пресуду само у погледу трошкова а друга у погледу главне ствари, онда суд другог степена доноси истовремено одлуку по призиву и по рекурсу. Што важи за редован парнични поступак, то исто у овом погледу вреди и за менични, мандатни и чековни поступак. Платни налози се дакле у погледу трошка, ако се не ради о главној ствари, могу побијати једино рекурсом. Према *Верони* и *Цуљи* то вреди и онда када је тужилац свео свој тужбени захтев само на трошкове, али не вреди кад су трошкови самостални и главни предмет тужбе, као на пр. кад адвокат поднесе тужбу противу свога клијента ради парничних трошкова. Међутим у маличним или багателним стварима пресуда се не може побијати рекурсом ни у погледу парничних трошкова.

Вреди овде напоменути да се закључци могу побијати рекурсом и због разлога ништавности наведених у § 571 гр. п. п. Ту је 9 случајева таксативно набројених:

- 1) Ако је суделовао у закључку судија, који је по закону искључен од судијског пословања у тој ствари или за кога суд нађе да је оправдано изузет;
- 2) Ако суд није био прописно састављен;
- 3) Ако је закључак донео суд, који није могао ни изречним споразумом странака постати надлежан за ту правну ствар и т. д. . .

Што се тиче питања ко може улагати рекурс ту се слажу *Горшић* и *Верк*. Рекурс могу изјавити не само парничне странке него и сва лица која суделују у спорној ствари, а којима према побијаном закључку припада улога странке. Дакле осим парничара, њихових пуномоћника или заступника рекурс могу улагати сведоци, вештачи на пр. ако су закључком осуђени на накнаду трошкова зато што се нису одазвали судском позиву, а свој недолазак нису оправдали;

даље споредни умешач, затим трећа лица на пр. у случају § 404 гр. п. п. кад се исправа потребна за доказивање налази у рукама трећег лица, које је дужно предати или показати исправу, онда може суд по предлогу доказиваоца закључком наложити томе трећем лицу да у одређеном року положи ту исправу код парничног суда. Противу овог закључка треће лице, код кога се налази исправа може изјавити рекурс.

Најзад рекурс могу уложити и трећа лица којима је наложено да плате какву дисциплинску казну на пр. због нарушења реда у смислу § 263 гр. п. п.

Раније сам навео да има закључака, противу којих није допуштен засебан правни лек у смислу § 609 гр. п. п., већ се странке могу жалити противу тога закључка оним правним леком, који оне уложе противу прве идуће одлуке, која се може побијати. То су такозвани придржани рекурси, који се спајају са призивом ако се њима тражи преиначење или укинуће одлуке парничног суда прве молбе или са ревизијом т. зв. ревизијски рекурс, ако се тражи преиначење или укинуће одлуке призивног суда. Придржани рекурс се не мора приложити у нарочитом рекурсном писмену, већ је довољно да се у разлозима призива или ревизије наведе у чему је закључак незаконит. Ово спајање законодавац дакле не сматра механички тако да се изјављује посебно призив односно ревизија, а посебно рекурс, па да се заједно предају, већ је спајање органско т. ј. оба правна лека изјављују се једним јединим писменом.

Законодавац је § 609 мало нејасно формулисао бар према мишљењу *Вероне-Цуље*, *Горшића* и *Верка*. У закону стоји да се странке противу закључака, где није допуштен засебан правни лек, могу жалити оним правним леком који оне уложе противу прве идуће одлуке, која се може побијати. Прва два поменута коментатора наводе одлуку Бечког Врховног Суда према којој странке нису дужне да одмах побијају прву идућу одлуку, која се може нападати правним леком, јер би то значило да их законодавац приморава да побијају и такве одлуке с којима су оне потпуно задовољне. Према томе кад су странке пропустиле прилику да рекурс противу закључака споје с оним правним леком, који би могле поднети противу прве идуће одлуке, коју су могле побијати (а нису је побијале рецимо зато што нису имале повода), оне могу спојити рекурс с оним правним леком, који уложе противу коначне одлуке на пр. пресуде, разуме се ако није постала правоснажном она одлука, која се може побијати несамосталним или придржаним рекурсом. Ако је такав закључак коначан т. ј. ако се поступак у тој истанци њиме дефинитивно окончава, онда се он може побијати одмах самосталним рекурсом.

Законодавац је предвидео 39 разних случајева у којима није дозвољен засебан рекурс. Ја нећу набрајати све те случајеве јер би нас то далеко одвело. Навешћу примера ради само неколико:

На пр. у случају кад веће одлучи да расправи придружи једног почасног или једног редовног допунског судију; кад се допушта споредно мешање, затим против закључака којима суд не припушта лица, која су му позната као пискарачи, да се појављују као пуномоћници парничних страна било на расправи било код других парничних радња;

противу закључака којима суд наређује да се уклоне формални недостатци неког поднеска; противу закључака о одређивању рочишта;

противу закључака, којима судија коме је поверено држање првог рочишта наложи туженику да одговори на тужбу;

противу закључака, којима се одређује извођење доказа и противу доказних закључака;

противу свих закључака изданих у погледу саслушања сведока и т. д.

Треба имати у виду да законодавац ово чини у интересу економије поступка, јер би се засебним рекурсом одуговлачила парница, а овим се закључцима управља парницом те странке имају могућности да рекурс придруже призиву или ревизији.

Грађански парнични поступак не дозвољава рекурс у 46 случајева тачно предвиђених у закону. Са истих разлога са којих нисам побројио све случајеве где није дозвољен рекурс као самостално правно средство, нећу набрајати ни све случајеве где се рекурс не дозвољава, већ ћу само примера ради навести неколико.

Тако на пр. нема места рекурсу:

Противу закључака, којима се уважава изузеће судије или неког другог судског органа;

противу закључака, којима се одлучује о сукобу између различитих судова првог степена у погледу надлежности у смислу § 42 гр. п. п.;

против закључака са којима је суд признао некој странци сиромашко право или да јој се постави адвокат;

противу закључака, којима се спаја у заједничку расправу више парница, које се воде између истих лица;

противу закључака, којима веће одлучује да се поведе или одбија да се поведе неки припремни поступак или да се допуни неки припремни поступак, и т. д. . . .

За закључке које доноси старешина зборног суда, претседник већа или одређени судија предвиђа § 610 гр. п. п. да се могу побијати рекурсом, у колико није што друго наређено. Међутим нема места побијању ако странка пре

тога није предложила зборном суду или већу да се закључак преиначи.

Према коментаторима *Горшићу, Верку, Верони-Цуљи* овај пропис вреди у погледу оних закључака који се могу побити самосталним рекурсом, али не у погледу оних закључака противу којих је допуштен придржани рекурс.

Придржани се рекурс и у овом случају може спојити с оним правним леком који се улаже противу прве идуће одлуке и ако странка пре тога није предложила да се закључак преиначи.

Исто тако не вреди овај пропис за закључке донесене од стране претседника или којег члана већа као судећих судија, које они доносе у свом самосталном делокругу.

Даље овај пропис не вреди за оне закључке које претседник већа доноси ради припреме усмене расправе у смислу § 247 гр. п. п. или за закључке донете у смислу § 352 гр. п. п. приликом одређивања усмене спорне расправе.

У маличним стварима § 611 гр. п. п. таксативно је набројао случајеве, у којима се може уложити рекурс и то само противу закључака првог степена. Међутим нема рекурса противу закључака призивног суда у маличним стварима у смислу ст. II § 596 гр. п. п., који говори о томе када има места ревизији.

Законодавац се и у овом случају руководио оним принципима на основу којих је багателни поступак знатно упростио, пошто су у питању мали спорови те нема потребе за свима оним формалностима које предвиђа поступак пред среским судовима у споровима до 12.000 динара у толико мање има места примени свих одредаба у поступку пред окружним судом, као зборним или судијом појединцем.

Случајева у којима се може уложити рекурс у маличним стварима има 5 и ја сматрам да их није потребно набрајати.

Као што је познато у поступку због сметања поседа или државине не доноси се пресуда, већ се мериторна одлука доноси коначним закључком. Према томе у овом случају нема места призиву већ рекурсу. Међутим овде треба напоменути да је рекурс ограничен само на закључке којима суд није допустио да се поведе или настави поступак по тужби и на коначни закључак. Иначе нема места засебним рекурсима противу осталих закључака, који су донети у току поступка. Законодавац у II ставу § 612 предвиђа да нарочито нема места засебном рекурсу противу привремених наредаба издатих у току поступка, већ их треба спојити са рекурсом противу коначног закључка.

У § 613 гр. п. п. предвиђа се таксативно противу којих је закључака призивног суда у призивном поступку допуштен рекурс.

Ту су свега три случаја:

1) Кад је позив у случајевима § 565 т. 2, 3 и 4 и § 589 гр. п. п. закључком одбачен т. ј. кад позивни суд донесе закључак да позив по закону није допуштен или да није благовремен, или ако је позив недопуштен због формалних недостатака у позивном писмену, па се ти недостатци не могу поправити у смислу § 103 гр. п. на пр. кад у позивном писмену није означена пресуда противу које се улаже позив или кад у позиву нису изрично наведени позивни разлози и позивни предлози или пак ако се позив против пресуде донесене због изостанка или пропуштања оснива на томе да није било изостанка или пропуштања.

Да боље илуструјем овај последњи став навешћу један пример:

Суд донесе пресуду због изостанка или пропуштања. Незадовољна странка изјави позив и у својим разлозима наведе или евентуално изнесе доказе да није било изостанка или пропуштања. Ако сада позивни суд одбаци закључком такав позив онда странка има право рекурса противу тога закључка.

Ако се ти недостатци означени у т. 2 и 3 § 565 гр. п. п. опазе тек на усменој расправи онда ће позивни Суд одбаци позив закључком и то ако је недопуштен или неблагоприятно безусловно, а кад има означених формалних недостатака само у том случају ако присутни противник позиваоца не пристане на исправку позивног писмена.

Даље се може под 1. изјавити рекурс ако позивни суд донесе закључак да је пресуда првог суда ништава и да се тужба одбаци и најзад под 3. у случају кад позивни суд закључком спроведе правну ствар суду првог степена да он о њој расправља и одлучује с тим да се поступак у првом степену има наставити тек пошто закључак позивног суда постане правоснажан.

Напомињем да сматрам као тачно *Горшићево* тумачење, према коме се рекурсом могу побијати само закључци, којима се решава позив, а не и закључци донети у току позивног поступка.

Сматрам да је § 614 који говори о форми и садржини рекурса довољно јасан. Према овом законском пропису рекурс се улаже предајом писменог поднеска, које се зове рекурсно писмено, код суда првог степена. То вреди и за оне рекурсе који се улажу против закључака позивног или рекурсног суда. Према томе ако странка уложи рекурс код суда вишег степена онда га овај екс официо шаље парничном суду првог степена. Суд првог степена ако добије рекурс после рока одбацује га као неблагоприятно и ако је благовремено предат позивном или рекурсном суду.

За писмени рекурс потребна је сигнатура адвоката, међутим код средњих судова странке које нису заступане адвокатом могу улагати рекурс и усмено у записник.

У ставу 4 § 614 гр. п. п. наш је закон отступио од свог аустриског изворника у погледу нових чињеница или доказа. У аустр. пост. нема о томе изречног прописа, али је пракса Врховног бечког суда стала на гледиште да „нова“ нису допуштена. Међутим наш парнични поступак дозвољава нове чињенице и нове доказе за утврђење рекурсних разлога, а нарочито разлога ништавости.

Рок за подношење рекурса износи 15 дана. У порабном, затим меничном и мандатном поступку тај рок је 8 дана. Тај рок је преклузиван — не може се продужити. Рок почиње тећи првог дана после доставе писменог закључка, а у маличним стварима ако су обе странке биле присутне при објављивању закључка, а у маличним стварима ако су обе странке биле присутне при објављивању закључка, с првим даном по објављивању пресуде на основу признања и одрицања.

У смислу § 618 гр. п. п. рекурс је деволутиван правни лек т. ј. њиме се не одгађа извршење побијаног закључка, ни почетак његове извршности нити се обуставља даљи ток поступка. Ово вреди и за рекурс противу коначног закључка у поступку по тужбама због сметања посада. То правило трпи следеће изузетке:

1) У случајевима где суд односно судија чији се закључак побија може сам задовољити рекурсно тражење. Ти су случајеви када је рекурс уложен противу ускраћивања или одузимања сиромашног права, противу наредаба изречених противу сведока или вештака и противу закључака, који се тичу само управљања парницом. Ова три случаја предвиђена у § 616 гр. п. п. претстављају према *Верку* т. з. условно деволутивни рекурс.

2) Рекурс у извесним случајевима може имати и суспензивно дејство т. ј. њиме се одгађа извршење побијаног закључка. На пр. ако се изјави рекурс противу казних наредаба због нарушења реда или обести, које се могу побијати правним лековима управљеним на судове вишег степена.

Исто тако рекурс против одбацивања призива одлаже извршност пресуде све док се призив правноснажно не одбаци.

Међутим у случају § 610 гр. п. п. предлог да веће преиначи закључке нема суспензивне снаге, према мишљењу *Верона-Цуља*. С тога странке ако још нису примиле одлуку суда по предлогу за преиначење закључка треба да поднесу рекурс пре истека рекурсног рока. У таквом случају странке треба да споје предлог ради преиначења с рекурсом и предложе суду да поднесак сматра као рекурс у колико суд не би по предлогу преиначио закључак.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Према трећем ставу § 618 гр. п. п. може суд који је донео побијани закључак по предлогу наредити да се обустави поступак или да се привремено не изврши или да се на основу њега не поведе извршење, ако би се без тога одгађања осујетио циљ рекурса а за противну страну не би настала несразмерна штета. Противу такве наредбе нема места засебном правном леку.

Ваља напоменути да суд приликом овог одгађања може наредити да се даде какво обезбеђење ако је оно потребно. Да ли се ово обезбеђење тражи по предлогу противне странке или по сувереном схватању суда у томе закон није јасан.

Овај се став односи и на закључке старешине суда, претседника већа, одређеног или замољеног судије.

Суд првог степена одбацује рекурс у три случаја према § 617 гр. п. п. а то је: кад нема места рекурсу или пак кад нема места рекурсу као засебном правном леку и када је рекурс неблаговремен.

Раније сам навео да противу привремених наредаба издатих у току поступка због сметања поседа нема места засебном рекурсу, већ се овај спаја са рекурсом противу коначног закључка. Чим привремена наредба постане беспредметна због извршења коначног закључка, суд ће је укинути. Међутим ако се у том поступку извршењем коначног закључка не дира у повремене наредбе, онда судија по свом нахођењу одлучује, да ли те наредбе остају у снази док се не донесе одлука по рекурсу или се укидају пре ове одлуке.

О поступку код рекурсног суда говоре §§ 620, 621 и 622 гр. п. п.; по § 620 гр. п. п. суд одлучује по рекурсу закључком у нејавној седници без претходне усмене расправе. Али пре него што одлучи може наредити потребне извиђаје. Такви извиђаји према *Верони-Цуљи* и *Горшићу* биће потребни нарочито онда, кад се рекурс оснива на ком разлогу ништавости, на пр. ако суд по званичној дужности опази да је поступак у нижем степену по свој прилици ништаван. Исто то вреди ако се побија закључак, који је донесен без претходног саслушања жалиоца, пошто се рекурс у том случају, према § 614 гр. п. п. може да оснива на новим чињеницама и доказима. Како рекурсни суд не може одржати усмену расправу са странкама, то му закон не допушта да сам изводи доказе, већ треба у смислу ст. III § 603 гр. п. п. све извиђаје и извођења доказа да извршује преко замољеног судије.

Недопуштени или задоцнели рекурс одмах се одбацује.

Иначе рекурсни суд доставља своје одлуке у писменом отпракку преко суда првог степена, коме шаље потребан број решења.

Рекурсни суд може одбити рекурс, а потврдити побигани закључак, ако рекурсни разлози нису основани, те ако је према томе закључак законит.

Нађе ли пак суд да рекурсу има места онда може нападнути закључак преиначити или укинути или наложити суду првог степена да после допуне поступка о ствари поново одлучи. Ако рекурс буде уважен онда рекурсни суд може наредити суду првог степена, чији се закључак побига, да изда даље наредбе, које би биле евентуално потребне услед рекурсне одлуке. У случају да рекурсни суд преиначи побигани закључак онда противу његове одлуке има места ревизиском рекурсу. Ревизиски рекурс је допуштен и онда ако рекурсни суд закључком формално укида првостепени закључак и ствар враћа суду првог степена. Најзад кад рекурсни суд нареди суду првог степена допуну поступка онда нема места ревизиском рекурсу.

У § 622 гр. п. п. говори се о недопуштеним односно обесним рекурсима противу другостепених одлука. Тако није допуштен ревизиски рекурс против закључака другостепеног суда, којим се потврђује побигани закључак првостепеног суда. Према *Горшићу* ако рекурсни суд делимично потврди првостепени закључак онда ревизиски рекурс није допуштен у погледу потврђеног дела — у погледу непотврђеног јесте.

Исто тако није допуштен ревизиски рекурс противу одлуке другостепеног суда о трошковима без обзира да ли су у питању трошкови другог степена или трошкови првог степена, који су од друге инстанције одмерени. Не дозвољава се ревизиски рекурс против закључака о пристојбама вештака или сведока, као и против одлука другостепеног суда у споровима због сметањаседа.

Суд првог степена одбацује екс официо недопуштене или неблаговремене закључке против одлуке суда другог степена.

Казна због обесног улагања рекурса или ако се рекурс улаже само ради одуговлачења ствари истиче се противу улагача рекурса или адвоката, који је потписао рекурс.

Пошто је овде у питању рекурс против закључка другостепеног суда, онда се према *Горшићу* не може изрећи казна због обести за рекурс противу закључка првостепеног суда.

СУДСКА ПРАКСА

Уговор на случај смрти закључен између човека и жене, који су се тек по закључењу истога венчали, има правне важности и ако је закључен пре ступања на снагу допуна у § 448 а грађ. закона од 24 маја 1911 године и није обновљен по ступању на снагу овог прописа мада је имао бити обновљен пошто је жена умрла много доцније 1916 год.

Решењем Неспорних дела судије Првостеп. суда за округ београдски од 2-XII-1929 год. М. Бр. 6915 упућен је на редован грађански спор Коста П. из Умчара противу Милутина М. из Умчара сина пок. Јелице да у истом докаже да уговор на случај смрти закључен између њега и пок. Јелице има правне важности:

Тај уговор гласи:

У Г О В О Р:

Између Јелице удове поч. Андреје Н. бив. из Умчара с једне и Косте П. тежака из Куманова у Турској с друге стране данас закључен на следеће.

а) Ја Јелица удова поч. Андреје Н. бив. из Умчара, закона наследница свег кретног и некретног имања и живог мала, на основу решења Старатељског судије суда београдског округа од 25 јануара т. г. бр. 825 и 8899 уживам ниже следеће имање непокретно по списку потврђеном Судем Београдског Округа од 16 септембра тек. год. бр. 8102, које се састоји и то: 1) Једна ливада у Осовљу од пет коса траве, 2) њива у Парлоге од једног дана земље, 3) њива у Пад-а-чести од једног ланца, 4) њива у Слатини од једног ланца земље, 5) њива у Вел. Ливади од пола ланца земље, 6) њива у Садовима од два ланца земље, 7) њива у Спајинској међи од два ланца земље, 8) виноград са шумарама од два ланца земље, 9) кућни плац са кућом од пола ланца земље.

Ступајући у брак са Костом П. из Куманова у Турској горње имање доносим му као мираз, но с тим, да Коста донесе готових новаца мени у кућу сто шесет дуката или хиљаду девет стотина двадесет динара, тако да ће се како горње тако и готовина сматрати наше задружно имање, које једно без другог не можемо отуђити ни задужити.

б) Временом ако би ја пак Косту надживела да нико од Костине фамилије мене за новац узнемиравати не може, остаје моја својина како имање тако и припадак па и готовина ако је имали будемо. На противу пак ако Коста мене надживео буде остаје све имање па и припадак и готовина ако је буде било њему-Кости и да га после моје смрти нико од моје фамилије и сродника узнемиравати не може.

в) На случај пак неке несугласице наше распре у брачном животу, Коста за сигурност за донешени новац у горњој суми дозвољавам му да може без присуства мога код суда обезбеду горње суме тражити на моје имање.

г) Ја Коста П. на све наведено у тачки а) б) и в) драговољно и непристрасно пристајем и истих ћу се тачно придржавати.

Овакова су два равногласна уговора сачињена од којих ће се по један код обе уговарајуће стране налазити.

29 октобра 1885 године
у Умчарима

Уговарајуће стране
Јелица удова поч. Андреје Н. из Умчара
Коста П. бив. из Куманова сада теж. из Умчара

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Да су Јелица уд. поч. Андреје Н. из Умчара и Коста П. из Умчара овај уговор за свој признали, потписали, тврдим, такса је наплаћена.

Бр. 8085
30 октобра 1885 год.
Гроцка

(М. П

По наредби
начелник среза писар,
И. К. Аврамовић

Окружни суд за округ београдски пресудом својом од 28-II-1932 године број 1092— дао је за право тужиоцу и пресудио:

„Да уговор закључен између тужиоца Косте П. раније из Куманова сада из Умчара и Јелице уд. пок. Андрије Н. из Умчара од 29 октобра 1885 год. у Умчарима и потврђен код начелника среза у Гроцкој 30 октобра 1885 год. бр. 8085 има важност и да се по њему има расправити наслеђе заоставше имовине пок. Јелице.“

Разлоге за оваку пресуду Окружни је суд дао следеће:

„Како је тужилац поднео спорни уговор уз тужбу суд је ценио поменути уговор закључен између Јелице уд. Н. с једне стране и Косте П. с друге стране, на дан 29-X-1885 год. потврђен је код Нач. среза Гроцка 30-X-1885 год. под бр. 8085 па је нашао да овај уговор има важности и да се по њему има расправљати наслеђе заоставше имовине пок. Јелице.

„Ово са следећих разлога: Овај уговор закључили су Коста и Јелица о наслеђивању на случај смрти, а његова важност има се ценити према пропису § 425 гр. зак. по општим прописима за уговоре. Ценећи у томе смислу спорни уговор, суд је нашао, да исти испуњава ове законске услове, закључен је правилно, обе стране дале су пристанак, написан је написмено и потврђен је пред власти §§ 531 и 540 гр. зак. Даље, допуштен је и могућ у см. §§ 13 и 538 гр. зак., јер није противан закону и моралу, ни јавном поретку, јасан је опредељен у см. § 536 гр. зак. јер је у њему јасно изражена воља саговорача, а то је да уноси у заједницу имање, а да једно друго наследе на случај смрти. Према томе оваква воља саговорача има се у смислу § 547 гр. зак. и испунити и по уговору се има расправити наслеђе саговорача пок. Јелице.

„Приговор тужене стране да овде стоји уговор између мужа и жене и да се исти има ценити према §§ 780 г. з. неумесан је, јер уговорачи за време закљученог уговора нису били муж и жена, а факт да су они доцније ступили у брак ни по коме законском пропису не може изменити важност уговора, у толико пре, што се уговор има испунити такође у време кад уговорачи више нису муж и жена, јер смрћу пок. Јелице брак је престао.

„Суд је ценио и остале наводе парничара, па је нашао, да су исти према досад изложеним разлозима без утицаја на диспозитив ове пресуде па их је као такве одбацио т. 7 § 305 гсп.“

По незадовољству заступника тужене стране П. П. адв. Београдски Апелациони суд *преиначио* је горњу пресуду Окр. суда и својом пресудом од 11 јуна 1932 год. бр. 3661 пресудио:

„Да се тужилац Коста П. из Умчара од свега тражења изложеног у пресуди окружног суда *одбије* као од тражења неумесног и недоказаног“.

Овакву је пресуду Београдски Апелациони суд изрекао са следећих разлога:

„Погрешан је разлог суда да се важност уговора закљученог између тужиоца Косте и Јелице о наслеђивању на случај смрти, има ценити према пропису § 425 гр. зак. а да има важности и да се по њему има расправити наслеђе заоставше имовине пок. Јелице.

„Јер упуштајући се у оцену важности спорног уговора закљученог између тужиоца Косте П. и Јелице ул. Н. 29 октобра 1885 године у Умчарима, а потврђен код Начелника среза у Гроцкој 30 октобра 1885 године под бр. 8085, а који гласи, онако како је то већ напред изнето.

„Београдски Апелациони суд је нашао, да је овај уговор који је закључио тужитељ са Јелицом јесте уговор између мужа и жене, мада је исти закључен пре њиховог ступања у брак са тужиоцем Костом.

По § 780 гр. зак. муж и жена могу између себе да учине уговор, којим један другом остављају своје имање на случај смрти, онда ако хоће овај уговор да има силу и важност, треба да се начини онако као што пропис за тестаменат гласи.

„А како овај уговор који је тужитељ поднео није потврђен од надлежне власти, т. ј. није потврђен од стране неспор. дела судије како изискује форма тестамена, да би имао силу и важност како прописује § 429 грађ. зак. већ је потврђен од стране начелника среског, то он онако сачињен не може ни имати важности у смислу § 780 гр. зак. те се по њему не може ни расправити наслеђе заоставше имовине пок. Јелице“.

„Према томе Апелациони суд налази да се тужилац Коста има одбити од свога тражења као од тражења неумесног и недоказаног § 178 г. с. п.“.

По жалби заступника тужилачке стране г.г. М. В. и М. А. адвоката, Касациони суд у Београду у свом III одељењу примедбама од 21 октобра 1932 год. бр. 7361 *поништио* је пресуду Београд. Апелац. суда бр. 3661 са разлога:

„Погрешна је оцена Апелационог суда, да је спорни уговор на случај смрти између супружника, те да се према томе исти има ценити према прописима §§ 780 и 429 грађ. зак. јер уговорачи Коста и пок. Јелица у времену закључења уговора нису били муж и жена. Према томе, како је спорни уговор закључен о наслеђивању на случај смрти између небрачних лица, то се исти према пропису § 425 грађ. зак. има ценити по општим прописима грађанског законика за уговоре, без обзира што су уговорачи по закључењу уговора ступили у брак јер тај факт ни по ком законском пропису не може изменити важност једног уговора закљученог према општим прописима уговорима ако су исти испуњени“.

Београдски Апелациони суд проучивши ове примедбе Касационог Суда и размотривши сва акта овога предмета налази, да ове примедбе Касацаоног Суда не може усвојити, и зато у смислу § 332 грађ. суд. пост. подноси следеће своје против разлоге:

„Апелациони суд не може да прими мишљење Касационог суда, да спорни уговор, зато што уговорачи Коста и пок. Јелица у времену закључења овог уговора нису били у браку, није уговор на случај смрти између мужа и жене те да се исти може ценити по прописима § 780 и 429 грађ. зак. како је то овај суд нашао, већ по пропису § 425 грађ. зак..

„Из текста спорног уговора види се, да је исти закључен између тужиоца Косте и Јелице, само поводом ступања у брак, и да је исти претходно браку уговорача. — Па када су уговорачи одмах по закључењу овог спорног уговора ступили у брак и у браку живели све до смрти уговорача пок. Јелице, — и она у браку са тужиоцем Костом умрла, те се има узети да је закључен између мужа и жене и без обзира на то што уговорачи приликом закључења истог нису били у браку и исти се има ценити по прописима § 780 и 429 грађ. зак. а не по пропису § 425 грађ. зак.

„Како пак спорни уговор није закључен у законској форми како то предвиђа § 429 грађ. зак. то Апелациони суд остаје при својем налажењу, да исти нема законске важности § 780 и § 429 грађ. зак.“.

Касац. суд у својој Општој седници од 9 фебруара 1933 год. Бр. 450 *одбацио* је наведене противразлоге овога суда, и нашао, да *стоје примедбе* његовог III одељења, које су такође напред наведене.

Сматрам да ова пресуда не одговара закону, а нарочито прописима §§ 780, 781, 782, 786, у в. §§ 425, 429 и 448 а грађ. зак. Јер закон само у § 425 г. з. говори о уговору на случај смрти који се закључује између два лица, док о уговору на случај смрти закљученом између мужа и жене закон изрично говори и детаљно описује тај и такав уговор. Из овога се мора извести закључак, да је по нашем закону само између мужа и жене допуштен тај уговор на случај смрти.

Али и ако би се супротно узело: Да два лица без обзира на пол и сродство могу закључити уговор на случај смрти, и да су према томе у конкретном случају имали права да закључе уговор на случај смрти Коста П. са уд. Јелицом, ипак је тај уговор без правне важности сада, а то са ових разлога:

Уговор на случај смрти је у ствари тестаменат сачињен од два лица, а што се види из § 425 у в. § 780 г. з. За његову важност потребно је да испуњава у погледу форме услове за тестаменат, а у погледу садржине да испуњава услове, који важе за уговор.

Кад је та ствар пречишћена, онда долази питање, да ли је то случај са овим њиховим уговором. То није случај са овим уговором, јер је тај уговор сачињен 1885 и по правилу *Tempus regit actum* да је ма ко од уговорача умро пре 24 јуна 1911 год. тај би уговор имао потпуну правну важност и произвео би жељене у њему последице, а које се огледају у томе, што би преживели уговорач наследио умрлога уговорача.

Али чим су оба уговорача доживела ступање на снагу допуне § 448 а. грађ. зак. од 24-V-1911 год. били су дужни да према томе јасном законском пропису поново напишу и код неспорних дела судије потврде тај њихов уговор на случај смрти. Јер је у томе зак. пропису предвиђено да сви тестаменти, а уговор на случај смрти је по форми тестамент, — сачињен по старом закону, по ступању на снагу тога зак. прописа, т. ј. по 24-V-1911 год. морају се за три месеца т. ј. најдаље до 24-VIII-1911 год. обновити ако су оба уговорача доживела то ступање на снагу § 448 а г. з.

Како је то све овде случај, јер је пок. Јелица умрла тек 1916 год., а тај њихов тестамент није обновљен у горњем року, то је исти без икакве важности.

Изгледа да Касациони суд није водио много рачуна о наведеном законском пропису, пошто се друкчије не може објаснити напред наведено мишљење Опште седнице Касационог суда.

Павле И. Павловић, адв.

Може ли се пресуда код среског суда донети у осуству окривљениковом и кад исти није раније саслушан.

Срески суд за град Београд донео је пресуду КПС 5497 у осуству окривљениковом који раније није био судски саслушан.

На заказани претрес окривљени није дошао, а позив је уредно примио. Суд је донео решење у см. § 382 од. I да се претрес држи у осуству окривљеника сматрајући да му лично присуство окривљениково није потребно, па пошто је проведен поступак донео је пресуду као што смо горе навели.

Државни Тужилац актом КПС 1690 изјавио је призив на пом. пресуду наводећи поред осталог да је пресудом повређен материјални закон, са других разлога а не нападајући одлуку суда што је пресуду донео у осуству окривљениковом.

Међутим Окружни суд за град Београд решењем својим КПр 429/33 по призиву Државног Тужиоца ништи пресуду Среског суда „да пресуда Среског суда није на закону основана, са разлога: што је пресуда донета у осуству окривљеног који уопште није саслушан никако од судске власти те су тиме повређени прописи §§ 398 к. п. с. у вези § 373 од II к. п. с., по којима је потребно да оптужени предходно буде саслушан од судске власти, па ако је позван уредно за претрес па позив не прими и не престане суду, онда се у његовом осуству може донети пресуда, што у овом случају није био случај“. Наводећи и друге повреде материјалног закона које немају везе са овим питањем Окружни суд ништећи пресуду у см. § 399 од. II к. п. враћа предмет на нови претрес истоме суду.

Изгледа да је оваква пресуда Среског суда могућа и са разлога: пропис § 373 од. II к. с. п. односи се искључиво на поступак пред судијом појединцем Окружног суда, по коме је потребно да окривљеник претходно буде саслушан да би се доцније у његовом осуству пресуда могла донети.

По § 373 к. с. п. чим суд нађе да лично присуство окривљениково није потребно може донети пресуду и у његовом осуству а не наводи нигде да је потребно да се окривљеник раније саслуша.

Срески суд одређује претрес на основу захтева и пријаве и без претходних извиђаја — § 376 к. с. п. а позив окривљеников за претрес у см. § 383 од I ст. II к. с. п. садржи и опомену да ће се претрес одржати и у његовом осуству или према § 384 од. II к. с. п. може да пошаље свога пуномоћника.

Па како се ови наведени закон. прописи односе искључиво на поступак код Среског суда према којима није потребно да је окривљеник предходно судски саслушан да би се у смислу § 389 од. II ст. I к. с. п. донела пресуда у осуству окривљениковом који није предходно саслушан, то тиме изгледа и да је могућа оваква пресуда.

Драг. Герасимовић

Судија среског суда за град Београд.

Сиромашко право не може се признати у поступку због таксене кривице — § 8. закона о суд. таксама. — (Касациони суд у Београду, Рек, 347/34 од 21 фебруара 1934 год.).

У спору Саве Ј. противу Министарства Војске и Морнарице пресудом Окружног суда за град Београд од 20 маја 1933 год. бр. 22109 осуђен је Сава као подносилац једног писмена да плати редовну и казнену таксу за правни посао о коме је сачињено ово писмо. У овоме спору, осуђени Сава као тужилац био је на основу признатог му сиромашког права ослобођен плаћања спорне и папирне таксе, па је користећи се овим ослобођењем изјавио жалбу противу поменуте пресуде не плативши таксу.

Касациони суд одлуком својом Рек — 347/34 вратио је цео предмет првостепеном суду са препоруком да од жалиоца наплати таксу за жалбу по ТБр. 230 зак. о таксама, наставши:

„Пошто ослобођење на основу сиромашког права, признатог за вођење парнице не може користити жалиоцу и у поступку по таксеној кривици, зато што § 8. зак. о суд. таксама не предвиђа да се може признати сиромашко право за поступак по таксеним кривицама, а и из § 1 зак. о суд. таксама види се, да се прописи зак. о суд. таксама не односе на овај поступак, те се има узети да се у поступку по таксеним кривицама примењују и даље одредбе закона о таксама од 1911 год. а напосе одредбе ТБр. 229 и 230“.

Иван Д. Пешковић
секретар Касационог суда у Београду.

За одређивање судске надлежности у висину тужбеног тражења кад ово гласи на страну валушу, улази и прим, који одређује Народна Банка. — (Касациони суд у Београду, Рек. 445 од 14. марта 1934. год.).

Фирма Пол и Комп. тужила је Велешком Првостепеном Суду Димчу Н. трг. и тражила да се осуди на плаћање 2, 14, 5, енглеских фунти за испоручену робу.

Велешки Првостепени Суд решењем бр. 12697/33 одбацио је тужбу као ненадлежном суду поднету, наставши:

„По § 27 грађ. суд. пост. и чл. 18 Уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти, првостепени суд надлежан је у грађанским споровима само за спорове које прелазе суму 500 динара, а по § 49 грађ. суд. пост. сваку тужбу која је ненадлежном суду поднета суд ће по званичној дужности одбити.

„Како је у овој тужби према извештају рачуновође овога суда вредност спора испод 500 динара, за који је спор надлежан општински суд, а не првостепени суд, то се има одбацити као тужба, која је ненадлежном суду поднета“.

По жалби тужиоца, Касациони суд примедбама III одељења Рек. бр. 445 од 14 марта 1934 год. поништио је ово решење са разлога:

„Јер кад је тужилачка страна у тужби тражила досуду тражене суме по курсу у време исплате, заједно са примом, онда је суд био дужан да

своју надлежност цени према суми целокупног главног потраживања у које поред курсне вредности тражене суме улази одговарајући прим, који се тужбом тражи, с обзиром на чл. 9 зак. о уговору између Државе и Народне Банке за извршење закона о новцу Краљевине Југославије од 11 маја 1931 год.“.

Иван Д. Петковић

За примену чл. 28. тач. 2., зак. о штампи, није довољно рећи да исправка износи више од два пута него што је изнео чланак, већ је потребно утврдити, да ли ова исправка није два пута већа од слога ствари, која се исправља. — Пресуда Касационог суда у Београду од 22. децембра 1933. год. Кре. 386.

Окружни суд за град Београд пресудом својом од 8. априла 1933. године К. ш. т. 67/32 ослободио је од оптужбе оптужене Ј. Т. и остале поред осталих дела и за дело из чл. 29. Зак. о штампи.

Касациони суд по ревизији приватног тужиоца, пресудом својом од 22. децембра 1933. године Кре. 386/2 на основу тач. 2. § 350 у вези §§ 351 и 352 крив. суд. пост. поништио је пресуду Окружног суда у колико се односи на ово дело са разлога:

„Ценећи ревизионе наводе приватног тужиоца по II делу, Касациони суд је нашао, да ревизиони наводи упућују на повреду формалног закона из тач. 6. §. 336. К. с. п., па с обзиром на ову констатацију налази, да је ревизија у овом погледу основана. Ово с тога, што чињенично стање о одлучним чињеницама није довољно образложено. Тако Окружни суд ценећи чињеницу, да ли је исправка одговарала пропису чл. 28. тач. 2. зак. о штампи сумарно наводи: „јер износи више од 2 пута него што је изнео чланак...“ а међутим није имао у виду законски термин и ценито, да ли је ова исправка, коју шаље приватно лице два пута већа од слога ствари, која се исправља, и о томе дао своје разлоге. Према овоме, одлука суда, о овим одлучним чињеницама, је нејасна и непотпуна, те су тиме испуњени услови за примену тач. 6. §. 336. крив. пост.“.

Јован Д. Смиљанић

секретар Касационог суда у Београду.

Прописи о роковима предвиђеним у § 87. од. II к. с. п. имају се, сходно пропису чл. 95. Зак. о штампи, примењивати и на рокове предвиђене по Закону о штампи. — Пресуда Касационог суда у Београду од 2. марта 1934. године Кре. 43).

Окружни суд за град Београд пресудом својом од 20. маја 1933. год. Кшт. 3/33, ослободио је од оптужбе опт. Н. З., за дело из чл. 52. зак. о штампи, налазећи да тужба у смислу чл. 89. зак. о штампи није поднета у року од године дана.

Противу овакве пресуде окр. суда, заступник прив. тужиоца изјавио је ревизију, коју је Касациони суд пресудом својом од 2. марта 1934. год. Кре. 43. уважио, са разлога:

„Узимајући у оцену ревизионе наводе заступника прив. тужиоца, да је Окружни суд погрешно што примењујући одредбу друге алинеје чл. 89. зак. о штампи, није имао у виду пропис § 87. к. с. п., по коме се у рок не рачуна онај дан од кога би рок имао почети, а који се рок има рачунати и за тужбе по закону о штампи, — Касациони суд је нашао, да је ревизија основана. Ово стога, што Окружни суд ценећи претходно питање о благовремености поднете тужбе у смислу од. II. чл. 89. зак. о штампи, да ли има извесних процесних претпоставки, које су потребне за вођење поступка односно због којих нема места гоњењу оптуженика, није узео у оцену и прописе о роковима предвиђеним у општем крив. поступку, који у своме § 87. од. II. к. с. п. предвиђа, да се у рок не рачуна онај дан, од кога би рок имао отпочети, а који се прописи о роковима из општег крив. поступка имају, сходно пропису чл. 95. зак. о штампи, примењивати и на рокове предвиђене по истом закону, пошто се ови прописи о роковима ни у чему не противе прописима закона о штампи. Па како је у овом конкретном случају инкриминисан чланак одштампан у листу „Правда“ 1. фебруара 1931. год., то се овај дан, по напред наведеном пропису § 87. к. с. п., не рачуна у рок за подизање тужбе, већ следећи дан, а то је 2. фебруар 1931. год.

„Према томе, како је прив. тужилац по II. од. чл. 89. зак. о штампи био дужан да подигне тужбу у року од године дана од дана штампања, који се дан штампања према напред наведеном не рачуна у рок, а његова је тужба примљена у надлежном суду 1. фебруара 1932. год., дакле у року законом предвиђеном, то је нетачно нахођење суда да ова тужба није благовремена“.

Јован Д. Смиљанић

За појам истинитости клевете, путем штампе, није потребно да оптужени докаже истинитост својих навода у свима појединостима, већ је довољно да докаже истинитост у њиховим битним деловима који чине суштину дела клевете. — Решење Касационог суда у Београду од 30. априла 1934. год. Кре. 481/2.

Окружни суд за град Београд, пресудом својом од 26. јануара 1932. год. Кшт. 21, ослободио је од оптужбе оптужене Д. С. уредника листа „Правда“ и Н. Ј. дописника истог листа из Сарајева, због дела из чл. 52. зак. о штампи, налазећи да су истинитост инкриминисаних навода доказали.

Касациони суд у Београду, ценећи ревизионе наводе приват. тужиоца управљене противу горње пресуде Окр. суда, решењем својим од 30. априла 1934. године Кре, 481/2, одбацио је ревизију приват. тужиоца, као неосновану, са разлога:

„Ревизиони наводи, да у радњи оптужених што су изнели да је Др. И. осуђен за насилну обљубу уместо за обешчаћење Д. Ј., стоји дело клевете из чл. 52. и 55. зак. о штампи, неосновани су. Једно што у чланку није ни речено да је Др. И. кажњен за насилну обљубу, већ само да га је зато оптужила Ј., друго што за појам истинитости клевете није потребно да оптужени докаже истинитост својих навода у свима појединостима, већ је довољно да докаже истинитост у њиховим битним деловима који чине суштину дела клевете. Према томе, кад су оптужени у овом конкретном случају доказали, да је Др. У. И. кажњен због обљубе коју је извршио над Д. Ј. обећавајући јој да ће је узети за жену, а није је узео, дакле, за обљубу

извршену преваром, они су доказали истинитост својих навода у њиховим битним деловима, јер по схватању нашег доба и нашег народа обљуба преваром по својим штетним последицама за углед њена извршиоца у свему се равна насилној обљуби, па је наше јавно мњење исто тако осуђује“.

Јован Д. Смљанић

Доставља државном шужиоцу у см. § 189. стечајног закона.

З. Р. адвокат из Београда као пуномоћник фирме Т. Т. из Сарајева актом својим М. Бр. 12587/33 престабио је Трговачком Суду у Београду: да је на основу приложеног извршног решења истога суда М. Бр. 2497/33 одобрено принудно поравнање ван стечаја З. Ф. трг. из Београда са свима повериоцима па и са његовим властодавцем, с тим да рокови плаћања имају тећи од 20-IV-1933. године. Па како дужник З. Ф. и после давно протеклог рока по поравнању фирме Т. Т. из Сарајева није платио ништа и како је због тога на основу §. 62. ст. II. закона о принудном поравнању ван стечаја доспела тражбина његове властодавке у износу 27444 динара и тиме дошла у опасност услед дужникове неспособности за плаћање, молио је Трговачки Суд да на основу §. 71. ст. зак. отвори стечај над имовином дужника З. Ф. трг. из Београда.

На рочиштима која је суд одредио на основу §. 71. ст. зак. заступник предлагача стечаја З. Р. остао је при предлогу стечаја, а дужник З. Ф. навео је да је заиста дужан фирми Т. Т. из Сарајева поменути суму према горе наведеном одобреном поравнању, с тим да је у немогућности да јој плати ни прву рату по овом поравнању; да и осталим повериоцима по поравнању такође није ништа платио и са њима постигао особен споразум о плаћању. Сада ради наплати својих потраживања како би регулисао своје обавезе према повериоцима из поравнања. За доказ овог свога навода поднео је у препису извршну пресуду Окружног Суда у В. Бр. 10863/33. по којој је осуђен М. Л. из Лајковца да му плати 35.000 динара са интересом и трошковима. Даље је навео да није више трговац јер радње више нема, за доказ чега је поднео оглас о одјави фирме у смислу §. 6. трг. закона потврђен код Трговачког Суда Бр. 27330 од 28-IV-1933. године. Изјашњавајући се о свом имовном стању навео је: да изузев потраживања нема никакве друге имовине ни покретне ни непокретне и да сада живи и зарађује као трговачки агент код фирме С. А. и Т. П. те да је приправан положити проказну заклетву у смислу §. 111. стеч. закона и поднети суду уверење о својој немаштини.

За овим је Трговачки Суд наредбом својом Ст. 19/2—1934. позвао предлагача да у смислу §. 77. стеч. закона ве-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

роватним учини да постоји који захтев за побијање односно да поднесе доказе да постоји која радња дужникова из §§. 27.—32. стеч. закона која би се у смислу §. 42. стеч. закона имала побијати тужбом управитеља у евентуалном стечају пак да положи суду 5.000 динара на име предујма за стечајне трошкове.

Предлагач стечаја по овој наредби суда није поступио већ је тражио да се по положеној проказној заклетви од стране дужника сва акта пошаљу Државном Тужиоцу.

За овим је Трговачки Суд решењем својим Ст. 19/3—1934. одбио предлагача од траженога стечаја с тим да на основу §. 77. ст. II. стеч. закона по извршности решења овај закључак објави а на основу §. 111. ст. зак. одреди рочиште за полагање проказне заклетве, а потом да се сва акта овога предмета на основу §. 189. ст. зак. доставе Државном Тужиоцу ради покретања кривичног поступка. Ово своје решење суд је образложио овако:

„Дужник З. Ф. према својој изјави на записнику Ст. 19/2—1934. г нема никакве имовине ни покретне ни непокретне изузев потраживања по пресуди Окруж. Суда у В. Бр. 10863, живи и зарађује као трговачки агент а своју је радњу одјавио за доказ чега је поднео оглас о одјави фирме потврђен код Трговачког Суда Бр. 27330/33. г. и при томе навео да је приправан о својој немаштини да положи проказну заклетву; па како заступник повериоца и предлагача стечаја у смислу §. 77. стеч. закона није вероватним учинио да постоји који захтев за побијање правних радњи дужникових које се у смислу §. 42. ст. зак. остварују тужбом у стечају, нити је по наредби суда 19/2—1934. г. положио тражени предујам за покриће трошкова стечајног поступка, већ на записнику тражио од суда да по положеној заклетви од стране дужника пошаље сва акта Државном Тужиштву, с тога је Суд решио као у диспозитиву“.

По благовремено изјављеном рекурсу од стране Ж. Ш. адв. из Београда, пуномоћника дужниковог, Београдски Апелациони Суд закључком својим Пл. Бр. 43/34. потврдио је горње решење Трговачког Суда Ст. 19/3—1934 као правилно и на закону основано, а изјављени рекурс под Ст. 19/5—1934. одбацио са разлога:

„Што не стоји рекурсни навод да он — дужник сад није трговац, јер потраживање проистиче из робе кад је био трговац, а поред тога дужник и сам признаје да је трговачки агент. Исто тако не стоји ни случај из §. 76. стеч. зак., јер дужник није доказао да има ма и једног личног веровника пошто се из решења о поравнању види да има веровника а није поднео доказе да је ове веровнике измирио и да их више нема. Не стоји ни навод из §. 189. стеч. зак., јер по овом пропису суд не достављати акта Државном Тужиоцу кад се одбије предлог за отварање стечаја због тога што дужник нема довољно имовине, а то пак што дужник има да прими по једној пресуди није доказ да ово и има јер није наплаћено, па се не може ни узети приговор дужника да је овим обезбеђен“.

Овом одлуком вишег суда дефинитивно је санкциониран у пракси §. 189. стеч. закона, по коме Окружни, односно Трговачки Суд има достављати сва акта стечајног предмета Државном Тужиштву ради покретања кривичног

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

поступка, када нађе, да постоји сумња да је дужник учинио ма које кривично дело или када одбије предлог за отварање стечаја само због тога што дужник нема довољно имовине ни за покриће стецинских трошкова.

Мих. Стевановић
суд. приправник.

ПРИКАЗИ

Др. Август Миржичка: Материјално кривично право (Trestni právo hmotné). Праг, 1934. XVI+414.

Редовни професор Кривичног права на Карловом универзитету у Прагу, признати криминалиста, писац многих ваљаних дела, студија и чланака, један од најактивнијих и најзаслужнијих радника на изградњи новог кривичног законодавства у Чехословачкој, г. др. Август Миржичка, објавио је у издању Друштва чехословачких правника своје најновије дело коме наслов исписасмо на челу ове белешке. Појава дела ове врсте одувек је наилазила не само на симпатичан пријем, него је сматрана веома корисном и добродошлом, јер закони ма колико били добри, потпуни, јасни, прецизни и савремени, увек изискују нова тумачења и нова систематска излагања и објашњења. То долази отуда што је живот у вечитом и непрекидном покрету, а закони се пишу у садашњости за будућност, док будућност ретко кад испада онаква какву је замислио законодавац, па се зато редовно појављују неслагања између поретка који закони прописују и онога фактичкога стања које време и живот носе и силом прилика намећу и друштву и његовим члановима. Та неслагања отклањају се понајпре законодавним путем: доношењем нових и изменом и допуном старих закона, затим разумном и смишљеном судском праксом, и најпосле, научним тумачењем закона и њиховим довођењем у склад са животом и његовим практичним потребама. Али доношење нових и изменом и допуна старих закона није увек ни технички изводљива ни практички целисходна. Технички није изводљива зато што и најмања озбиљна законодавна реформа захтева нова финансиска средства која се у данима кризе и опште привредне депресије тешко могу прибавити. Практички је нецелисходна зато што честе промене и измене закона слабе њихову снагу у очима народних маса. Оно што се често мења и допуњава нема сталности, а све што нема своје сталности не може имати у народу ни своје праве вредности. Судска пракса да би вредела, мора се усталити, а чим постане стална, она постаје несавремена, па самим тим и за животне сврхе непогодна. Једино наука није везана ни за какву сталност, већ је она, као пратилац живота, у сталном покрету и напредовању, па зато и једино у могућности да право и правне науке доводи у склад са животом и временом у коме се живи. Правни писци не само што сваки закон дубље промотре, његову садржину са свих страна и у свима правцима проуче, његове прописе јасније и концизније изнесу, у његове скривене и довољно нејасне одредбе продиру, његова основна начела на којима почива боље расветљују, његове празнине из самих његових одредби попуњују и недостатке отклањају, сав његов материјал своде у одређену органску целину и свему томе дају тачан, јасан и одређен смисао који искључује заблуде и колебања, већ они испитују и појаве које су тим одредбама претходиле, изнесе њихове узроке и указују на побуде које су руководиле законодавца у његову раду, а затим испитују појаве савременог живота, утврђују њихову правну природу и подводе их под правна начела позитивног законодавства, и на тај начин увелике олакшавају и правилно разумевање самих закона и

њихову правилну примену, јер оно што се боље разуме, то се правилније и примењује. Зато су озбиљни теориски радови не само од велике научне вредности, него и од неопходне потребе и велике практичне користи. У поремећеним друштвеним односима и несређеним приликама какве су настале после светског рата које су у многим земљама створиле више правних подручја са различним законодавствима, различним судским праксама и навикама, затим изазвале безброј измена и допуна старих закона и њихових објашњења и тумачења, као и доношење једне непрегледне масе нових закона и њихових измена и допуна, — радови теоричара су још потребнији и кориснији но што би то иначе био случај у редовним приликама. Јер и правом стручњаку често пута тешко се снаћи у том правном хаосу: одвојити важеће од неважећег, пронаћи свакој одредби њен прави смисао и све то довести у склад са друштвеним приликама и животним појавама којима треба дати правно решење. Наше судије и практични правници најбоље знају и осећају сву тежину те несређености и компликованости и закона и правних подручја. И Чехословачка република је земља са више правних подручја и са више закона и њихових новела. Зато једно овакво систематско дело, као што је *Материјално кривично право* г. д-ра Миржичке, морају и они искрено поздравити и оберучке прихватити, јер су његову појаву с подједнаком нестрпљивошћу очекивали и слушаоци универзитета и правници практичари: судије, адвокати и други. Г. др. Миржичка је већ при крају свога академског рада, па је своје пространо практично и теориско знање и богато искуство стечено дугогодишњим савесним и преданим радом на науци и васпитању академске омладине, као и активним учешћем у изради нових закона, — био најпозванији да изради једно систематско дело Чехословачког материјалног кривичног права. И он је то учинио овом најновијом књигом својом. Књига обухвата оба дела Кривичног права: општи и посебни, као и целокупно позитивно кривично законодавство Чехословачке републике. Цео материјал је обрађен по смишљеном плану и утврђеном програму; све установе Кривичног права и позитивног законодавства изложене су у њиховим основним и битним деловима са једном значајки подешеном концизношћу, прегледношћу и јасношћу; уз то се писац упуштао и у дубља теориска проматрања, па је чак на неким местима улазио и у разматрања контроверзних питања што књизи даје још већу научну вредност и изазива веће интересовање у читалачке публике. Наведена је без мало сва главнија књижевност страна и домаћа, а на крају је додан и врло прегледан регистар који знатно олакшава употребу ове иначе прегледне и корисне књиге. Зато ово најновије дело г. др. Миржичке можемо најтоплије препоручити свима који се желе упознати са садашњим стањем Чехословачког материјалног кривичног права и његовим основним начелима.

Д-р Илија М. Јелић

Живојин М. Перућ, проф. Права на Универзитету у Београду: Лично брачно право по Српском Грађанском Законнику. — Предавања на Коларчевом Народном Универзитету, Београд, 1934. стр. 90. Издање Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон А. Д.

Своја предавања по горњем предмету на Коларчевом Универзитету, нешто проширена и допуњена, објавио је г. проф. *Перућ* у овој књизи. И као што су пом. предавања изазвала велики интерес код слушалаца чије је присуство на истима било веома знатно, тако и ова књига побуђује велики интерес, јер потиче од најпознатијег нашег цивилисте.

Књига г. *Перућа* чита се необично лако. Стилски и материјом спремна за шире народне масе, она не губи ништа од своје научне вредности, пошто г. *Перућ* није ни једног тренутка заборавио, да је професор Правног факултета. Владајући целом овом материјом суверено, г. *Перућ* најтеже проблеме излаже лакоћом великог мајстора.

Књига се одликује сјајном документацијом нарочито у анотацијама где су такође изцрпно изучена поједина питања (цивилни или грађански

брак, полни однос у браку и ван брака, прелазак једнога супружника у нехришћанску веру као разлог за развод брака, питање конкордата, питање брачних правила и т. д.) уз исцрпну литературу и начелну критику свачијег мишљења.

Такви квалитети књиге, достојни њеног писца, најбоља су препорука и г. *Кон* је врло добро урадио, што је пружајући своја сретства, омогућио, да ова књига дође и у правничке и у неправничке руке као и у најшире народне слојеве, како би се о брачном праву, тако мало познатом код нас, добила једна општа а у исто време и стручна слика. Тиме се подиже општи интелектуални ниво најширих народних слојева и најбоље се служи првом и основном задатку Коларчевог Универзитета, на коме су предавања г. *Перића* поникла, а који се састоји у просвети вању народа.

Вој. М. Вујанац, адвокат: Порабни спорови, скраћени поступак §§ 655.—671. грађ. парн. пост. Београд, 1934. страна 40. Издање пишево.

Наш колега г. *Вујанац* добро је урадио што је се у горњој књизи позабавио порабним споровима и тиме бацио мало више светлости на немогућу материју о порабним уговорима из новог парничног поступка. У место да је тенденција законодавца да тежи упрошћавању односа између закупаца и закуподавца, нови прописи из новог поступка те односе непотребно компликују, тако да је се и стручњацима у њима тешко снаћи. Прва ревизија новог поступка, до које мора ускоро доћи, а новим Финансиским законом за 1934-35. годину ударена је прва бреша амандирању овог поступка, мора радикално изменити прописе који се на порабне уговоре односе, уз поправку језика.

У горњој књизи писац се прво бави закупом у опште с погледом на терминологију из новог закона, па порабне спорове дели на оне о закупу, о најму и о наполици, да затим пређе на поступак, надлежност, разне врсте поступка, отказивање, рочишта, доношење пресуда, правне лекове, извршења, прећутно обнављање уговора и таксе. На крају су дати обрасци у вези са отказима.

Због своје краткоће, прегледности и јасноће, као и због прецизно изведених закључака, горња књига г. *Вујанца* је за препоруку свима онима које интересује питање спорова у вези са закупом, а у првом реду адвокатима, који практично имају да издрже највећу борбу са стилем, језиком и осталим компликацијама у вези са порабним прописима из новог поступка.

Dr. Lavoslav Šik, Rechtsanwalt in Zagreb: Die Devisenvorschriften in der Advokaturpraxis. Übersetzung zweier Artikel aus dem „Odvjetnik“, dem Organ der Advokatenkammer in Zagreb, Heft Nr. 5 Mai 1934. und Heft Nr. 6 vom 12. Juni 1934.— Zagreb 1934. S. 28.

У горњој књизи г. *Др. Лавослав Шик* објавио је преведене на немачки своја два чланка из Одвјетника бр. 5 и 6 из 1934. год. под насловом: Који се течај има примјенити код плаћања фактура с иностраном валутом у динарима?, и Смије ли одвјетник изручити новац убран за иноземну странку? Оба чланка привукла су пажњу наше јавности својом стручношћу и актуелношћу.

Први чланак третира питање берзанског прима у нашој јуриспруденцији, једне рђаве институције која је задала велике тешкоће нашим судовима, а други чланак даје објашњење како ће адвокати поступити са новцем који су наплатили за иностраног клијента с погледом на постојећа девизна и валутна ограничења.

Како смо ми адвокати позвани да се овим питањима бавимо и пред судовима и као саветодавци наших странака, то ћемо по два горња питања наћи веома добра излагања у горњој књизи г. *Др. Шика*, чиме ће нам овај посао у многоме бити олакшан.

Преведени на немачки језик, горња два чланка добијају шири публицитет, те за њих може и међународна јавност сазнати, а они још један пут потврђују стручност писца г. *Др. Шика* по питањима трговачког права и адвокатског професионализма, што нам је особито драго да још једном констатујемо.

Др. Душан Узелац: Клиринг у теорији и пракси. Београд 1932. стр. 129. Издање Књижарнице Геце Кона. — *К. М. Љубисављевић*: Платни промет са иностранством (друго попуњено издање). Београд, априла 1934. стр. 143. Издање пишчево. — *Ранко М. Брашић*: Девизно-валутни прописи и наша спољна трговина, са предговором *Ђорђа Давидовића*, Београд, 1934. стр. 110. Издање ревије „Економско-финансиски животи“.

Све три књиге посвећене су у главном валутним прописима и платном промету са иностранством. Оне објашњавају ову веома компликовану правну материју у којој је се тешко снаћи без стручних коментара. То је и натерало горње писце да више практично него теориски, али и са свима елементима из теорије, објасне у својим књигама све оно што је важило и што данас важи у овом великом правном домену и да извуку потребне закључке, у главном мало похвалне по девизно валутна ограничења.

Г. *Др. Узелац* је се први, на самом почетку склапања клириншких споразума, позабавио стручно клирингом, давши му систематику у теорији и пракси. Преко општих разматрања о клирилгу и о клирингхаусу, нарочито у односу на девизне прописе, писац је изучио клириншке уговоре како са њихове економско-финансиске тако и са правне тачке гледишта, да на завршетку објасни значај клиринга у трговинској политици и изложи банкарску технику клиринга.

У закључку г. *Др. Узелац* се у главном изражава повољно о клириншким споразумима који су израз неминовности везане за болесно стање изазвано девизним и валутним ограничењима. Све док то болесно стање траје, клиринг ће помагати и слабим и јаким државама и служиће као реакција на пооштрене девизно-политичке мере разних држава.

На крају писац закључује: „Крајњи циљ коме треба да тежи девизна политика свих европских држава са циклусом својих мера и метода, јесте слобода девизног промета. Ова сјајна начела прокламована на Инсбрушкој конференцији треба да добију своју свечану потврду у инаугурисању слободе девизног промета, јер без обнове поверења у једну валуту нема њене стабилности, а без слободе девизног промета нема поверења у валуту“. Јер, када слобода девизног промета буде једном успостављена, нестаће и кризе поверења, и бекства капитала, и нестабилности курсева, и клириншких уговора, и црних берза. Цео континуитет експеримената — од девизне централе до клириншких уговора — оставио је европским народима у њиховој послератној финансијској историји једно велико али скупо плаћено искуство. Крај томе тешком искуству треба да буде: победа начела слободе девизног промета!“

Ове речи, које потичу од великог стручњака из области девизне политике, треба меродивно да чују. Изгледа да то није случај, јер од 1932. год., кад је изашла горња књига, ми идемо у све већем степену девизним ограничењима, што кочи наш промет са иностранством и у крајњој линији утиче на пасивност нашег трговинског и платног биланса и буџетске дефиците, што све једна добра девизна и валутна политика треба да избегава.

Г. *К. М. Љубисављевић* издаје већ друго издање своје књиге, пошто је прво издање, преведно и на немачки и француски језик, такорећи разграбљено. То је доказ да је и ова књига добро дошла да објасни многа ограничења у нашем платном промету са иностранством.

Док је г. *Др. Узелац* дао једну систематику клиринга са потребним примерима из закључених клириншких уговора којима је и текст објавио, дотле се г. *Љубисављевић* бави на првом месту иностраним потраживањима код нас у разним динарима од десет врста, из чега излази, да је се у овој

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS
 материји страховито тешко снаћи нарочито кад треба за које динаре одредити тачно врсту којој припада.

Писац даље излаже иностране земље са клириншким и неклириншким споразумима, посвећујући свакој од њих нарочиту пажњу уз ознаку трговинских односа и најважнијих одредаба из клириншких споразума у колико постоје. Кратка објашњења дају читаоцу практична упуства да се лакше снађе у лавиринту прописа.

Г. *Љубисављевић* износи у Уводу своје књиге развој наше спољне трговине, из кога се види, да је наш трговински биланс у времену од 1920. до 1933. год. био пасиван за око 7 милијарди динара. Девизна ограничења су дошла да умање ефекат ове пасивности нашег трговинског биланса. Ти прописи, вели г. *Љубисављевић* утицали су да се у нашем трговинском билансу за 1931. год. појави активни салдо од 1 милиона динара, који се већ наредне године попео на 195 милиона динара а који прошле 1933. године престава 495 милиона динара.

Писац је ову материју добро систематизовао, али јој није дао ову стручну критику какву нам даје г. *Др. Узелац* у својој књизи без обзира да ли ће се то коме допасти или не. Јер, кад се пише стручно и добро-намерно о нечему што судбоносно утиче на трговински и платни биланс наше земље, мора се узети одређен став и мора се рећи где то води. То је главна примедба коју овој иначе доброј књизи упућујемо.

Књига г. *Брашића*, последња по реду излагања, одликује се веома прецизним закључцима основаним на сјајној документацији. Он је своју књигу замислио као потпун систем предратних и поратних девизно-валутних прописа, спроводећи их кроз разне фазе наше девизно-валутне политике. Затим је се позабавио утицајем ових прописа на нашу спољну трговину у поратном периоду до краја 1933. године, опет под разним девизно-валутним ражимима, да на крају да једну теорију о вредности новца у вези са утицајем рестриктивних мера на курс и волумен спољне трговине у опште а нарочито на курс наше спољне трговине у вези са стањем динара.

За многе, књига г. *Брашића* биће право откриће, нарочито ако се његови закључци упореде са закључцима г. *Љубисављевића* односно нашег трговинског биланса из 1933. год. „Повећање нашег извоза у овој (1933. год.) свакако да има свога основа у овим околностима: принос пшенице према ономе из 1932. год. повећао се за 80%, док је принос кукуруза пао за 23% према 1932. год., која је рекордна за кукуруз у поратноме периоду“. „... Наш се увоз додуше није повећао, али зато треба тражити и даље објашњење у околности да се куповна моћ нашега потрошачког света није побољшала. Свакако има удела у овоме и развитак наше домаће индустрије, са којом и поред кризе и тешкоћа у којима се индустрија налази, можемо бити задовољни“ (стр. 89).

Што се тиче флукуације динара, разлог због чега веле поборници девизно-валутних ограничења ова последња и постоје како би се тобож динар стабилизовао, г. *Брашић* ову појаву објашњава другим разлозима статистички доказујући, да је динар био много стабилнији у периодима слободног девизно-валутног промета и да је највеће флукуације баш имао онда када су важили законски прописи о регулисању девизно-валутног промета (стр. 103).

Закључци: рестриктивне мере нису постигле жељене резултате ни у утврђивању и стабилности курса динара ни у погледу развоја наше спољне трговине, из чега се намеће повратак на слободан девизно-валутни режим.

Као што се из наших излагања види, све три горе наведене књиге заслужују највећу пажњу наше јавности и могу их читати како правни и економско-финансиски стручњаци тако и шири народни слојеви, јер се у њима стручно, али и довољно популарно, излаже механизам онога што се у крајњој линији манифестује великим флукуацијама динара, развијањем разних недопуштених махинација у циљу изигравања строгих законских прописа, пасивношћу нашег трговинског и платног биланса и буџетским

дефицитима, све оно дакле, што мора свакога да интересује, јер тежину тога свако на себи у најразноврснијим облицима осећа и подноси.

Милосав Васиљевић: Правци сутрашњице у Етици, Политичкој економији, Политици. Београд, 1934. год. стр. 142. Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д.

Као што писац у предговору каже, циљ је ове књиге „да с једне стране покаже тесну везу која постоји између друштвених и природних појава, а с друге стране, да све друштвене појаве прикупи у једну целину“. То доводи писца до сасвим новог појма, појма координације у природи. Под тим перспективама треба посматрати све проблеме које писац у горњој књизи излаже. Идеја, као што видимо, оригинална којом су се писци мало бавили, а правни писци готово никако.

Пошто је дао солидан основ својој доктрини у Уводу г. *Васиљевић* је поделио домен природних наука и друштвених појава, систематизовао своја излагања на координацију у природи, етички проблем, економски проблем и политички проблем, у виду кратких чланака, у којима обрађује по једну грану из целог комплекса проблема у вези са науком коју излаже. Нарочито су од интереса излагања о политичком проблему, где је изнет развој друштва и његове организације од силе до демократије, уз интересантне опаске о подели власти.

Све то заслужује нарочиту пажњу, јер г. *Васиљевић* показује дубоко познавање проблема које изучава, што је опет разлог да се ова књига препоручи свима онима који не желе да у књигама читају оно што је већ једном речено, већ траже од писца оригиналне идеје и излагања.

Др. Фрања Горшић, Генерални инспектор унутрашње управе: Заштита државине (поседа) у Србији са посебним обзиром на подручје Апелационог суда у Београду. Посебан отисак из *Рандине Споменнице*. Праг 1934. год. стр. 35.

Г. *Др. Горшић,* и ако Словенац, задужио је правну књижевност на српско-хрватском језику у ћирилици многим својим запаженим радовима и делима специјално из области управног и процесног законодавства, нарочито са два одлична коментара оба ова поступка. Тако се г. *Др. Горшић* афирмирао као одличан коментатор нових закона о управном и грађанском поступку. Сем тога г. *Др. Горшић* се повремено јавља у разним часописима у Београду, Загребу и Љубљани а наш *Бранич* је задужио својом запаженом расправом у прошлом броју о међупредлогу за утврђење.

Овај рад интересантан је што о једној институцији из српског права пише правник Словенац и то са необичним познавањем предмета и обилне литературе о њему. Изгледа, да пишући горњу расправу г. *Др. Горшић* није пропустио да наведе и прочита ни једно дело које се бави државином и то почев од *Димитрија Машића* и *Андре Ђорђевића*, па преко *Штевана Максимовића*, гг. *Живојина Перића* и *Др. Лазара Марковића* до *Србислава Ковачевића*, гг. *Др. Гојка Никетића*, *Др. Штевана Сагадина*, *Ђурице Ђорђевића*, *Др. Михаила Илића* и *Љубомира Радовановића*. Теорија и пракса изложени су уредо.

Своја излагања г. *Др. Горшић* је поделио на стање пре ступања и на стање после ступања на снагу новог парничног поступка. У првом делу изложио је ову материју у грађанско-правном, кривично-иступном, управно-правном и управно-судском смислу, са свим потребним елементима за разумевање ове правне институције, навођењем односних текстова и правним мишљењима многобројних аутора. У другом делу, писац се бави интересантним излагањима о дерогацији § 375 а. каз. зак. за Краљевину Србију и § 200. срп. грађ. зак. ступањем на снагу новог парничног поступка. На крају, дат је резиме рада на немачком језику.

Пишчева излагања су веома значајна и интересантна. Сва су поткрепљена теоријом и праксом, поред тога што су многа веома спорна. Али све одаје г. *Др. Горшића* као правника који је одлично ушао у ову тешку материју с погледом на стање науке и праксе на српском делу наше др-

WWW.UNILIB.RS

жаве. Сем тога, овај рад је значајан као посвећен *Ранди*, великом Чехословаку и правнику, који је и сам објавио најзначајније ствари из области државине а пријатно нам је што нам је се дала прилика да овај рад прикажемо у овом броју *Б р а н и ч а*, који је и сам посвећен *Ранди*.

Како се после прочитања овог рада многи правни појмови разбистравају јер државина и као правни појам и као правна институција није довољно објашњена, то ће нашим правницима одлично послужити горње дело писано са дубоким познавањем ствари и великом љубављу према предмету.

Др. Адам П. Лазаревић, судија и хонорарни наставник Универзитета: Савремени правни проблеми. Расправе и чланци. Београд 1934. год. Издавачко и књижевско предузеће Геца Кон А. Д. Стр. 200.

Приказивање горње књиге г. *Др. Лазаревића* има своју изузетну важност с тога, што је се г. *Др. Лазаревић* први пут као правни писац појавио у *Б р а н и ч у* 1925. год. расправом: Судски казни регистар, која је такође у овој збирци објављена. Сем тога, г. *Др. Лазаревић* је се више пута јављао у *Б р а н и ч у* тако да његово име нашим читаоцима није непознато.

Г. *Др. Лазаревић* је озбиљан и солидан правни писац. То је се видело од првог његовог рада. Његове расправе и чланци с тога су били предмет нарочите пажње правника и правних писаца, јер су биле солидно и озбиљно написане, а сем тога, што је врло важно, нису губиле везу са животом. У вези са овим, нарочито је значајан рад г. *Др. Лазаревића* на коментарисању судске праксе, где су теорија и пракса биле подједнако заступљене.

Писац је своју збирку поделио у пет делова: грађанско право и општа теорија права — 13 радова, социјално осигурање — 2 рада, трговачко и менично право — 4 рада, судски грађански поступак — 3 рада, судски кривични поступак — 2 рада, свега 24 рада. У овој збирци објављено је и пишево приступно предавање на Београдском правном факултету: *Тумачење закона и судска пракса*, које је у своје време врло лепо примљено у правничким редовима.

Као сталном сараднику *Б р а н и ч а* и трудбенику на истом послу — истраживању правде, уз задовољство што приказујемо г. *Др. Лазаревићу* његову прву збирку расправа и чланака и најтоплију препоруку свима правницима, ми желимо г. *Др. Лазаревићу* много успеха на научном пољу које право и правне науке пружају свима солидним и озбиљним правницима.

Др. Видан О. Благојевић
адвокат.

Др. Борђе Ж. Мирковић доцент Универзитета: Јавно трговачко друштво као правно лице (с нарочитим освртом на српско законодавство). Пишево издање. Београд 1934. стр. 84.

Ова правна монографија дошла је као нешто што се је с нестрпљивом очекивао у редовима оних које је то питање занимало, нарочито, у круговима практичара, адвоката и судија.

Писац је на један приступачан и јасан начин показао и доказао, да је јавно трговачко друштво правно лице и да га, тако исто, сматра и наше позитивно законодавство.

Дело износи само 84 стране — поред позивања на судску праксу — али је пуно доследно изведених закључака и одлучних гледишта, који имају ослонца у законским текстовима.

Ко прочита ову корисну књигу мора се, потом, од ње одвојити са прецишњеним појмом, да је јавно трговачко друштво морална личност.

Носиоци фирме су, по природи ствари, физичка лица. Фирма се састоји из људске делатности а најчешће и из имовине. Физичка се лица у фирми губе као правне личности субјект у праву и појављује се као сред-

ство — полуга ако се сме рећи — за развијање привредне делатности каси и за искоришћавање унете имовине све то, у крајњој тачци, ради остварења циља постављеног јавном трговачком друштву. Још и више. Будући да се физичка лица у фирми (јавном трговачком друштву) апстрахују, — она у јавно трговачком друштву и немају никаква актуелна права (у погледу на делатност и имовину) већ само виртуална права, права, која ће се, евентуално, остварити при повлачењу тих лица из друштва односно при његовом ликвидирању.

То, ипак, што ортаци извлаче корист од фирме, — не значи да је та корист и неминовна, јер право свакога ортака на добит зависи од ортачког уговора и од повољних прилика под којима је јавно трговачко друштво развијало посао.

Нема ли фирма успеха у једном моменту, немају ни ортаци право на добит.

Дело је за сваку препоруку. Уз врло логично теориско излагање овога питања налазе се и други случајеви из судске праксе. — Узгред буди речено, судска пракса оставља на читаоца утисак да, и ако заступа пишево мишљење, ипак није довољно смела и изрична при доношењу одлука у овој материји.

Вредно је напоменути да је један појединачни суд стао на исто гледиште као и д-р г. Мирковић а да Дирекција пореза при Министарству Финансија доноси исто решење у односу на инокосну фирму, што долази као неминовна, логична последица.

Језик је у књизи чист, стил течан, што је све за похвалу у наше време опште језичке пометње.

Душан П. Мишић,
судија — Београд.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

ЗАПИСНИК

XX седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду одржане 30. маја 1934. г. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Заменик претседника Милан Драговић, чланови Одбора: Војислав Милошевић, Др. Иван Рибар, Др. Миленко Стојић, Трипко Жугић, Владимир Симић, Љубиша Димитријевић, Драгомир Ивковић, Лука Пешић, Младен Цинцар-Јанковић, Др. Јанко Олип, Др. Видан Благојевић. Милорад Павловић.

Извинили се због недоласка: претседник Др. Драгутин Јанковић, чланови Одбора: Савко Дуканац и Милан Живадиновић.

Заменик Претседника Милан Драговић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Владимиру Симићу да реферише по предметима из свог делокруга. По реферату секретара Симића доносе се ове одлуке:

Одобрава се Бранку Нешићу упис у именик адвоката са седиштем у Краљеви, пошто је дисциплинско веће код Касационог Суда нашло да је достојан поверења.

Одобрава се упис у именик адвоката Војиславу Бранисављевићу са седиштем канцеларије у Кладову.

Одобрава се Сими Бенвенисти-у упис у именик адвокат. припр. на вежби код Исака А. Левиа, адв. из Београда.

Брише се из именика адв. приправника Алекса Танасијевић, под 1. априлом 1932. године, пошто је постао чиновник Народне Банке у Београду.

Одобрава се упис Стевану Јанићу у именик адв. приправника на вежби код Бранка Обрадовића, адв. у Београду. Време му се има рачунати од дана пријаве т. ј. од 6. јула 1932. год. према акту Бр. 1352 од истог датума. Питање раније вежбе од 2. авг. 1931. до 6. јула 1932. год. решиће се накнадно кад буде тражио потврду вежбе.

Прочитан је извештај Одбора Тројице за процену бруто прихода адвоката у Београду према тражењу пореске управе у Београду, па је исти примљен за изменама, које ће се унети у списак, који се има доставити Пореској Управи.

Зам. Претседника Милан Драговић закључује седницу у 8.40 час. поподне.

Записник је прочитан и примљен.

Следују потписи зам. претседника и чланова одбора.

ЗАПИСНИК

XXI седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду одржане 13. јуна 1934. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Зам. претседника Милан Драговић, чланови одбора: Савко Дуканац, Др. Миленко Стојић, Тришко Жугић, Др. Видан Благојевић, Владимир Симић, Милорад Павловић, Милан Живадиновић, Лука Пешић, Младен Цинцар-Јанковић, Војислав Милошевић, Др. Јанко Олип, Др. Иван Рибар.

Извинили се због недоласка: претседник Др. Драгутин Јанковић, чланови одбора: Љубиша Димитријевић, Драгослав П. Ђорђевић.

Заменик претседника отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч секретару Влад. Симићу, да реферише по предметима из свог делокруга. По реферату секретара Симића доносе се ове одлуке:

Одобрава се Др. Владиславу М. Гучићу упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Београду.

Одобрава се Александру Ж. Поповићу упис у именик адвоката са седиштем канцеларије у Крушевцу.

Брише се из именика адвоката Живко Павловић, бив. адв. из Бољевца под 19. мајем 1934. год. као даном његове смрти а за преузиматеља канцеларије његове именује се Милутин Стевановић, адв. из Бољевца. Уједно удови пок. Павловића на име помоћи одобрава се 1.000.— динара.

Прима се знању извештај Др. Милана Христића, адв. у Београду, да ће га за време осуства заступати адвокат Ђорђе Ступаревић из Београда у смислу § 25. Зак. о адвокатима.

По молби Др. Милоша Дробњаковића Бр. 1293/34. решено је, да се решење сада не доноси већ да се предмет да секретару Симићу да на идућој седници реферише.

Одобрава се Вељку Чулићу упис у именик адв. приправника на вежби код Др. Риналда Чулића, адв. у Београду.

Одобрава се Милану Р. Матићу упис у именик адв. приправника на вежби код адвоката Петра Радојковића у Београду.

Одобрава се Велимиру Д. Милутиновићу упис у именик адв. приправника на вежби код Аркадија Милетића, адв. у Београду.

Одобрава се Милошу С. Ратковићу упис у именик адв. приправника на вежби код Радована Никодијевића, адв. у Београду.

Одобрава се Војиславу Обрадовићу, адв. приправнику из Шапца прелаз из канцеларије Драгомира Петровића у канцеларију Стевана Којадиновића, адв. у Шапцу.

Одобрава се Миши Ј. Бенвенисти-у упис у именик адв. приправника на вежби код адв. Галијана Фрање у Београду.

Одобрава се Александру Трифунцу, адв. припр. из Београда прелаз из канцеларије Душана Димитријевића у канцеларију Душана Маринковића, адв. у Београду, с тим, да Душан Димитријевић извести Комору о дану када је из његове канцеларије изашао.

Брише се Лазар Вујановић, адв. приправник из Крагујевца, из именика адв. приправника под 21. мајем 1934. год., пошто је постављен за судског приправника.

По молби Живана Митровића Бр. 1315/34. решено је, да се предмет упути Одбору за контролу вежбе.

По пријавама Радослава Богдановића Бр. 1146/34. и Петронија Вишњића Бр. 1313/34. решено је, да се предмет преда Одбору за контролу приправ. вежбе.

Затим се прешло на реферисање и доношење одлука по предметима из делокруга секретара Љубише Димитријевића, које се по закону не могу објављивати.

Члан Одбора Видан Благојевић реферише да г. Мирко Авакумовић, писар Мин. иностраних послова тражи хонорар за свој рад у Браничу „Извештај са првог конгреса правника у Братислави“, па је решено да му се исплати дин. 120.— рачунајући, према његовом акту, 20 дин. од стране.

Члан Одбора Лука Пешић пита да ли је Комори што познато о томе како стоји питање адвокатске тарифе за целу земљу.

Члан Одбора Милан Живадиновић коме је ово питање познато извештава о стадијуму у коме се данас налази питање адвокатске тарифе. Извештава да је тарифа израђена али да је Министар Правде није прегледао, но да је на интервенцију Савеза Комора Министар Правде обећао, да неће дефинитивно прописати тарифу док је претходно не достави Адвокатским Коморама на мишљење.

Заменик Претседника Милан Драговић закључује седницу у 8.05 час. по подне.

Записник је прочитан и примљен.

Следују потписи Заменика Претседника и чланова одбора.

ЗАПИСНИК

XXII седнице Одбора Адвокатске Коморе у Београду, одржане 27. јуна 1934. год. у 6 час. по подне у Београду.

Присутни: Претседник Др. Драгутин Јанковић, чланови одбора: Вој. Милошевић, Савко Дуканац, Др. Миленко Стојић, Трипко Жугић, Др. Видан Благојевић, Владимир Симић, Милорад Павловић, Милан Живадиновић, Љубиша Димитријевић, Лука Пешић, Младен Цинцар-Јанковић, Др. Јанко Олип, Драг. П. Ђорђевић, Др. Иван Рибар, Сима Алкалај.

Претседник Др. Јанковић отвара седницу у 6 час. по подне и даје реч г. Трипку Жугићу да реферише по предмету Живана Митровића.

Након реферата решено је, да се Живан Митровић уведе у именик адв. приправника на вежби код Здравка Тодоровића. Вежба да му се рачуна од дана пријаве.

Реферише секретар Влад. Симић:

Доносе се ове одлуке:

Брише се из именика адвоката Др. Владимир Гарашанин због оставке под данашњим а за преузиматеља именује се Петар Јовановић-Добарац, адв. из Београда.

Брише се из именика адвоката Милутин Милошевић, адв. из Крагујевца услед оставке, а за преузиматеља именује се Душан Јанићијевић, адв. из Крагујевца.

Одобрава се Др. Милошу Дробњаковићу упис у именик адв. приправника на вежби код Др. Емера Тартаље, адв. у Београду.

Одобрава се Милошу Ј. Исаковићу упис у именик адв. приправника на вежби код Др. Драгомира Ј. Исаковића, адв. у Београду.

Одобрава се Драгољубу М. Маринковићу упис у именик адв. приправника на вежби код адвоката Боривоја Каменовића у Београду.

По молби Саве Ракина за упис у именик адв. приправника, решава се, да се од Адв. Коморе у Загребу тражи детаљан извештај.

Одобрава се Стевану С. Поповићу, адв. припр. прелаз из канцеларије адвоката Др. Живана Лукића у канцеларију Владимира Мишића, адв. у Београду.

Одобрава се Крсти Балићу упис у именик адв. приправника на вежби код Славка Мијатовића, адв. у Београду, а брише се из канцеларије Др. Милана Христића, с тим да му се стаж не прекида.

Брише се из именика адв. приправника Стојан Ивезић под 15. VI. 1934. год. по одјави принципала због болести.

Брише се из именика адв. приправника Др. Мирко Мермоља под 10. VI. 1934. год. по одјави принципала.

Брише се Милорад Токмановић из именика адв. приправника под 15. VI. 1934. год. по одјави принципала.

Брише се из именика адв. приправника Леон А. Амар под 26. VI. 1934. год. по одјави принципала ради ступања у држ. службу.

Брише се Милош Кузман из именика адв. приправника под 20. VI. 1934. год. по одјави принципала.

Одобрава се Андрији Барјактаревићу упис у именик адв. приправника на вежби код Павла И. Павловића, адв. у Београду.

Решено је да се наредбом позову сви адвокати, који су бесправно преселили своје канцеларије да у року најдаље до 1. септембра 1934. год. регулишу своја пресељења; у противном брисати их из именика.

Претседник закључује седницу у 8 час. по подне.

Записник је прочитан и примљен.

(Следују потписи Претседника и чланова одбора).

БЕЛЕШКЕ

Прва посета југословенских правника бугарским правницима у Бугарској

Одмах по одласку бугарских правника из Београда после учешћа на Конгресу у Братислави у септембру месецу прошле године, поставило је се питање посете југословенских правника бугарским правницима који су у томе смислу изразили жељу на свом повратку у Бугарску. И пројектовани пут у зиму прошле или почетком ове године одлаган је све до почетка јула ове године, када је дефинитивно утврђено да се иде у Бугарску.

Припреме су врло брзо учињене и уз велико одушевљење кренуло је се

на пут бродом „Карађорђе“ 5. јула низ Дунав да се стигне у Видин идућег дана 6. јула после подне.

Видин је врло срдачно дочекао југословенске правнике. Уз бугарске правнике многобројно грађанство клицало је југословенским правницима и Југославији уз узвраћање истих поклика наших правника у Бугарској. Одушевљењу није било краја ни на банкету, ни при испирању за Софију, нити на успутним станицама, све до Софије, где је се стигло 7. јула изјутра и где је дочек био нарочито срдачан уз топле добродошлице и многобројно учешће најистакнутијих бугарских правника и народа као и наших званичних преставника. После

WWW.UNILIB.RS

дочака и друге партије учесника водочек, прешло је се на заједнички ручак где је поново дошло до обостраних спонтаних манифестација.

Недеља 8. јула била је посвећена посети Претседнику владе и Министру правде г. *Кимону Георгијеву* од кога су југословенски правници добила општа сазнања о недавном преврату и намераваним реформама. И ако и сам рањен у два маха, у српско-бугарском и великом рату са тешком повредом у оку, г. Претседник Владе није се устручавао да нагласи, да је баш то знак да не треба да се оно старо понови.

Свечана академија протекла је у срдачној атмосфери: говори гг. *Аврамова* и *Др. Полишеа* пропраћени су многобројним манифестацијама пријатељства што је се такође поновило и приликом конференција гг. *Др. Јосица Фаденхехста* о обичајном праву у бугарској јуриспруденцији и *Др. Драгољуба Аранђеловића* о брачним и наследним прописима из предлога новог југословенског Грађанског законика.

Пошто су положени венци на гроб песника *Ивана Вазова* и на споменик великог бугарског борца *Левског*, бугарски и југословенски правници узели су корпоративно учешће на банкету у Унион-паласу, који је у њихову част приредио Министар претседник и Министар правде г. *Кимон Георгијев*.

Појава г. *Георгијева* изазвала је спонтане обостране манифестације што је се у много већем обиму поновило кад је г. Министар правде узео реч, први пут од 19. маја, да јавно изрази своје и своје владе осећаје приликом наше посете Бугарској. Говор г. *Георгијева*, који је преношен радиом и објављен у јавности, довољно је познат. Треба само нарочито подвући да је г. *Георгијев* говорио друкчије него што је се до сада од стране званичне Бугарске говорило кад је у питању наша земља, и да је уз одушевљење које је и њега захватило, његов говор ипак израз разума и памети који налажу политику мирног споразума између наша два народа.

Г. Министру правде одговорили су гг. *Др. Јосиц Шиловић*, *Др. Драгољуб Аранђеловић* и *Др. Косијер*, величајући почетак рада на зближењу наша два народа, уз напоре који се обострано улажу.

Посета Пернику, Дупници, Св. Ивану Рилском и његовом манастиру пружила је прилику нашим правницима да виде како изгледа у народу расположење за нов покрет. Уз огромно своје рудно благо, своје модерне социјалне институције, Перник са својих 7.000 радника веома је срдачно дочекао и испратио југословенске правнике. Дупница, мало симпатично место под Рилом, дала им је прилике да осете сву спонтаност одушевљења онде где је се до сада сасвим друкчије говорило. Најзад, манастир Св. Ивана Рилског, у свој својој импозантности и горастасном природном оквиру, пружио им је свеже историске успомене кад се српско име није двојило од бугарског. Манастирска црква обновљена 1834. год дакле равно пре сто година чува и данас све Немањинске свече уз почастино место дата Св. Сави, а на иконостасу, поред бугарског грба, налази се још и сад потпуно очуван српски грб.

У тај историски кадар унео је преподобни ахримандрит г. *Флавијан* срдачне речи добродошлице и приредио у манастирској цркви молетствије за здравље и дуг живот Суверена оба народа и Њихових Домова, обе војске и оба народа, позвавши све присутне да целивају мошти Св. Ивана Рилског, једног од највећих словенских светаца. Пошто је се срдачно нарочито манифестовала за софром кад је г. *Флавијан* отворио беседе срдачним речима и дао прилике да му исто тако срдачно одговоре бугарски и југословенски правници, сутра дан је се морало поћи натраг у Софију, после срдачног испраћаја од братије манастирске.

Повратак у Софију, кроз дивне пределе Бугарске, водио је преко највеће електричне централе у Бугарској, „Гранатоида“ где је се дала прилика неким истакнутим бугарским правницима, да афирмирају своја нова осећања, уз демантовање старих.

У Софији заврши банкет скупио је све наше и бугарско правништво. Г. г. *Никола Георгијев* и *Бојаџијев* од бугарске стране и г. г. *Др. Иво Полишео* и *Таса Продановић* од наше стране, истакли су значај манифестација споразума наша два народа. То је била нова прилика за спонтане манифестације новој ери која од сада

почиње у бугарско-југословенским односима.

Сви они који нису учествовали у овим манифестацијама могу бити скептични, могу не веровати. У томе ће их помоћи и сећање на скору прошлост кад су два наша народа у два маха укрстили мачеве. Али ми који смо били у Бугарској верујемо да је у бугарском народу и његовој интелигенцији настао преокрет који, ако се не упусти, може довести до значајних последица. У сваком случају први и најважнији импулс је дат јако и искрено. Зграда споразума се не може на њему одмах назидати. Али ће он послужити као солидан основ за будући рад, за будућу зграду бугарско-југословенског споразума. Нека нас добронамерни и злонамерни критичари не дирају. Нека нас пусте да радимо а ми правници, ми ћемо до исцрпљења свих могућих и дозвољених могућности ићи до краја са нашим уверењем, да без мирног споразума наша два народа, нема спаса ни Југословенима ни Бугарима. То хоћемо да приведемо у дело. То ћемо и наставити у Београду и у Загребу на овогодишњем Конгресу југословенских правника када нас буду бугарски правници посетили. Јер смо уверени да тако најбоље служимо нашим народима и нашим државама.

Др. Видан О. Благојевић
адвокат.

Адвокати као судије у Бугарској.

Приликом недавне посете наших правника бугарским, имали смо прилике да се уверимо, да адвокатски кадар стоји у Бугарској на врло великој висини и да се у њему налазе велики и снажни интелектуалци који носе и воде правну и државну мисао у Бугарској. То им и њихове колеге из судских редова признају и ако су и судије у Бугарској на врло високом интелектуалном и моралном ступњу и врше своју тешку функцију на опште задовољство.

Да би нарочито истакао важност адвокатског реда у односу на судове и судије, бугарски законодавац је у Закону о устројству судова од 27. децембра 1925. год. који је објављен 2. јануара 1926. год. у „Државном вестнику“ предвидео могућност, да адвокати задржавајући свој позив, буду

у исто време и судије. О томе се говори у чл. 8. и 109. пом. Закона.

Чл. 8. нормира, да ће се у случају да се не може заседање свих степена судова попуњити из реда судија, позвати у заседање адвокати које у том циљу предложи Адвокатски савет (Адвокатска комора). Адвокатски савет ће сваке године до краја месеца јануара поднети дотичном окружном односно апелационом суду списак од пет адвоката који одговарају условима који се траже за окружне односно апелационе судије. У нешто проширеном обиму сличне се одредбе налазе и у чл. 109. По овом зак. пропису адвокати који се баве адвокатуром могу бити назначени — упућени на судијску или прокураторску (тужилачку) дужност ако имају правно образовање и потребан стаж, ако су издржали теориско-практични државни испит и ако одговарају следећим условима: а) да су се бавили адвокатуром најмање четири године за наименовање мировних (среских) судија и пет година за наименовање окружних судија и заменика државних тужилаца при судовима, б) да зато буду достојени — постављени од надлежног суда: окружног суда ако адвокат тражи да буде назначен при мировинском (среском) суду или као заменик државног тужиоца при окружном суду, а апелационог суда ако тражи адвокат да буде постављен при апелационом суду, с тим да место претседника, потпредседника и прокуратора може попуњити адвокатом само врховни Касациони суд, који је такође надлежан да постави судије-адвокате при својем суду. Сем тога, приликом наименовања адвоката за судију водиће се рачуна о његовом раду у професији и у науци као што ће се ценити његове остале квалификације за судију. Иста правила важе и кад је у питању постављање адвоката и на друга звања обично резервисана судијама, као што су правни саветници државни, чланови државних комисија и др.

Горње одредбе из Закона о организацији судова у Бугарској јасно означавају на каквом се високом ступњу налази адвокатски ред у Бугарској и служе на част бугарском законодавцу. Ми пак југословенски адвокати можемо бугарским адвокатима позавидети на оваквом закону јалећи што и наше интелектуалне способности и наш професионални и лични морал нису до-

били тако високо признање од нашег законодавца као што је то случај са бугарским законодавцем. Међутим, са системом избора који предвиђа бугарски закон, долазак адвоката у судске колегијуме могао би само користити судству, пошто су адвокати стицајем своје професије много ближи животу од судија те би тако пресуде, у којима би адвокати суделовали, одговарале много више животу и животним потребама, чиме би судство само до- било.

В. Б.

Реформа кривичног судског по- ступка у Немачкој.

Према изјави немачког Министра правде *Др. Гиришера* већ ће се у септембру поднети предлог новог кривичног судског поступка. У предлогу је предвиђен појединачни судија у првом реду за т. зв. мали криминалитет. То су 70 до 80 процената свију кривичних ствари. За средња и тешка кривична дела уведен је колегијални систем. Али се претседнику даје много јачи положај који јасно истиче његову одговорност. Претседник има сам да донесе један читав низ одлука. Њему је дато и право, да пресуду поништи, ако је у једном важном питању над- гласан. Предлог одбацује гледиште да- нашњег система кривичног судског по- поступка, да су државни тужилац и о- кривљени сасвим равноправне странке. Државни тужилац, који је дужан да буде непристрасан, мора да постане и неограничен господар извиђајних рад- њи. Судски извиђаји морају се у на- челу одбацити. Државни тужилац мора добити и право, да са принудним срет- ствима поступа против окривљеног и против сведока. Он мора добити овлаш- ћење, да нареди истражни притвор, пленидбу, претрес стана и преглед те- ла. Битне измене морају се учинити и у одређивању истражног притвора. У садашњем праву истражни притвор се

дозвољава само ако постоји опасност бегства или ометања истраге. По пред- лозима комисије притвор у првом ре- ду има да заштити заједницу, да о- кривљени не злоупотреби своју слободу за нова кривична дела. Као потребна последица начела, да државни тужилац има да води извиђаје, даје се овлаш- ћење државном тужиоцу да само он одлучи, да ли ће се подићи тужба, и према томе, да ли ће бити главни прет- рес. Сам главни претрес мора се осло- бодити свих излишних и тежобних фор- малних одредаба. То нарочито важи за доказно право. Али то наравно не сме се извршити на рачун добијања истине. И правна сретства су изнова регули- сана. Неће се више дозволити два правна сретства, наиме призив а про- тив призивне пресуде ревизија. Даће се само избор једног или другог прав- ног сретства. У новој држави неће се дозволити, да оптужени напада пре- суду једног суда код више инстанце, а да при томе не мора да води ра- чуна, да у вишој инстанци може до- бити већу казну. И код захтева за понављање поступка у јачој мери него- до сад водиће се рачуна о потребама ауторитативне државе. У новом кри- вичном поступку јасно ће се изрећи, да је бранилац орган правосуђа у нај- истинитијем смислу те речи. Бранилац нема само права већ се њему намећу и дужности. По својој врховној дуж- ности бранилац мора да суду помогне у изналагање истине и у доношењу једне праведне пресуде. Затим је дата могућност стварања т. зв. адхезионог поступка. Основна мисао овог поступ- ка је, да се свакоме који је повређен кривичном радњом даје могућност, да у самом кривичном поступку оствари своје захтеве за накнаду штете или захтеве за издавање једне ствари и тако дође до једног извршног наслова за своје потраживање а да не мора водити нарочити грађански судски по- ступак.

Т. Марковић.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Бранич ће доносити садржаје свих правних часописа код нас.

Архив за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник *Др. Михаило Илић*, професор Универзитета.

Садржај бр. 6. књ. XXVIII. (XLV) од 25. јуна 1934. год.

Чланци: *Др. Борђе Тасић*: Конструктивна јуриспруденција у области тумачења, *Др. Лаза М. Костић*: Негативни (одречни) управни акт, *Др. Мијо Мирковић*: Систем главног наследника на селачком поседу, *Др. Радоје Вукчевић*: Мериторно решавање парнице на првом рочишту по Грађ. парн. поступку, *Дионисије Продановић*: Састав кривичних већа зборног суда кад је у питању кривац старији малолетник, *Милорад В. Кукољак*: Једно спорно питање поводом примене ст. 2 чл. 30 Уводног Закона Зак. о суд. пост. у грађанским парницама. — Међународно-правна хроника: *Др. Илија А. Пржић*: Теорија расе или генерализација заштите мањина. — Административна хроника: *Др. Видан О. Благојевић*: Нежењени сопственици нових ослобођених зграда од пореза не плаћају порез на нежењена лица, *Ловро Перковић*: I. Један случај престанка службе због убиства, II. Поновно ступање у службу после поништења осудне пресуде § 3 т. 11 Ч. з. — Судска хроника: *Петар Д. Вучковић*: Изрицање пресуде у отсуству окривљеника, *Јован Димитријевић*: I. Тротоарска је такса у Београду терет на имању. II. Како се има схватити принцип „res judicata“, *Миливоје Зимоњић*: Самим тим што је отац једном сину дао извесно имање на одблагање, а другог задржао у кући код себе, с тим другим сином није образовао задружни однос. — Књижевни преглед: *Др. Теодор Тарановски*: Неки нови прилози за историју словенских права — XXVII. Пољско издање Душанова законика. — XXVIII. Нов прилог за историју руског Уложенија 1469 г. — Оцене и прикази: *Др. Евгеније Спекторски*. — Белешке. Преглед часописа. — Нове књиге.

Уредништво и администрација налазе се у Топличином венцу бр. 21. Годишња претплата износи 120.— дин.

Мјесечник, гласило Правничког друштва у Загребу.

Уредници *Др. Едо Ловрић* кр. свеучилишни професор и *Др. Иво Полишео* одвјетник.

Садржај бр. 6. год. IX за липањ (јуни) 1934. год.

Др. Хуго Верк: Унификација закона захтјева Касациони суд, *Др. Милослав Фрањо*: Рузвелтов велики експеримент, *Др. Никола Мандић*: Књижни уписи као последица кривичнога дјела (§§ 73. и 74. з. о. з. к.), *Др. Јосип Ручнер*: Повлачење тужбе и одрицање од тужбеног захтјева, *Др. Јулије Моган*: О застарелости поморскога трговачкога закона, *Драго Мађер*: Јесу ли ратни инвалиди ослобођени од кулука, *Бранко Серингер*: Надлежност управних судова у споровима по закону о нужним пролазима. — Оцене и прикази. — Правосуђе. — Литература.

Уредништво и администрација налазе се у Загребу Свачићев трг бр. 4. Годишња претплата износи 60.— и 120.— дин.

Правосуђе, часопис за судску праксу.

Уредници: *Стојан Јовановић* и *Др. Иво Машијевић*, судије. За власника *Др. Фердо Чулиновић*, председник Окружног суда у Белој Цркви и Уређивачки одбор. Издавач *Живко Мацаревевић*, штампар.

Садржај бр. 6. год. III. од јуна 1934. год.

Кривично право: *Др. Еуген Сладовић*: Деликти предузећа, *Др. Алојз Градник*: Материјални ин процесуални положај, че седиште ни издало в прескусни доби одлучбе о прекинутви одлога извршите погојне обседбе, *Др. А. Гавела*: Трошкови кривичног поступка и ослобођење од казне, *Владимир Тимошкин*: О пропису §-а 87-II К. З., *Борђе Бранковић*: Како се у пракси примењује § 166 К. З., *Леонид Гељфенбајн*: Обустава крив. поступка и § 53 К. П., *Самуило М. Нахмијас*: Одлагање извршења казне

и накнада штете. — Грађанско право: Стеван Бранковић: О крчмарској вересији, Светислав Поповић: Нешто о апсолутној надлежности општинских судова (§ 6 Грађ. суд. пост. и чл. 15 уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти), Рад. Милетић: Неколико речи о државинским тужбама и поступку по њима, Мил. В. Кукољац: Утврђивање вредности спорног предмета по § 55 грађанског парничног поступка, Јосип Руа: Наши нови земљишнокрњижни прописи, Кисел Фрањо: Мандатни поступак (§§ 589—605 зак. чл. I-1911). — Судови и судије: Стојан Јовановић: Прва пуна седница Касационог суда. — Судска пракса. — Преглед књига. — Белешке. — Нове књиге и часописи. — Збирка расписа.

Уредништво и администрација налазе се у Мачванској ул. бр. 4. Годишња претплата износи 120.— дин.

П о л и ц и ј а, часопис за управно-полицијску и судску праксу. Власник и издавач *Васа Лазаревић*, начелник Министарства унутрашњих послова у пенз.

Садржај бр. 11.—12. св. за јуни 1934. год. Год. XXI.

Побачај се мора строго казнити, од Др. Јосипа Шиловића, Говор команданта жандармерије, дивиз. ђенерала Душана М. Марковића, одржан 27 маја 1934 год. на дан славе жандармерије, Електрификација земље од Шкарје Ивана, Деца улице од Мила Павловића, Карактеристика криминалне педагогике као науке од М. Агапова, Међународна ваздухопловна полиција од Ј. Н., Улога полиције по новом крив. поступку од Сек. Н. Кецојевића, Може ли се по § 465 тач. 6 у в. § 484 г. с. п. наплатити егзекутивним путем од првог купца, без судске пресуде или решења, разлика куповне цене између прве и друге одн. треће јавне продаје, када та разлика (штета) прелази висину положене кауције? од Јов. Б. Мијушковића, Пројект закона о градским општинама од Н. Оцокољића, О правним лековима у кр. делима. Ванредна ревизија (§ 354 крив. суд. пост.) од Бранислава М. Белошевића, Међународна полиција од Владе Милићевића, *Comparatio literarum* по повом грађ. парн. поступку од Рад. В. Јовановића, Закон о државним полиц. извршним службеницима од Ивана М. Ткалчевића, Награђени жандарми, О скитничењу (вагабондажи) и просјачењу с обзиром на модерно законодавство од Мирослава Б. Павловића. — Судска пракса од Јована Д. Смиљанића, Бож. Д. Маринковића и Ивана Д. Петковића — Поуке и обавештења. — Регистар важних одлука Касац. суда од Тих. М. Ивановића. — Одлуке Опште седнице Главне контроле. Расписи Министарства унутрашњих послова. — Расписи Министарства правде. Важније одлуке и објашења Ген. дирекције пореза. — Кретање чиновника у ресору Министарства унутрашњих послова. — Белешке и вести. — Листак — Гига Гершић од Љуб. Јоцића.

Уредништво се налази у Карађорђевој ул. бр. 59. Претплата износи 120.— и 100.— дин.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављеног у *Службеним новинама* од 16. јуна до 27. јула 1934. год.

354. Уредба о премештају седишта Среског суда из Тешња у Теслић и о издвајању неких општина из подручја истог суда и припајању истих подручјама Среских судова у Добоју и Маглају. — *Сл. н. Бр. 138.—XXXVI*, од 19. јуна 1934. год. стр. 585.

355. Уредба о дневницама поштанским службеницима који спроводе пошту на железницама, бродовима и сувоземним путевима. *Сл. н. Бр. 138.—XXXVI*, од 19. јуна 1934. год. стр. 586.

356. Допуна Правилника споредних припадности службеника државних саобраћајних установа. — *Сл. н. Бр. 138.—XXXVI*, од 19. јуна 1934. год. стр. 586.

- 357.** Измена чл. 5. Правилника о привременим и споредним надлежностима службеника Речне пловидбе. — *Сл. н. Бр. 138.*—XXXVI. од 19. јуна 1934. год. стр. 586.—588.
- 358.** Измене Правилника о регулисању промета девизама и валутама. — *Сл. н. Бр. 138.*—XXXVI, од 19. јуна 1934. год. стр. 588.
- 359.** Решење о депозиту царине на кукуруз извезен у Немачку. — *Сл. н. Бр. 138.*—XXXVI, од 19. јуна 1934. год. стр. 586.
- 360.** Уредба о промени подручја Среза горњо-полошког и кичевског. — *Сл. н. Бр. 147.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 590.
- 361.** Уредба о промени подручја Среза травничког и Фојничког. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 590.
- 362.** Правилник о колонизационом фонду Министарства пољопривреде. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 590.—593.
- 363.** Правилник за извршење Закона о сузбијању полних болести. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 593.—595.
- 364.** Таксе за анализу бухачевог цвета у прашку. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 595.
- 365.** Распоред звања писаца Универзитета. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 595.—596.
- 366.** Таксирање бјанко меница. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 596.
- 367.** Укидање уплатница по штедним књижицама. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 596.
- 368.** Исправка. *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVIII од 22. јуна 1934. год. стр. 596.
- 369.** Норме о саставу минералних материја и асфалтних маса као и о њиховом испитивању. — Исправка. — *Сл. н. Бр. 141.*—XXXVII, од 22. јуна 1934. год. стр. 596.
- 370.** Закон о споразуму постигнутом разменом писама од 12. маја и 16. јуна 1933. године између државног потсекретара Министарства иностраних послова Краљевине Италије и отправника послова Краљевине Југославије у Риму, о приступању преговорима за ревизију уговора о трговини и пловидби од 14. јула 1924. и његовог допуноског споразума од 25. априла 1932. године као и измени отказних рокова ових споразума. — *Сл. н. Бр. 145.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 597.—601.
- 371.** Закон о конвенцији која се односи на искористивање пруга редовног ваздушног саобраћаја закљученој и потписаној 22. јула 1933. у Атини између Краљевине Југославије и Републике Грчке. — *Сл. н. Бр. 445.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 602.—608.
- 372.** Уредба о изменама и допунама Уредбе о паушалирању путних трошкова шумарских службеника бр. 14850 од 8. јула 1933. са изменама и допунама од 22. фебруара 1934. год. бр. 1627. — *Сл. н. Бр. 145.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 609.
- 373.** Измене у Правилнику о пријави и одјави пловних објеката у речним пристаништима Краљевине Југославије од 21. септембра 1927. г. — *Сл. н. Бр. 145.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 609.
- 374.** Упуство поводом продаје хлеба по шпенерајским радњама — бакалницама и т. д. — *Сл. н. Бр. 145.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 609.
- 375.** Објашњење Уредбе о висини, начину убирања и контроли при наплати бановинске трошарине на вино и ракију. — *Сл. н. Бр. 145.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 609.—610.
- 376.** Решење Министра војске и морнарице о продаји каписла разних калибара од стране Војно-техничког завода. — *Сл. н. Бр. 145.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 611.
- 377.** Решење Министарског савета којим се додаје примедба иза тар. бр. 33. увозне тарифе уз Предлог закона о Општој царинској тарифи. — *Сл. н. Бр. 145.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 611.
- 378.** Ратификација Пакта Балканског споразума од стране Његовог Величанства Краља Југославије. — *Сл. н. Бр. 135.*—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 612.

379. Приступ Ирака Женевској Конвенцији за побољшање судбине рањеника и болесника у војскама у рату. — *Сл. н. Бр.* 145.—XXXVIII. од 27. јуна 1934. год. стр. 612.

380. Приступ Ирака Конвенцији о поступању са ратним заробљеницима. — *Сл. н. Бр.* 145.—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 612.

381. Измене и допуне Наредбе о отварању и затварању угоститељских радњи, варијетета и барова од 23. априла 1934. год., I бр. 9504. — *Сл. н. Бр.* 145.—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 612.

382. Уредба о смањењу припадности општинских службеника упослених у административној служби или предузећима и установама. — Исправка. — *Сл. н. Бр.* 145.—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 612.

383. Правилник за замену обвезница лутријске $2\frac{1}{2}\%$ државне ренте за ратну штету. — Исправка. — *Сл. н. Бр.* 145.—XXXVIII, од 27. јуна 1934. год. стр. 612.

384. Уговор о трговини и пловидби између Краљевине Југославије и Краљевине Бугарске. — *Сл. н. Бр.* 148.—XXXIX, од 30. јуна 1934. год. стр. 613.—641.

385. Преглед државних расхода и прихода за месец април и мај 1934. год. по буџету за 1934/35. годину, као и за четрнаест месеци рачунске 1933/34. године. *Сл. н. Бр.* 152.—XL, од 5. јула 1934. год. стр. 643.—654.

386. Расписи из Мин. финансија — Одељења царина. — *Сл. н. Бр.* 152.—XL, од 5. јула 1934. год. стр. 655.

387. Решења Опште седнице Државног Савета од 24. и 25. априла 1934. год. *Бр.* 11536/34. — *Сл. н. Бр.* 152.—XL, од 5. јула 1934. год. стр. 655.—658.

388. Указ Њ. В. Краља којом се варошица Витина, среза гњиланског, Вардарске бановине по жељи грађана прогласава за село под истим именом. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 659.

389. Уредба о одвајању села Кугловца из Општине гргурске и придавању Општини барбатовачкој. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 659.

390. Уредба о измени имена и седишта Општине Брезје. *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 659.

391. Уредба о седишту Општине белоцркванске. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1834. год. стр. 659.

392. Уредба о изузимању сељачких млинова (воденица) из заната. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1944. год. стр. 659.—66.

393. Уредба о премештању седишта Општине Влашкомахалске. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 660.

394. Уредба о начину убирања, предаји и употреби таксе наплаћене у корист државних народних позоришта, као и о одређивању подручја тих позоришта. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 660.

395. Правилник о стандардизацији свињске масти намењене извозу. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 661.—662.

396. Наредба о извозу свињске масти у Немачку. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 662.—663.

397. Наредба о извозу коња у Немачку. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 663.—665.

398. Извоз живине у Немачку. — Решење Мин. трг. и индустрије. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 665.

399. Преглед робе и вађење узорака бухачевог цвета и прашка у Александрову и Херпег Новом. — Решење Мин. пољопривреде. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 665.

409. Рагификација Финске споразума о бродовима светioniцима који се налазе изван свога одређеног места. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 666.

401. Декларација Мађарске владе о пријему факултативне клаузуле предвиђене у протоколу о потпису који се односи на статут Сталног суда међународне правде. — *Сл. н. Бр.* 157.—XLI, од 11. јула 1934. год. стр. 666.

- 402.** Приступ Бразилије Уговору о одрицању на рат. — *Сл. н. Бр.* 157.—*ХЛI*, од 11. јула 1934. год. стр. 666.
- 403.** Промена имена села „Велико Турчане“ у „Беловиште“. — *Сл. н. Бр.* 157.—*ХЛI*, од 11. јула 1934. год. стр. 666.
- 404.** Промена имена насеља „Мајшке међе“ у „Штиљановићево“. — *Сл. н. Бр.* 157.—*ХЛI*, од 11. јула 1934. год. стр. 666.
- 405.** Закон о Државном рачуноводству од 15. јула 1934. год. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 667.—696.
- 406.** Закон о Државном правобраниоштву од 15. јула 1934. год. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 696.—700.
- 407.** Закон о разрешењу породичних фидеикомиса, од 10. јула 1934. год. *Бр.* 66970.— *Сл. ч. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 700.—704.
- 408.** Уредба о измени и допуни Уредбе *IV бр.* 1120 од 30. марта 1934. године, од 29. маја 1934. год. *IV бр.* 1925. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 704.
- 409.** Уредба о премештању седишта Општине пиперске од 30. јуна 1934. год. *IV бр.* 1397 — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 704.
- 410.** Наредба о контроли квалитета јаја за извоз у Немачку, од 20. јуна 1934. год. *II Бр.* 21518/С. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 704.—705.
- 411.** Наредба о извозу заклане живине у Аустрију, од 21. јуна 1934. год. *II Бр.* 21620/С. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 705.
- 412.** Решење Мин. унутрашњих послова о местима седишта среског шумарског референта за срезове колашински и т. д. од 7. јула 1934. год. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 705.
- 413.** Решење Мин. трг. и инд. о путним трошковима чланова Управног и Контролног одбора Државне Хипотекарне банке као и о путним и сеобним трошковима особља исте банке. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 705.—706.
- 414.** Телефонски саобраћај. — *Сл. н. Бр.* 164.—*ХЛII*, од 19. јула 1934. год. стр. 706.
- 415.** Закон о градским општинама. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јул 1934. год. стр. 707.
- 416.** Закон о измени бирачких спискова. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 723.
- 417.** Закон о образовању среза суботичког. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 723.
- 418.** Уредба о централном пензионом фонду престављачког особља и специјалном помоћном фонду сталног непрестављачког особља позоришта Краљевине Југославије. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 724.
- 419.** Уредба о премештању седишта Општине Милатковићке. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 725.
- 420.** Допуна уредбе о потпорном фонду помоћног особља у служби државе. — *Сл. н. Бу.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 725.
- 421.** Правилник о поступку за избор ликвидатора од стране веровника. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 726.
- 422.** Правилник о саставу, избору и организацији веровничког одбора. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 727.
- 423.** Решење Министарског Савета којим се додаје примедба уз *T. бр.* 312 Увозне тарифе уз предлог закона о општој царинској тарифи. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 629.
- 424.** Забрана лова на терену Рогога. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 728.
- 425.** и **426.** Одлуке три седнице Касационог суда. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 728.
- 427.** Рагификација Турске конвенције о аутобуском саобраћају. — *Сл. н. Бр.* 169.—*ХЛIII*, од 25. јула 1934. год. стр. 730.

428. Ратификација од стране Републике Кине Конвенције о измени недељног одмора у индустријским предузећима. — *Сл. н. Бр. 169.*—XLIII, од 25. јула 1934. год. стр. 730.

429. Ратификација од стране Белгије Конвенције о назначењу тежине на великим колетима која се преносе лађом. — *Сл. н. Бр. 169.*—XLIII, од 25. јула 1934. год. стр. 730.

430. Продужење привременог приватног аранжмана закљученог између Краљевине Југославије и Краљевине Румуније. — *Сл. н. Бр. 169.*—XLIII, од 25. јула 1934. год. стр. 730.

431. Уредба о измени и допуни Уредбе о скупном порезу на пословни промет са тарифом. — *Сл. н. Бр. 171.*—XLIV, од 27. јула 1934. год. стр. 731.

432. Норме за заварене железне конструкције. — *Сл. н. Бр. 171.*—XLIV, од 27. јула 1934. год. стр. 73Е.

433. Норме за извршење радова од асфалта и изолације. — *Сл. н. Бр. 171.*—XLIV, од 27. јула 1934. год. стр. 744.

НОВЕ КЊИГЕ

Бранич ће забележити и приказати сваку књигу која му буде на приказ послата.

Живојин М. Перић: Лично брачно право по Српском грађанском закону. — Предавања на Коларчевом Народном Универзитету. Београд, 1934, Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон. А. Д. стр. 90.

Др. Драг. Аранђеловић, проф. Универзитета: Грађанско процесно право, књ. III, св. 2. Београд 1934. Издање пишчево.

Ђорђе Кршић, председник Апелационог суда у Сарајеву: Два актуелна аграрна проблема, Сарајево 1934. стр. 136. Издање пишчево.

Вој. М. Вујанац: Порабни спорови. Скраћени поступак §§ 655-671 грађ. парн. пост. Београд, 1934. Издање пишчево, стр. 40.

Бранислав Ђ. Нушић: Реторика наука о беседништву. Београд, 1934, Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д. стр. 503.

Херолд Ласки: Политичка граматика, с критичким разматрањима о плурализму од Слободана Јовановића. Прево с енглеског Др. Драгомира Иконић. Књига прва. Београд, 1934. Издање Издавачког и књијарског предузећа Геца Кон А. Д. стр. 426.

Ранко М. Брашић: Девизно-валутни прописи и наша спољна трговина, са предговором г. Ђорђа Давидовића. Београд, 1934. Издање ревије „Економско-финансијски животи“, стр. 110.

Dr. Stanko Lapaјne: Spori za mejo — Ponatis iz Zbornika znanstvenih razprav pravne fakultete. Ljubljana, 1934. str. 19.

Dr. Lavoslav Šik rechtsanwalt in Zagreb: Die Devisenvorschriften in der Advokaturpraxis, Zagreb 1934. Izdanje pišchevo. Str. 28.

Љубомир Радовановић: Царински зборник, Београд 1934. год. Издање Књијарског и издавачког предузећа Геца Кон А. Д.

Др. Бершолд Ајзнер: Приватно-правни положај жене по данашњем праву Југославије и његово уређење у јединственом Грађанском закону за Југославију. Београд 1934. год. стр. 93. Оштампано из Споменике Мауровићу књига прва (латиницом).

Др. В. Франлић: Протекционизам у прошлости и садашњости. Економско-политичка студија. Загреб 1934. стр. 305 (латиницом).

Др. Адам Лазаревић судија и хон. наст. Универзитета: Савремени правни проблеми, расправе и чланци. Београд 1934. год. Издање Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон А. Д. стр. 200.

Начело слободног судијског уверења у кривичним парницама. Интересантна расправа кривице Јована Миленковића, дипломираног правника и докторанда права у Паризу, оптуженог због нехатног убиства. Браћа, штампа „Нови Свет“. 1934. год. стр. 168.

ИСПРАВКЕ

У прошлом броју Бранича поткрале су се следеће грешке:

1) У чланку г. Миодрага Стојановића на стр. 341, ред 15 озго стоји чл. 86 а треба чл. 36.

2) У приказу из судске праксе г. Др. Радоја Вукчевића на стр. 352 и 353 свуда где стоји потврђен треба да стоји повређен. Ова груба грешка, сасвим случајна, мења из основа мисао пишчеву, а са овом исправком види се да се г. Др. Вукчевић није сложио са судским тумачењем закона већ на против да је приказао пом. судски случај у намери да га изложи критици.

Моле се читаоци да ове грешке исправе.